

**Аналітично-описова частина
до Стратегії
регіонального розвитку
Вінницької області
на період до 2027 року**

I. Аналіз та основні тенденції соціально-економічного розвитку Вінницької області

1.1. Загальна характеристика Вінницької області

Вінниччина - край індустрії і високомеханізованого сільського господарства, з науково-виробничою і мінерально-сировинною базою, економіка якої динамічно розвивається.

Територіально-адміністративний устрій

Вінницька область була утворена 27 лютого 1932 року. Територія 26,5 тис.км², що становить 4,4% від площі України.

Кількість населення – 1,56 млн. чол., в тому числі міське 51,4%, сільське 48,6%.

На 01 січня 2019 року в області налічується 6 міст обласного значення, 12 міст районного значення, 27 районів, 29 селищ міського типу, 1328 сільських населених пунктів, 42 об'єднані територіальні громади (з них чинних - 37).

Природно-географічне розташування та інвестиційний потенціал

Вінницька область розташована у центральній частині правобережної України, вздовж середньої течії Південного Бугу та на лівобережжі середньої течії річки Дністер.

Протяжність області із заходу на схід 196 км., з півночі на південь – 204 км.

Область межує з семи областями України: Чернівецькою, Хмельницькою, Кіровоградською, Житомирською, Київською, Черкаською, Одеською.

Відстань від Вінниці до Києва:

- автомобільним сполученням 267,2 км,
- залізничним сполученням 229 км;

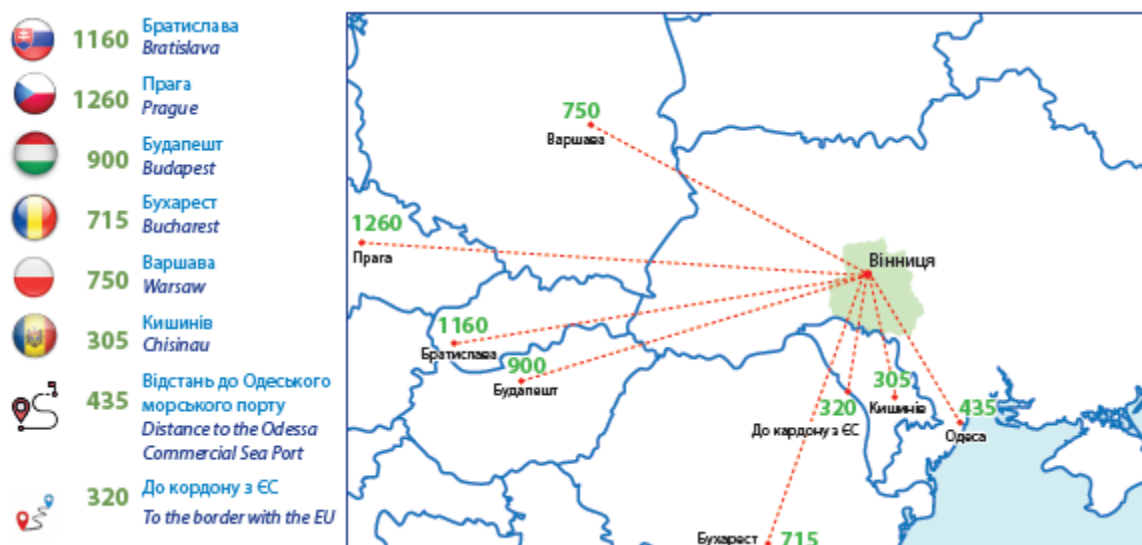

Рис. 1. Відстань до європейських столиць

Відстань від Вінниці до європейських столиць:

- до Варшави ~ 750 км.
- до Братіслави ~ 1160 км.
- до Праги ~ 1260 км.
- до Бухареста ~ 715 км.
- до Будапешта ~ 900 км.
- до Кишинева ~ 305 км.
- до кордону з ЄС ~ 320 км.

Всього по території області протікають 3,6 тис. річок загальною довжиною 11,8 тис. км.

Клімат Вінницької області помірно континентальний з м'якою зимою та теплим вологим літом. Середньорічні температури: літня +18,6* С, +20,5* С, зимова -4 *С, -6 *С. Річна кількість опадів 520-590 мм, з них близько 80% припадає

на теплий період року.

Область розташована в лісостеповій зоні, в границях Волино-Подільської та Придніпровської височини.

Найбільш піднятою частиною території Вінницької області є її північно-західні райони, де відмітки рельєфу коливаються в межах 325-340 метрів. В південному та південно-східному напрямку спостерігається пониження рельєфу.

Північно-східна частина області знаходиться в границях Придніпровської височини. Поверхня цієї

частини області сильно порізана річними долинами та балками. Абсолютні відмітки рельєфу знаходяться в границях 300 метрів.

З північного заходу на південний схід Вінницьку область пересікає широка річна долина Південного Бугу. Лівобережна частина її представлена хвилястим плато порізаним широко розвинутою сіткою протоків Бугу. Правобережна частина долини більш спокійна з менш розчленованим рельєфом.

За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру показник сільськогосподарської освоєності території дорівнює понад 76% і становить 2014 тис. га, з яких майже 50% – чорноземи. За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце.

Загальна площа лісів та лісовкритих площ – 379,9 тис. га.

На території області протікає близько 3,6 тис. річок і струмків загальною довжиною 11,8 тис.км, в т.ч. 230 річок завдовжки понад 10 км. Вони належать до басейнів Південного Бугу, Дністра та Дніпра. На річках створено 74 водосховища та понад 4 тисячі ставків, сумарна площа яких становить близько 32 тис.га.

Вінниччина – це край з багатою мінерально-сировинною базою. На її території налічується близько 500 родовищ з 18 видами різноманітних корисних копалин, десятки родовищ торфу, а також унікальні поклади граніту, каоліну і флюориту.

Розроблені й діють цілющі джерела мінеральної води, зокрема з високим вмістом радону в м. Хмільнику. Виявлено мінеральні води типу "Миргородська".

Вінницька область має великі поклади первинних каолінів, що складають 44% від загальних по Україні. Глухівецький гірничо-збагачувальний комбінат виробляє майже третину каоліну в державі і експортує його в 12 країн світу.

Відходи збагачення каоліну – кварцові піски, які можуть використовуватися у будівництві, виробництві скла, карбїду кремнію та тонкої кераміки, для очистки води та в інших галузях.

Також в області розвідано 9 родовища каменю облицювального, 5 з яких розробляється. Унікальні декоративні властивості вінницьких гранітів дозволяють виготовляти з них облицювальні плити, підвіконня, пам'ятники, тощо.

Сировинний потенціал будівельного виробництва представлений в області було-щебневою сировиною, пиляним каменем, карбонатними породами для виробництва місцевих в'язучих матеріалів, сировиною для грубої кераміки, пісками, окремими родовищами облицювального каменю, керамзитовою сировиною.

Область має розгалужену мережу залізничних (1074,1 км) та автомобільних шляхів загальнодержавного і місцевого значення (9518,5 км).

Вінницька область по коефіцієнту транзитивності території займає перше місце в Україні. Щільність доріг автодоріг загального користування одна з найбільших в Україні і складає 359 км на 1000 км² території.

Через територію області проходять 3 магістральних газопроводи: Уренгой-Помари-Ужгород, "Союз", Дашава-Київ, експлуатується 9300 км газорозподільних мереж, а також нафтопровід "Одеса-Броди".

За результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік Вінниччина увійшла у п'ятірку лідерів, посівши четверте місце.

В регіоні функціонує понад 1200 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію.

Табл.1 Питома вага Вінницької області в економіці України

Показники	Частка області, %				
	2014 р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах)	2,8	3,0	3,1	3,1	- ¹
Обсяг реалізованої промислової продукції	2,2	3,0	3,0	3,1	3,1
Виробництво продукції сільського господарства	7,9	7,6	8,4	8,2	8,4
Обсяг виконаних будівельних робіт	2,3	2,7	3,4	3,0	4,1
Капітальні інвестиції	2,6	2,7	2,3	2,6	3,0
Обсяг експорту товарів і послуг	1,4	2,2	2,7	2,8	3,0
Обсяг імпорту товарів і послуг	0,8	0,7	0,8	0,8	1,0
Обсяг роздрібного товарообороту	2,3	2,4	2,2	2,1	2,2

¹ Дані за 2018 рік в 2020 році.

За 2018 рік, темпи приросту обсягів виробництва в сільському господарстві, в порівнянні з попереднім роком, склали 10,8%.

Аграрний сектор області за 2018 рік займає перше місце в сільському господарстві за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства та на 1 особу, по виробництву м'яса та молока, по чисельності поголів'я ВРХ, в т.ч. корів та птиці. Область лідирує за обсягами виробництва плодово-ягідних культур, цукрових буряків та картоплі, займає другу позицію за обсягом виробництва зернових культур.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2018 року склала 8,4%. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,5 відсоткових пункти.

Номінальна середньомісячна заробітна плата за 2018 рік до 2017 року зросла на 1679,94 грн. і становить 7801,10 грн. За рівнем середньомісячної заробітної плати область займає 11 місце серед регіонів України, а за темпами її росту - 3 місце (за цим показником у 2014 році Вінницька область посідала 17 місце серед регіонів України).

Область переходить до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку. За 2017р. обсяг реалізованої інноваційної продукції становить 454,7 млн. грн., інноваційною діяльністю в промисловості займалися 24 підприємства (15,4% від загальної кількості промислових підприємств). В науково-інноваційній сфері працює 65 докторів наук та 214 кандидатів наук.

Завдяки своєму географічному розташуванню Вінниччина має усі передумови для забезпечення динамічного розвитку матеріального виробництва, підвищення добробуту кожного громадянина, вирівнювання диспропорцій у соціально-економічному розвитку міст і районів, комплексного розвитку населених пунктів за рахунок раціонального та ефективного використання природно-

ресурсного, науково-технічного, трудового та виробничого потенціалу.

1.2. Основні планувальні документи території

Для Стратегії розвитку Вінниччини до 2027 року базовим планувальним документом є Схема планування території Вінницької області (стратегія розвитку Вінницької області та шляхи її реалізації до 2031 року).

Схема планування території Вінницької області (далі – Схема), розроблена Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «Діпромісто» у 2008 р. на замовлення Управління містобудування та архітектури Вінницької облдержадміністрації. Необхідність розроблення Схеми було зумовлено змінами, які відбулися в політичному та соціально-економічному розвитку країни з часу затвердження попередньої схеми у 1973 році, переходом до ринкової економіки, що є ключовим принципом сучасної соціально-економічної політики.

Матеріали Схема планування території Вінницької області містять текстову з 4-х томів та графічну частини з 10 креслеників, зокрема:

Том I – Структура та територіальна організація господарського комплексу Вінницької області, напрямки її трансформації; науковий прогноз та визначення пріоритетних напрямків розвитку господарського комплексу адміністративних одиниць вінницької області; пропозиції по розвитку функціонально-планувальних елементів території області.

В даному томі обґрунтовані методичні підходи, щодо визначення напрямків формування господарського комплексу області (на основі використання інструменту комплексної оцінки території). Розроблені наукові підходи щодо забезпечення реалізації потенційних напрямків формування територіальної системи області із врахуванням вирішення проблем демографічної політики, розвитку людського потенціалу, формування обслуговуючої і соціальної інфраструктури на основі врахування соціальних чинників.

Том II – природно-ресурсний потенціал території області, стан та охорона навколишнього середовища, транспорт, інженерна підготовка та захист території, гідротехнічні заходи, інженерна інфраструктура (водопостачання, водовідведення, енергопостачання), основні техніко-економічні показники.

Том III – охорона пам'яток історії і культури.

Том IV – пропозиції по реалізації рішень схеми планування території.

Схема визначає основні напрямки господарського і територіального розвитку регіону. Вона містить принципові рішення:

- по основним напрямкам планування розвитку території;
- раціональному використанню природних ресурсів;
- охороні навколишнього середовища;
- розвитку інженерно-транспортної інфраструктури.

Метою Схеми є визначення стратегії розвитку Вінницької області та шляхів її реалізації, а також:

- врахування та конкретизація рішень Генеральної схеми планування території України у сфері вдосконалення системи розселення; визначення територій, розвиток яких потребує державної підтримки; розвиток національної екологічної мережі, інженерно-транспортної, соціальної інфраструктури та історико-культурної спадщини;
- врахування загальнодержавних та регіональних інтересів, формування транскордонних регіонів, транспортно-комунікаційних коридорів, зон із спеціальним режимом використання;
- розробка раціональної планувальної організації території регіону в частині: забезпечення оптимальних умов проживання населення, раціонального використання природних ресурсів, розвитку галузей господарського комплексу, охорони навколишнього середовища, збереження пам'яток культури, захисту територій від небезпечних геологічних та гідрогеологічних процесів, створення транспортної та інженерної інфраструктури.

Основна ціль проекту – забезпечення планувальної основи для раціонального використання території, визначення пріоритетів розвитку господарського комплексу та інженерно-транспортної інфраструктури, охорона навколишнього середовища, збереження культурної спадщини.

Схема складається окрім текстової частини також з 10 схем-креслеників графічної частини (М 1:100 000 та М 1:400 000):

1. Опорний план.
2. Проектний план.
3. Схема комплексної оцінки території.
4. Схема розташування нерухомих пам'яток культурної спадщини.
5. Схема охорони навколишнього середовища з зонами санітарної охорони курортів.
6. Схема енергопостачання, водопостачання та водовідведення.
7. Схема транспорту.
8. Схема інженерної підготовки та захист території.
9. Розвиток промислового виробництва.
10. Промислове районування.

Схема планування території області відповідно до чинних Державних будівельних норм і стандартів України розроблена як прогностичний документ на розрахунковий термін, що становить 20 років - 2031 рік.

Проект виконаний на основі впровадження геоінформаційних систем і технологій.

Головним елементом Схеми є функціональне зонування території та встановлення режимів її використання. Завданнями планувальної організації стало визначення її функціональних елементів в якості каркасної основи просторового розвитку і формування планувальних районів, які б мали властивості територіальних систем.

Вирішення існуючих в області проблем, а також стратегічні завдання по забезпеченню модернізації регіоноформуючих галузей регіону, визначили пріоритетні напрями розвитку господарства Вінницької області:

а) комплексне оновлення виробництва на сучасній науково-технологічній основі, на основі чого:

– здійснити перехід на енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології, насамперед у сільському господарстві, харчовій промисловості, виробництві неметалевих матеріалів, транспорті, які є найбільшими споживачами енергоресурсів;

– підвищити конкурентоспроможність виробництва і відповідно покращити результативність та структуру експортного потенціалу області;

б) створення сучасної виробничої, транспортної та фінансової інфраструктури – як основи перспективного розвитку господарства Вінницької області;

в) посилення соціальної спрямованості економічного зростання, як стратегічної мети трансформаційних процесів в регіоні;

г) зменшення існуючих територіальних диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку області.

Розробка прогнозу розвитку господарського комплексу Вінницької області і, в першу чергу, визначення перспективної чисельності зайнятих та їх структури по видах економічної діяльності ґрунтується на таких засадах як:

– аналіз сучасного стану та виявлення особливостей і тенденцій розвитку господарства області, його місця і ролі в економіці країни;

– врахування стадійно-еволюційного характеру розвитку галузей та регіонів та його асинхронність, при якій більш розвинуті регіони є орієнтиром для розвитку регіонів, що характеризуються стадійним відставанням;

– врахування загальносвітових тенденцій розвитку господарства в різних країнах та регіонах світу - цей принцип ліг в основу структурно-аналогового підходу, який був застосований при визначенні перспективної структури господарського комплексу області; даний підхід ґрунтується на відомій тезі про те, що більш розвинутий суспільно-територіальний таксон (в даному випадку область) демонструє для менш розвинутої головні риси, які їй необхідно набути в майбутньому.

Зокрема, в основу прогнозу розвитку структури господарства області на 2031 рік покладено прогнози чисельності та структури зайнятих у галузях господарського комплексу Вінницької області.

Табл.2 Прогноз чисельності та структури зайнятих у галузях господарського комплексу Вінницької області

Види економічної діяльності	2008 рік		2016 рік		2031 рік	
	тис. чол.	%	тис. чол.	%	тис. чол.	%
Виробнича сфера	399,8*	55,3	353,0	52,2	345,1	47,6
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	78,0	30,6	163,0	24,1	101,7	14,0
Промисловість	77,7	14,6	116,3	17,2	157,6	21,8
Будівництво	12,1	3,6	23,0	3,4	21,6	3
Транспорт та зв'язок	32,8	6,5	50,7	7,5	64,2	8,9
Невиробнича сфера	322,8*	44,7	323,2	47,8	379,4	52,4
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послугами з ремонту, готелі і ресторани	17,3	16,7	85,2	12,6	44,7	6,2
Фінансова діяльність	4,5	0,9	8,1	1,2	11,5	1,6
Операції з нерухомістю, здавання в оренду та послуги юридичним особам	10,2	2,9	22,3	3,3	27,4	3,8
Державне управління	22,6	5,5	37,2	5,5	39,7	5,5
Освіта	60,4	8,7	84,5	12,5	132,0	18,2
Охорона здоров'я та соціальна допомога	47,5	7,4	66,9	9,9	100,3	13,8
Колективні, громадські та особисті послуги; послуги домашньої послуги; екстериторіальна діяльність	10,2	2,5	19,0	2,8	23,8	3,3
Інші	0,3		-		-	
Всього по видах економічної діяльності:	377,2*	100,0	676,2	100	724,5	100
Самозайняте населення, студенти, безробітні у працездатному віці:	578,3		258,2		113,8	
Населення у працездатному віці:	950,5		934,4		838,3	
Все населення:	1 672,2		1620,6		1 593,2	

*Примітка: наймані працівники

При цьому до уваги брались особливості розвитку та функціонування окремих галузей господарства, прогнозна чисельність і структура населення області, експертні оцінки фахівців тощо.

Не дивлячись на зростання невиробничої сфери, область у перспективі має зберегти статус значного аграрно-індустріального регіону, спеціалізованого на високоіндустріалізованому сільському господарстві, харчовій промисловості та машинобудуванні.

Нової якості повинен набути транспорт і зв'язок, частка зайнятих в яких зросте у 2031 році щонайменше до 8,9% та 1,6%. Крім іншого в області будуть активно формуватися нові функції. В результаті зростання ринкової інфраструктури (понад 1,6% зайнятих) область набуде рис не тільки аграрно-індустріального та транспортного, але й соціально-культурного центру. Закріпиться статус області як важливого освітнього і інноваційного центру (18,3% зайнятих у господарстві).

На першому етапі реалізації прогностичної моделі розвитку господарства Вінницької області основними напрямками вдосконалення структури та територіальної організації господарського комплексу регіону є такі:

1. Ефективне використання існуючого природно-ресурсного потенціалу території області. Воно, зокрема, передбачає такі напрями:

- подальший розвиток міста-курорта Хмільник;
- комплексну розробку багатого родовища каоліну і на цій основі відродження значного промислового центру у Глухівцях;
- відновлення на новій технічній базі центрів з видобування та обробки численних родовищ кам'яних будівельних матеріалів.

2. Розвиток виробництва біопалива на місцевій сировині.

3. Максимальне використання сприятливого транспортно-географічного положення Вінницької області та високої транзитивності її території. Зокрема, воно передбачає:

- певні заходи у контексті участі у будівництві та подальшому обслуговування системи автобанів, що планується прокласти через територію Вінницької області;
- використання переваг прикордонного положення Вінницької області для активізації транскордонного співробітництва.

4. Зменшення територіальних диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку внутрішньообласних регіонів шляхом:

- розбудови соціальної інфраструктури у сільській місцевості, особливо „у глибинці”;
- створення навколо Вінниці промислово-технологічних поясів, як засобу оздоровлення екологічної ситуації у обласному центрі і одночасно, як інструменту соціально-економічного розвитку периферійних територій.

Таким чином, за умови сприятливого розвитку подій, у результаті істотної трансформації господарського комплексу, насамперед на інноваційній основі,

область повинна набути рис значного індустріального регіону з розвинутим сільським господарством, сучасною ринковою інфраструктурою (консалтинг, банківська та біржова діяльність тощо) та значним освітньо-науковим та культурним потенціалом.

З метою удосконалення та розвитку мережі автомобільних доріг загального користування області, створення безпечних умов руху для перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом передбачається таких важливих заходів:

- Створення мережі автомобільних міжнародних транспортних коридорів (357 км) із супутньою інфраструктурою. Напрямки проходження системи транспортних коридорів області намічені відповідно до Концепції та Програми створення та функціонування національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 1998 р. №346:

а/ що реконструюються:

- Балтійське море-Чорне море – Ягодин-Ковель-Луцьк-Тернопіль-Хмельницький – Вінниця - Умань – порти Чорного моря;

б/ що намічені до будівництва:

- Критський №3 (нов.) – Краківець-Львів-Тернопіль-Хмельницький-Вінниця-Київ;
- Європа-Азія – Косини-Івано-Франківськ-Тернопіль-Вінниця-Кіровоград-Дніпропетровськ-Донецьк-Ізварине;
- Балтійське море - Чорне море – Ягодин-Ковель-Луцьк-Хмельницький-Балта-Одеса.

Існуюча залізнична магістраль, що проходить територією області з заходу на схід, співпадає з напрямком залізничного міжнародного транспортного коридору Критський №3 – Мостиська–Львів–Красне–Тернопіль–Хмельницький–Жмеринка–Козятин–Київ.

Залізниця, що проходить в «меридіональному», південному напрямку від Вінниці до Чопа, також є напрямком проходження залізничного міжнародного транспортного коридору Критський №5.

Така розвинута мережа транспортної інфраструктури сприятиме зростанню міжнародних транзитних перевезень, що призведе до стимуляції господарської та комерційної діяльності, притоку робочої сили і, як результат, до збільшення чисельності міського населення.

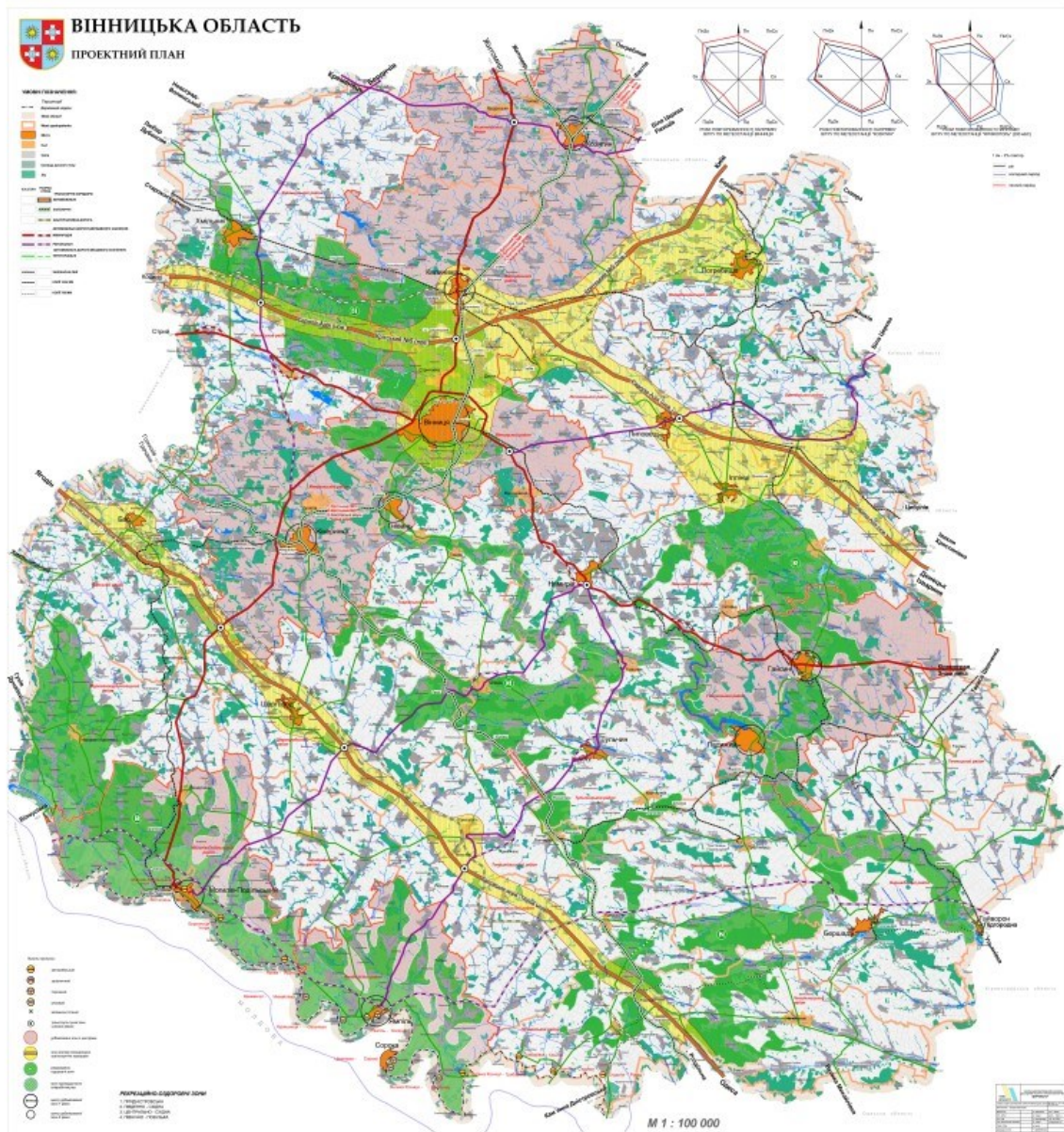

Рис. 2. Основна схема функціонального зонування території області

зони помічені відповідними кольорами

Важливим в контексті стратегічного планування економічного розвитку області є проектування промислових зон (промислове районування) на території області.

З огляду на значення і роль промислового та сільськогосподарського комплексів області, в нашому аналізі звернемо особливу увагу на ці розділи Схеми.

Рис. 3. Схема промислового районування території області

Проведений аналіз потенціалу та рівня соціально-економічного розвитку окремих таксонів Вінницької області дозволяє розділити їх на декілька типів.

1 тип. Таксони з високим показником потенціалу та високим рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: м. Вінниця, Вінницький, Жмеринський, Калинівський, Тиврівський та Хмельницький райони.

2 тип. Таксон з високим показником потенціалу та середнім рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: Тульчинський район.

3 тип. Таксон з середнім показником потенціалу та високим рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: Бершадський, Гайсинський, Козятинський, Могилів-Подільський, Немирівський, Томашпільський та Шаргородський райони.

4 тип. Таксони із середнім показником потенціалу та середнім рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: Барський, Липовецький, Літинський та Погребищенський райони.

5 тип. Таксони із середнім показником потенціалу та низьким рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: Оратівський та Піщанський

райони.

6 тип. Таксони із низьким показником потенціалу та середнім рівнем соціально-економічного та містобудівного розвитку: Іллінецький, Крижопільський, Мурованокуриловецький, Теплицький, Тростянецький, Чернівецький, Чичельницький та Ямпільський райони.

Для кожного типу таксонів характерний свій комплекс соціально-економічних та містобудівних проблем.

Для таксонів першого типу планування подальшого розвитку ґрунтується на використанні їх високого потенціалу в аспекті формування ядер систем розселення та промислових вузлів нового типу. В умовах зміни пріоритетів у розвитку господарства України в цілому та Вінничини зокрема, пріоритетними напрямками господарства стають окремі науково місткі галузі промисловості (насамперед машинобудування), окремі ланки агропромислового комплексу, зовнішній транспорт та рекреація, соціальна сфера.

Центрами розвитку окрім Вінниці та населених пунктів Вінницького району стануть Жмеринка, Калинівка, Тиврів та Хмільник. Для Жмеринки і Калинівки домінуючу роль у подальшому відіграватимуть транспортно-господарські, а для Хмільника – рекреаційно-господарські функції.

Стимулюючий вплив на розвиток Вінницького, Калиновського, Жмеринського та Тиврівського районів буде здійснювати будівництво міжнародного транспортного коридору №5, траса якого проходить через територію Вінницької області.

Головною проблемою розвитку Тульчинського таксону, який відноситься до другого типу є більш ефективне використання його потенціалу, який на сьогодні таксон має більш високий рейтинговий показник, ніж показник рівня розвитку.

Оскільки Тульчинський район має високий показник трудового потенціалу й сприятливе транспортно-географічне положення у подальшому необхідно активно використовувати транспортно-транзитні функції із реструктуризацією промислового комплексу; будівництво нових високотехнологічних підприємств агропромислового комплексу.

Перспективи розвитку таксонів третього типу пов'язані із використанням їх природно-ресурсного потенціалу та сприятливих умов навколишнього середовища (Томашпільський та Шаргородський райони), трудових ресурсів та соціального розвитку (Бершадський, Гайсинський райони), переваг транспортно-географічного положення (Козятинський район), високого соціально-містобудівного потенціалу та прикордонного положення (Могилів-Подільський район), розвитку промисловості та рекреації (Немирівський район).

До таксонів четвертого типу відносяться адміністративні райони, що розташовані у західній та північній частині області. Ці райони відзначаються середнім потенціалом та середнім рівнем розвитку і мають переважно аграрну спеціалізацію. Головною завданням для них є використання сприятливих умов для розвитку туристично-рекреаційної сфери за рахунок наявності відповідних природних та історико-культурних ресурсів. Другим завданням є реструктуризація агропромислового комплексу шляхом розвитку нових високотехнологічних

виробництв вздовж нових та існуючих транспортних коридорів.

Найбільш перспективним є розвиток таксонів п'ятого та шостого типу. Вони характеризуються середніми, або низькими показниками потенціалу та рівня розвитку. Пропозиції щодо подальшого розвитку цих таксонів полягають у першу чергу в інтенсифікації усіх ланок агро-виробничого комплексу, створенні нових сучасних виробництв, розбудови транспортної та соціальної інфраструктури на території районів. Додатковим стимулюючим фактором у розвитку практично всіх таксонів цього типу є сприятливі екологічні умови.

Варіанти розвитку промислового комплексу області

Схема окреслює декілька варіантів можливого розвитку промислового комплексу області у перспективі: інерційний (песимістичний), інноваційний (оптимальний) та проміжний варіанти розвитку.

1. Інерційний (песимістичний) варіант розвитку промисловості Вінницької області пов'язаний із досить ймовірним збереженням, "консервацією" нинішнього стану виробництва регіону. Цей варіант виходить із того, що зміни у промисловій політиці практично не відбуваються: продовжується повільне реформування спрямоване на поступове поглиблення ринкових перетворень, а також повільний процес структурних трансформацій промислового виробництва. Вплив держави на економічні процеси обмежений лише рекомендаційними програмами, відносно невеликою кількістю державних замовлень, проведенням подальшої зміни власності шляхом приватизації, незначною фінансовою підтримкою за рахунок державних інвестицій, деякими змінами податкового законодавства. При інерційному варіанті розвитку подій пріоритет в розвитку промисловості буде надаватися виробництвам, що не потребують значних капіталовкладень в організацію та підготовку виробництва або мають швидку економічну віддачу. Перед усім мова йде про низько- чи середньотехнологічні, ненаукомісткі галузі переробки сільськогосподарської сировини, харчової, деревообробної промисловості, промисловості будівельних матеріалів та ін. При цьому якісні показники розвитку виробництва будуть залишатись малорухомими. А це вкрай стримує процеси інноваційного розвитку економіки регіону.

При збереженні існуючих тенденцій зростання виробництва здійснюватиметься переважно за рахунок вищеназваних галузей і характеризуватиметься недостатніми та нестабільними темпами. Тенденцію до зростання матиме і частка цих галузей у загальному обсязі виробництва. В результаті структура промисловості, матиме невідповідний існуючому у області потенціалу рівень прогресивності. Зокрема при збереженні існуючого тренду динаміки розвитку галузей промисловості, не варто й сподіватися на прогресивні структурні зрушення в цій галузі.

2. Інноваційний (оптимальний) варіант розвитку промислового комплексу області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією не тільки промисловості, але й всіх основних галузей господарства – сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо та їх інтеграцією з інноваційним та науково-освітнім комплексом регіону.

Інноваційна економіка в сучасних умовах характеризується, перш за все, готовністю формуючих її суб'єктів господарювання до конкуренції, пошуку та освоєння нових ринків. Досягнення цього стану у промисловості сьогодні можливе тільки на основі широкого впровадження технологічних нововведень, виходу на ринок з новою наукоємною, конкурентоспроможною продукцією. Ці риси мають бути притаманними усім галузям промисловості, особливо прогресовизначальним виробництвам.

Реалізація інноваційної програми в сучасних умовах є досить складним завданням, зважаючи на не дуже високий технічний та технологічний рівень основної маси промислових підприємств області.

Вирішення цієї складної та масштабної задачі вимагає максимального використання всіх можливих ресурсів – матеріальних, фінансових, інтелектуальних, організаційних. Саме ці аспекти визначають механізм та напрями реалізації програми інноваційного розвитку промисловості і всього господарства Вінницької області.

Реалізація інноваційного варіанту можлива за кількох базових умов (припущень):

Перший фактор пов'язаний з ефективним використанням існуючих потужностей промисловості, і насамперед машинобудування. При цьому варіанті одночасно вирішуються дві проблеми: з одного боку, здійснюється кардинальний підйом технічного рівня промислових підприємств регіону, з іншого – технічно переозброєні потужності промислових підприємств максимально забезпечують потреби господарства в інноваційній продукції.

В цих умовах основною мотивацією функціонування промисловості Вінницької області має стати досягнення максимально можливої суспільної ефективності. Така ефективність, як комплексне поняття, поєднує в собі не тільки отримання високого ефекту діяльності виробництва, а й досягнення на його основі відповідного рівня соціального розвитку області (умов та якості життя населення).

Другою необхідною умовою ефективної реалізації завдань інноваційного розвитку промисловості Вінницької області є активізація інвестиційної діяльності. Хоча у 2000-2007 роках частка прямих іноземних інвестицій у промисловість знизилася з 58,0% до 36,5%, спостерігається стабільне зростання обсягів іноземного інвестування у цю галузь. На початок 2001р. у промисловість Вінниччини було інвестовано 87,0 млн. дол. США, а на початок 2008 р. – у 3,5 рази більше (307,2 млн. дол. США). Подібні тенденції спостерігаються й щодо інвестицій в основний капітал, де обсяги інвестицій промисловість у порівняльних цінах зросли у 2,7 рази.

Важливим напрямом активізації інвестиційних потоків в область є розробка, пропагування та реалізація інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проектів. В області проводиться активна організаційна робота у цьому напрямку, але реалізації численних проектів, навіть попри їх високий очікуваний фінансово-економічний ефект, заважає недосконале та нестабільне фінансове законодавство, яке відлякує

потенційних вітчизняних та іноземних інвесторів. Значні, але нечисленні реалізовані інвестиційні проекти поки що не в змозі створити критичну інвестиційно-інноваційну масу і відіграти роль своєрідного мультиплікатора соціально-економічного розвитку території області.

Третьою пріоритетною ланкою механізму забезпечення реалізації інноваційної перебудови промисловості та всього господарства є всебічний розвиток та ефективне використання потужного науково-технічного потенціалу Вінницької області. Згідно проведених досліджень, Вінниччина належить до регіонів з середнім рівнем інвестиційно-інноваційного розвитку. Зокрема, вона має середній по країні рівень за всіма основними показниками інноваційної діяльності – часткою підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, обсягом реалізованої інноваційної продукції, часткою інноваційної продукції у всій промисловій продукції регіону, співвідношенням обсягів реалізованої інноваційної продукції та капітальних витрат, співвідношенням обсягів виконаних наукових робіт та реалізованої інноваційної продукції, обсягом реалізованої інноваційної продукції за кордон та ін. Пріоритетним завданням промислової політики повинно стати створення інноваційних форм організації та розміщення підприємств – логістичних центрів, технопарків, технополісів.

Четвертою необхідною умовою реалізації оптимістичного варіанту є ініціатива та значні організаційні зусилля з боку управлінських структур. Це зумовлено тим, що цей варіант базується на припущенні, що держава проводить активну промислову політику, спрямовану на кардинальні зміни у внутрішньогалузевій та міжгалузевій структурі промислового виробництва у відповідності з світовими тенденціями та змінами кон'юнктури ринку.

З цієї метою здійснюється вплив держави на систему кредитування певних галузей (пільгове – для галузей з прискореним обігом вкладених коштів). Кредити мають надаватись лише під конкретний проект, а процентна ставка має бути нижчою за прогнозовану рентабельність виробництва. Повинна бути реалізована нова податкова система, яка передбачала б стимулювання оновлення виробничого апарату та складу кінцевої продукції. Нова промислова політика має бути спрямована на стимулювання експорту кінцевої продукції обробної промисловості при одночасному стримуванні експорту сировини та матеріалів, захист вітчизняного ринку від напливу імпортової продукції аналогічної виробленій в Україні. Важливу роль при цьому має відіграти антидемпінгове законодавство, яке принаймні вирівнює умови внутрішнього ринку для зарубіжних та вітчизняних товарів.

Становлення Вінницької області як значного високоіндустріального регіону міжрегіонального значення, спеціалізованого на середньо- та високотехнологічних галузях промисловості, на період до 2031 року вимагає збільшення обсягів промислового виробництва щонайменше у 3 – 3,5 рази.

Перспективи розвитку сільського господарства

Експортно-орієнтована модель розвитку сільського господарства є і буде безальтернативною для районів Вінницької області. Внутрішній ринок продовольства моделюється з урахуванням спадаючої тенденції кількості населення.

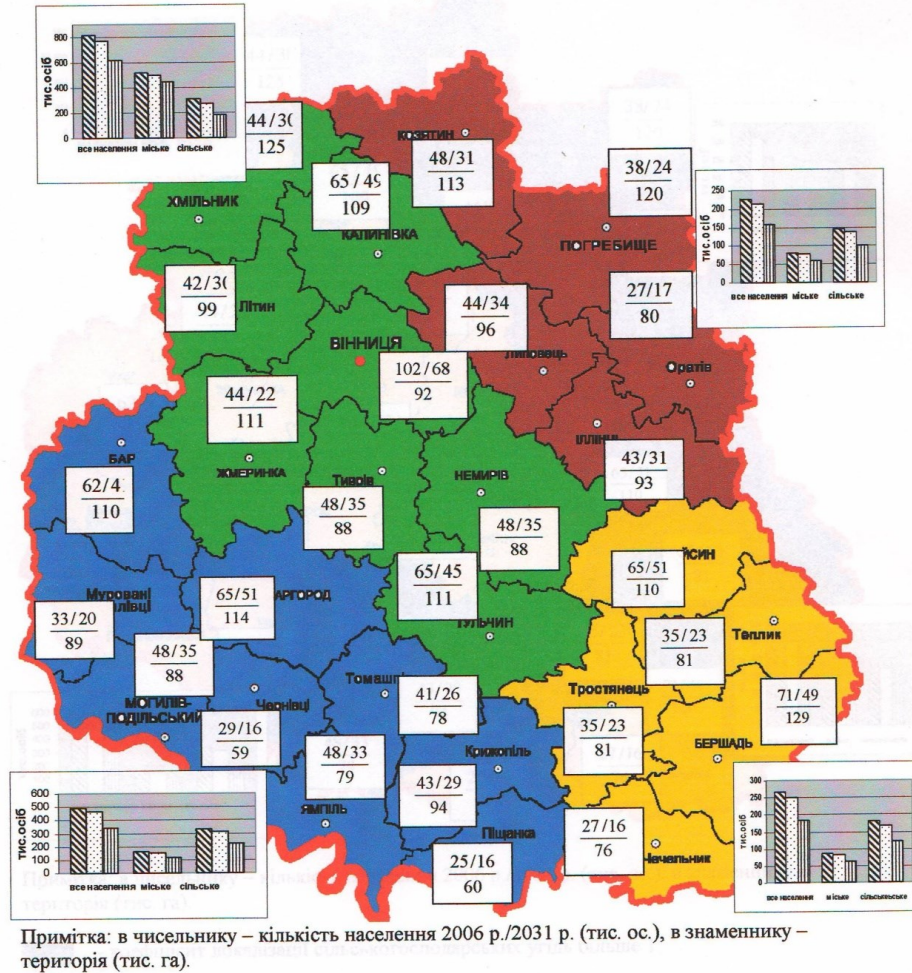

Рис. 4. Прогноз кількості населення і території районів області

Вінницький центральний ринок з прилеглими районами буде мати найбільше міського населення, що утворює ринковий попит, але його кількість є несуттєвою порівняно з обсягами пропозиції продукції сільського господарства. Могилів-Подільський ринок з прилеглими районами матиме до 100 тис. міського населення. Козятинський промислово-транспортний район з прилеглими районами формуватиме попит виходячи з 55 тис. городян. Південно-Східний регіон області не відрізняється від попереднього.

Локалізація сільськогосподарських ресурсів показує суттєве перевищення їх пропозиції над обсягами ринкового і неринкового попиту населення.

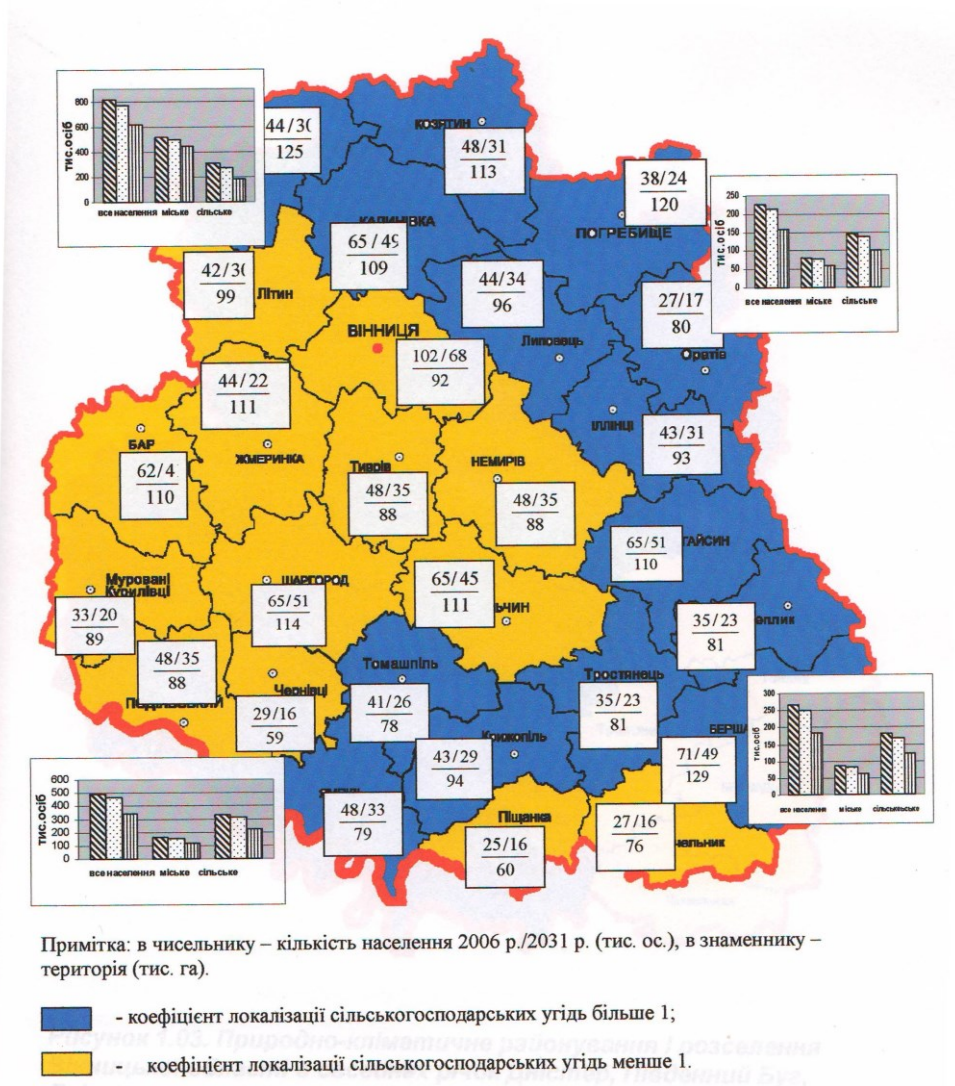

Рис. 5. Розподіл сільськогосподарських ресурсів за ознаками їх локалізації та кількості населення районів області

В таких умовах загальна Схема територіальної організації розвитку сільського господарства до 2030 р. побудована з урахуванням попередження процесів деструкції сільськогосподарських угідь і упередження кризи перевиробництва. Виділено чотири субрайонні кластери з центрами у містах Вінниця, Могилів-Подільський, Козятин і Гайсин.

Перевагою такого поділу є формування ринкової інфраструктури виробництва, транспортування, зберігання, переробки і експорту продовольчих товарів. Перевищення пропозиції перестане бути фактором втрат від занижених цін, які пропонують оптові перекупники від іноземних і вітчизняних фірм.

Взаємодія районів з виробництва, транспортування, зберігання, переробки і торгівлі продукцією сільського господарства визначатиметься спроможністю управління формувати регіональні економічні кластери та регулювати ринкові потоки продукції.

Необхідність знаходження раціонального поєднання інтересів підприємництва у різних сферах з урахуванням ринкової централізації (спільного ринку) або децентралізації управління витікає з галузевих особливостей

формування інфраструктури кластерів.

Райони пріоритетної сільськогосподарської діяльності.

Вінницька область, згідно сільськогосподарського районування (розділ „Сільське господарство”), розділена на 4 субрайонні кластери з центрами у містах Вінниця, Могилів-Подільський, Козятин, Гайсин.

В центральний субрегіон входять 8 адміністративних районів: Хмільницький, Калиновський, Літинський, Вінницький, Жмеринський, Тиврівський, Немирівський, Тульчинський.

Схемою планування території області намічений ряд напрямків розвитку цієї зони в розвиток рекреаційної діяльності, збільшення щільності дорожньої мережі загальнодержавної, регіональної, місцевої. Це буде сприяти збільшенню рівня урбанізації (зростання чисельності міського населення), що створить умови для збільшення внутрішнього ринку збуту сільськогосподарської продукції.

Намічене проходження через цей субрегіон міжнародного транспортного коридору Європа-Азія буде сприяти експорту сільхозпродукції.

Могилів-Подільський субрегіон включає в себе 9 адміністративних районів: Барський, Мурованокуріловецький, Шаргородський, Могилів-Подільський, Чернівецький, Томашпільський, Ямпільський та Піщанський.

Проектом намічені три напрямки розвитку цієї території: розвиток рекреаційної діяльності, збільшення щільності дорожньої мережі та розвиток транскордонної діяльності з Молдовою, створення вільної економічної зони зовнішньоторгового типу в м. Могилів-Подільський.

Ці напрямки будуть сприяти урбанізації цієї території (зростання чисельності міського населення), що створить умови для збільшення внутрішнього ринку збуту сільськогосподарської продукції.

Проходження через цей субрегіон міжнародного Балтійсько-Чорноморського транспортного коридору буде сприяти експорту сільхозпродукції в портах Чорного та Балтійського морів.

Козятинський субрегіон включає в себе 5 адміністративних районів: Козятинський, Погребищенський, Липовецький, Оратівський, Іллінецький.

Стимулюванню процесів урбанізації в цьому районі будуть сприяти збільшення щільності автошляхів, потужний залізничний вузол Козятин.

Крім того, через цей район намічене проходження двох міжнародних автомобільних коридорів: Критський №5 та Європа-Азія, що будуть сприяти організації експорту сільгосппродукції.

Гайсинський субрегіон складається з 5 адміністративних районів: Гайсинський, Теплицький, Тростянецький, Бершадський, Чечельницький.

Розвиток цих районів намічено за рахунок розвитку рекреаційної діяльності в Центрально-Східній рекреаційній зоні до 7,0 тис. місць, а також за рахунок збільшення щільності дорожньої мережі загальнодержавної, регіональної, місцевої.

Зовнішньоторговельні зв'язки будуть здійснюватися по автодорозі міжнародної категорії Стрий-Кіровоград.

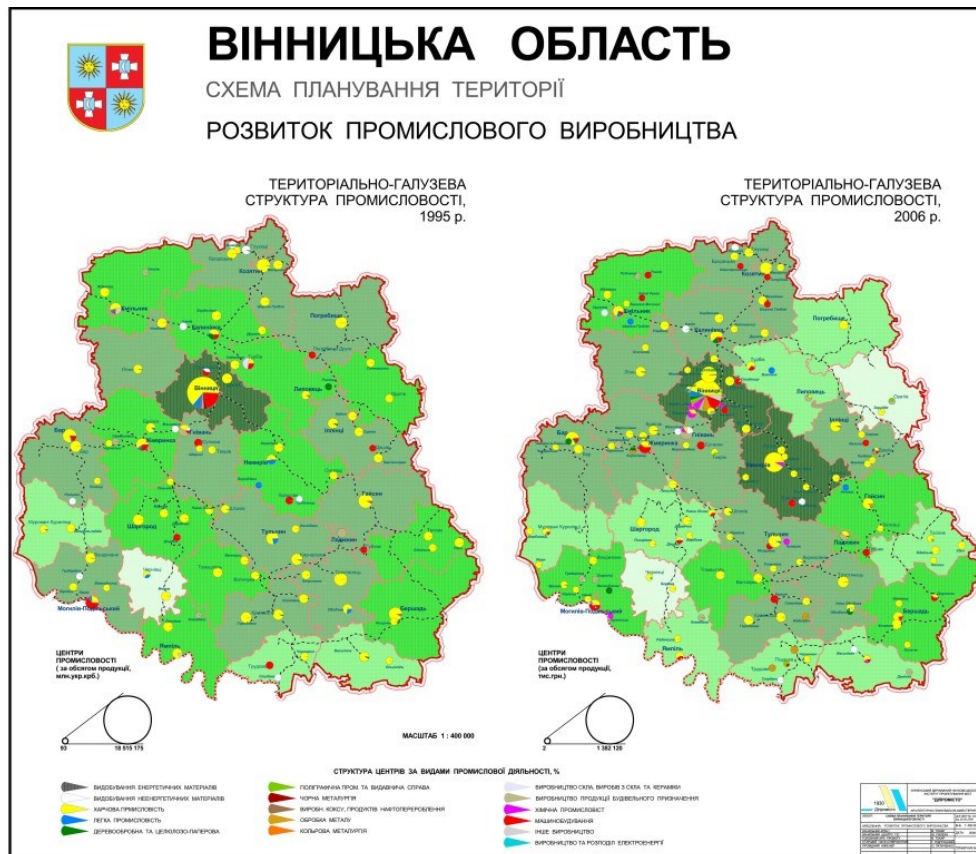

Рис. 6. Схема розвитку промислового виробництва до 2031 р.

ПРОПОЗИЦІЇ ПО РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕРИТОРІЇ ОБЛАСТІ

Основним фактором що визначає розвиток Вінницької області є її вигідне географічне положення в системі областей південно-західної України. Компактність території, розвинуті транспортні (як автомобільні так і залізничні) зв'язки з м. Києвом, Львовом, Одесою, Тернополем, Хмельницьким та вихід на міжнародні зв'язки з республікою Молдова та далі на Європу.

Значний вплив на розвиток області (в частині розвитку рекреаційної галузі) має розташування території в середній та верхній течії річок Південний Буг та Дністер з їх багато численними притоками.

В основу концепції планувального розвитку області закладені наступні принципи:

- розміщення і ієрархічна структура розселення вузлів заселення господарських агломерацій у загальнодержавному й обласному контексті;
- розвиток урбанізованих агломерацій і планувальних осей (зав'язків);
- принципи регулювання територіального розвитку з метою створення рівноцінних умов проживання на всій території області і створення територіальних передумов для поліпшення стану навколишнього середовища, забезпечення екологічної стабільності, збереження культурної спадщини.

У схемі планування території Вінницької області пропонується **чотири основні напрямки розвитку території**, а саме:

I Зона урбанізації:

1. Центральна зона з центром в м. Вінниця;
2. Придністровська з центром в м. Могилів – Подільський;
3. Гайсинсько-Ладижинська з центром в м. Гайсин.

II Зона транскордонного співробітництва

III Території переважного оздоровчо-рекреаційного освоєння

IV Райони пріоритетної сільськогосподарської діяльності.

Як доповнення до основних напрямків визначені зони і вузли ділової та комерційної активності впливу міжнародних транспортних коридорів у місцях їх перетину із державною магістральною мережею України (автомобільною, залізничною).

I. Зони урбанізації.

1 Центральна зона урбанізації (центр м. Вінниця) – включає в себе Козятинський, Калиновський, Вінницький, Жмеринський адміністративні райони.

Формування Вінницької агломерації сприяли наступні фактори:

Транспортні – це насамперед залізнична магістраль, що проходить з півночі на південь області Київ–Одеса з відгалуженням в районі Козятина на Житомир, Рівне та далі на Білорусь та відгалуженням в районі Жмеринки на Хмельницький, Тернопіль – Львів.

Загальнодержавна автомобільна дорога Київ – Могилів-Подільський, що проходить через ці райони, та далі на республіку Молдова в меридіональному напрямку та широтному напрямку автодорога Львів – Кіровоград

Рекреаційні ресурси в основному використовуються для короткочасного відпочинку жителів м. Вінниця, Жмеринка, Козятин, крім того в цих районах вздовж р. Південний Буг сформувалася мережа закладів ємністю 2200 місць для організації стаціонарного відпочинку.

Схемою планування Вінницької області, згідно з постановою Кабінету Міністрів України, намічено проходження північніше м. Вінниці траси міжнародного автомобільного транспортного коридору Європа-Азія та №5 Критського з відгалуженням на Київ та Кіровоград, а також розміщення в районі с.Стрижака комплексного транспортного складу.

Крім того через залізничні вузли Козятин, Жмеринка пройдуть міжнародні залізничні коридори Балтійсько-Чорноморський та Критський.

Таке збільшення вантажних перевозок по автомобільній та залізничній мережах по районах, що входять до агломерацію, призведе до стимуляції господарської та комерційної діяльності та до притоку робочої сили, та, як результат, збільшення чисельності міського населення.

Розвиток процесів урбанізації в зоні впливу м. Вінниця, в Жмеринському та Калиновському районах спричинить організація місць короткочасного та стаціонарного відпочинку вздовж р. Південний Буг та на базі існуючих лісових

масивів.

Так, схемою планування, намічена організація Північно-Побузької рекреаційної зони з збільшенням місць стаціонарного перебування до 6700 місць.

Для управління даними територіями необхідно розробити схему планування територій групи адміністративних районів в зоні впливу м. Вінниця з метою визначення обсягів та масштабу розвитку господарської, рекреаційної діяльності, інженерно-транспортної інфраструктури, у відповідності з екологічною безпекою та санітарно-гігієнічними умовами проживання населення.

2. Придністровська зона урбанізації з центром в м. Могилів-Подільський. Включає в себе два адміністративні райони – Могилів-Подільський та Ямпільський.

Розвиток цієї урбанізованої зони намічено по чотирьом напрямкам:

Розвиток транскордонного співробітництва з Молдовою (пункти пропуску залізничні та автомобільні в м. Могилів-Подільський та поромний в м. Ямпіль).

Розвиток рекреаційної галузі вздовж р. Дністер в Могилів-Подільському районі – до 5,0 тис. місць в стаціонарних рекреаційних закладах та до 1,0 тис. місць в Ямпільському районі

Створення вільної економічної зони зовнішньоторгового та виробничого типу в м. Могилів-Подільський.

Вплив міжнародного транспортного коридору (Балтійсько-Чорноморського) та мережі загальнодержавних доріг Могилів-Подільський – Вінниця – Київ – Ямпіль – Немирів, Могилів-Подільський – Немирів з переключенням на магістраль Вінниця – Кіровоград.

Таким чином Могилів-Подільський та Ямпільський райони мають спільні інтереси і вимагають особливого комплексного підходу до планувальної організації, використанню земель, організації транспортної та інженерної інфраструктури, а також питань екологічної безпеки.

3. Гайсинсько-Ладизинська зона урбанізації з центром в м. Гайсин охоплює Гайсинський адміністративний район в який входить Ладизинська міська рада з населенням 22,4 тис. осіб.

За рівнем урбанізації Гайсинський район знаходиться на другому місці у Вінницькій області після Вінницького району. Міське населення складає 57% від всього населення району.

Подальший процес урбанізації Гайсинської зони буде відбуватися під впливом наступних факторів:

Проходження та вплив міжнародного транспортного коридору (Балтійсько-Чорноморського - реконструкція) за напрямком Львів – Кіровоград з переключенням на північні і південні напрямки. Розташування комплексних транспортних складів та логістичних центрів.

Концентрація та розміщення в місті підприємств по переробці сільськогосподарської продукції.

Розвиток рекреаційної галузі на базі лісових масивів та вздовж р. Південний

Буг з розміщенням біля 6,0 тис. місць в установах стаціонарної рекреації.

На стадії розробки схеми планування окремих адміністративних районів чи груп районів по зонам урбанізації необхідно розробити регламенти по:

- функціональному використанню;
- структурі забудови;
- системі розселення;
- екологічній стійкості та безпеці території;
- транспортному і інженерному забезпеченню;
- охороні культурної спадщини.

Як рекомендації по керуванню - створення Рад по управлінню розвитком територій у кожній урбанізованій зоні.

II Зона транскордонного співробітництва.

Транскордонне співробітництво в межах Вінницької області розповсюджується на два адміністративні райони - це Могилів-Подільський, Ямпільський та частково Піщанський, які по річці Дністер безпосередньо межують з Молдовою.

На сьогодні більшість пунктів пропуску через кордон з Молдовою розбудовані за тимчасовою схемою, що означає відсутність необхідних умов проведення прикордонно-митного контролю відповідно прийнятим світовим стандартам.

Запропонована схема міжнародних транспортних коридорів, регіональних і територіальних доріг, в концепції планування Вінницької області, істотно вплине на активізацію господарської та комерційної діяльності в зонах прикордонних пунктів пропуску, як сухопутних так і річкових.

Реалізація програм дорожнього будівництва та збільшення їхньої пропускну здатності вплине на заходи щодо облаштуваності, інфраструктури міжнародних та міждержавних пунктів пропуску.

III Території переважного оздоровчо-рекреаційного освоєння.

На даний час у Вінницькій області склалася мережа оздоровчо-рекреаційних закладів, які представлені майже у всіх районах області та нараховує 13,0 тис. місць. з яких оздоровчих – 5,9 тис. місць, рекреаційних – 7,06 тис. місць.

Мережа закладів відпочинку та лікування що склалася, складається з окремих об'єктів невеликої ємності, переважно сезонного функціонування, не може задовольнити потреби населення області на перспективу.

В схемі планування області виділені рекреаційні зони та підзони в розрізі адміністративних районів.

Місцеположення та розміри виділених в проекті рекреаційних зон для організації масового відпочинку виконані на основі аналізу територій, природно-ландшафтних умов та кліматичних особливостей (докладніше в розділі „Оцінка природно-ресурсного потенціалу”).

Для організації місць відпочинку відведені лісові масиви, береги річок,

водойм для купання, риболовлі, катання на човнах, яхтах, занятій греблею.

Отже, кращі природні умови Побужжя, особливо у верхній його частині, а також Придністров'я зумовили розміщення більшості зон відпочинку саме в цих районах.

Схемою планування території області на проектний період пропонується сформуванню чотири курортно-рекреаційні зони на площі 509,9 тис. га або 19 % від всієї території області.

В проекті виділені:

- Придністровська зона площею – 170,3 тис. га;
- Південно-Східна на площі – 53,3 тис. га;
- Центральна на площі – 185,2 тис. га;
- Північно-Побузська на площі – 101,1 га.

Оздоровчі заклади базуються на гідромінеральних ресурсах в районі м.Хмільник, основним складом яких є радонові води у поєднанні з великими масивами змішаного лісу та сприятливими кліматичними умовами. Лікувальна зона набуває велике значення, що виходить за межі загальнодержавного курорту.

Проектом намічений розвиток курорту Хмільник та 11,54 тис. місць в межах розрахункового строку.

Значне збільшення ємностей передбачено в Могилів-Подільському районі на 2,76 місць, а також в м. Немирів на 1,23 тис. місць.

Розвиток рекреаційної галузі передбачається в усіх адміністративних районах області та складає згідно з схемою планування на розрахунковий строк – 35,8 тис. місць.

Найбільші об'єми будівництва намічені в Центрально-Східній зоні – 10,0 тис. місць, в Південно-Східній на 7,3 тис. місць та в Північно-Побузській на 6,1 тис. місць.

Проміжні висновки:

- соціально-економічний розвиток Вінницької області є можливим виключно на основі розвитку виробництва; аналіз сільськогосподарського комплексу області показує, що він може бути збалансованим на основі наявних ресурсів повністю;
- важливо відновити управління ресурсами при наданні їх у користування виключно на конкурентній основі у кожному районі;
- Механізми забезпечення реалізації Схеми.

Концептуальні вирішення планування та використання території області, забезпечуватимуться шляхом цілеспрямованої діяльності обласної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які мають використовувати матеріали Схеми при:

- визначенні основних завдань проектів і програм соціально-економічного розвитку, програм охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони довкілля, розвитку інженерно - транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі, розвитку курортів і туризму, збереження історико-культурної спадщини;

- додержанні державних вимог для розроблення проектів планування території адміністративних районів, прикордонних територій, генеральних планів населених пунктів області.
- розробленні заходів щодо наукового, проектного, інформаційного, фінансового, організаційного забезпечення впровадження Схеми.

1.3. Економіка та підприємництво

1.3.1. Рівень розвитку економіки області

Узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки Вінницької області є валовий регіональний продукт (ВРП). У період з 2014 року по 2017 рік цей показник виріс на 48437 млн. грн. – з 43970 млн. грн. у 2014 році до 92427 млн. грн. у 2017 році – зростання в 2,1 рази. Вінниччина має незмінну динаміку до зростання. Зростання зазначеного показника обумовлено зростанням його питомої ваги у валовому внутрішньому продукті України на 0,3 в.п. (з 2,8% у 2014 році до 3,1% у 2017 році).

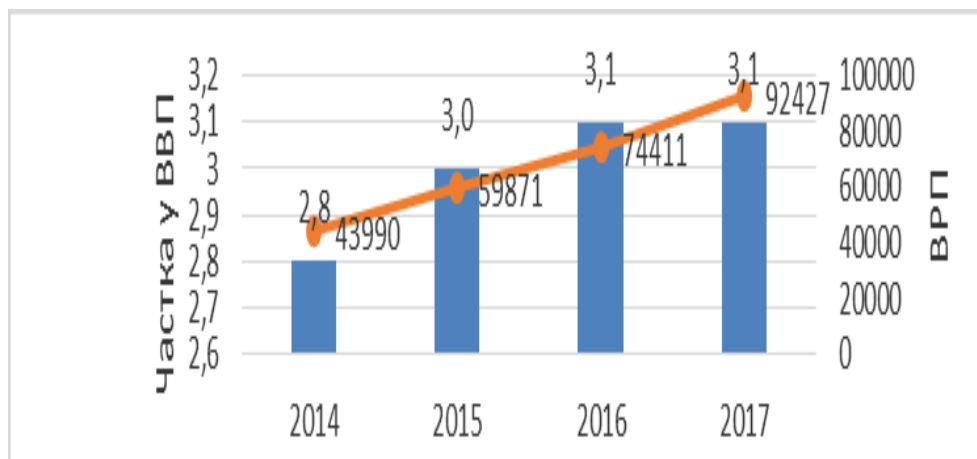

Рис. 7. Валовий регіональний продукт Вінницької області (млн. грн.) та його частка у ВВП України (%).

Основними чинниками які, вплинули на зростання валової доданої вартості є збільшення обсягів випуску промислової продукції, виробництва товарів народного споживання, надання різного виду послуг та виробництва валової продукції сільського господарства.

При цьому відмічаються незначні структурні зміни. А саме, зростання частка промислової продукції в загальному обсязі ВДВ на 3,2 в.п. Визначальний вплив мало зростання обсягів переробної промисловості (з 13,3% до 16,6%). Водночас, слід відзначити зниження у 2017 році питомої ваги сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства (на 0,6 в.п. у порівнянні з 2014 роком та на 3,7 в.п. - з 2016 роком). Частка транспортних послуг та інформаційних і телекомунікаційних зросла на 1,3 та 0,8 в.п. відповідно, при зменшенні питомої ваги усіх послуг у ВДВ на 2,6 в.п.

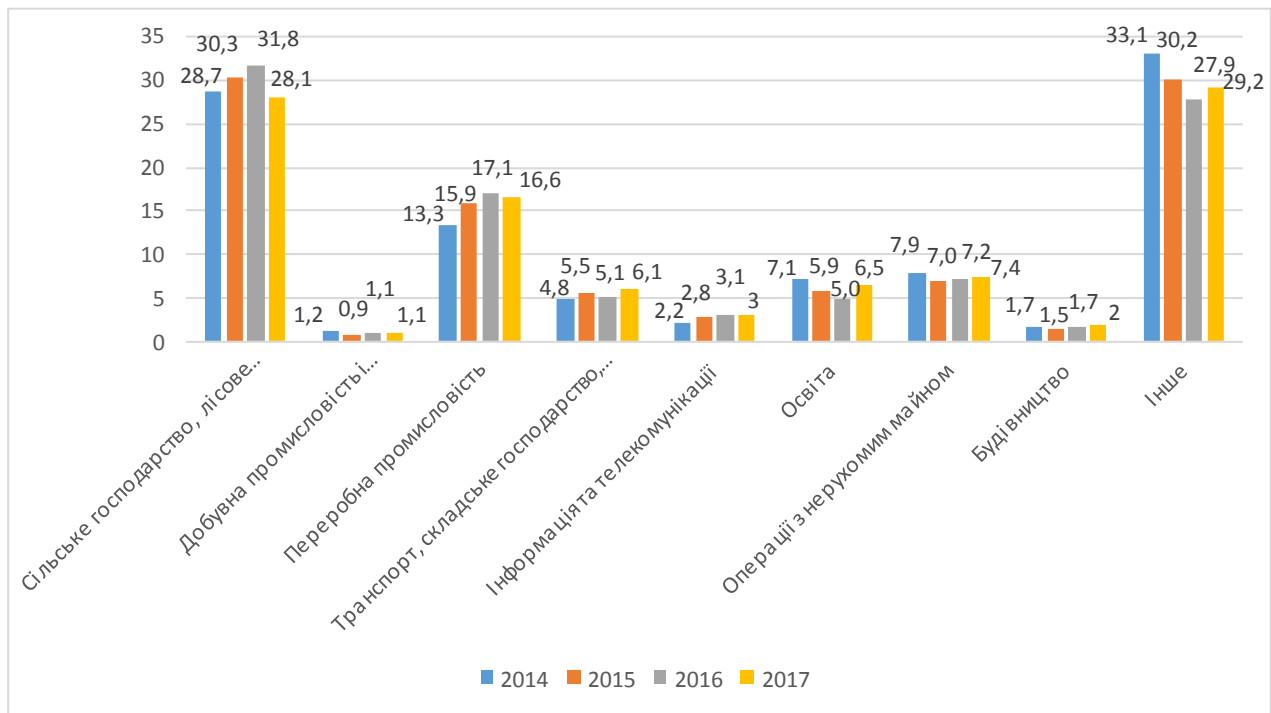

Рис. 8. Динаміка структури валової доданої вартості (%).

1.3.2. Промисловість

Вінницька область має багатогалузевий промисловий комплекс. В регіоні функціонує понад 1200 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію. Промислове виробництво зосереджено на 271 підприємстві харчової галузі, 49 – добувної, 147 – деревообробної, 63 – виробництва електроенергії, 194 – металообробки і машинобудування, 58 – хімічної та фармацевтичної галузей та інших виробництв.

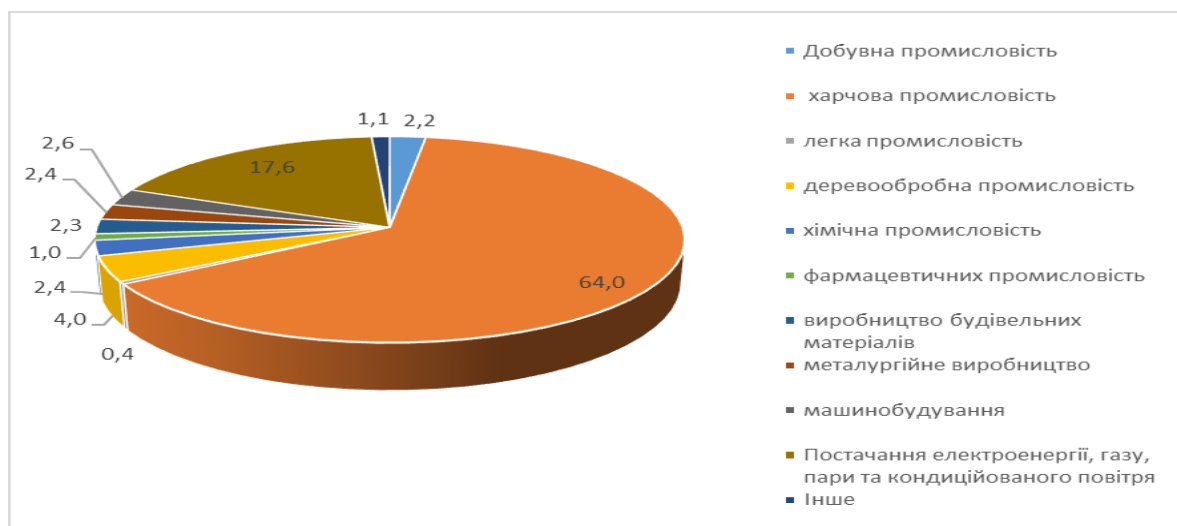

Рис. 9. Структура промислового виробництва, %

Серед галузей промислового виробництва провідне місце займають харчова галузь (64,0%) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (17,6). Решта галузей займають від 0,4% (легка промисловість) до 4,0% (деревообробна галузь) від загального обсягу реалізованої продукції.

Слід зазначити, що суттєво збільшилась питома вага підприємств харчової галузі в структурі промисловості області. Так, якщо у 2014 році питома вага галузі у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості області становила 56,6%, то у 2018 році цей показник становив 64,0% (на 7.4 в. п. більше).

Збільшенню питомої ваги галузі сприяло впровадження у 2018 році 16 великих інвестиційних проектів загальною вартістю 2,25 млрд. грн., що дозволило створити 1050 нових робочих місць.

Табл.3 Індекс промислової продукції Вінницької області

	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	89,9	95,7	102,8	100,4	101,6
Вінницька область	105,4	104,0	105,3	108,2	101,2
Місце серед регіонів України	4	2	13	7	15

Розвиток промислового сектору області за 2018 рік підтверджується індексом промислового виробництва, який склав 101,2% до 2017 року.

Загально державний рейтинг за обсягами реалізованої продукції свідчить про активізацію роботи промислових підприємств області.

Так, завдяки створенню нових виробництв частка Вінниччини у загальнодержавному обсязі реалізованої продукції промисловості за останні роки має тенденцію до збільшення, що підтверджує позитивна динаміка показника з 2,2% у 2014 році до 3,1% у 2018 році.

Табл.4 Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн.

	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Обсяг реалізованої промислової продукції на 1 особу	17714,6	28113,9	33550,1	42344,0	49170,4

Позитивна динаміка зберігається і у реалізації промислової продукції на 1 особу. У 2018 році без урахування інфляційних процесів цей показник збільшився у 2,8 рази порівняно з 2014 роком.

Рис. 10. Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн.

Міжобласний порівняльний аналіз обсягів реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу населення вказує на те, що за промисловим потенціалом Вінницька область займає другу позицію, поступаючись Черкаській області.

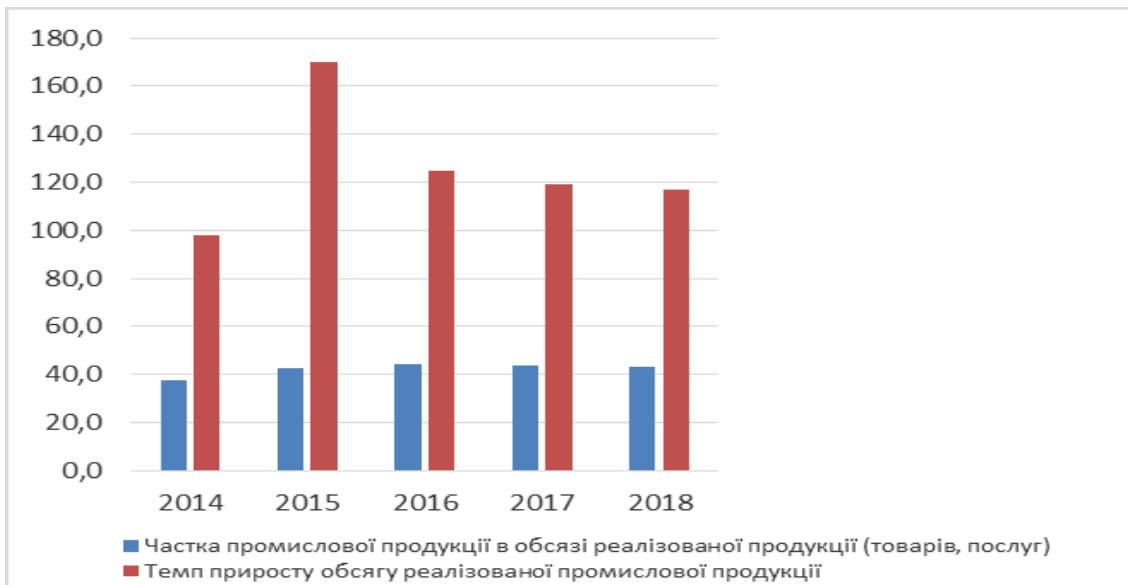

Рис. 11. Показники виробничої активності.

Частка промислової продукції в обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2018 році склала 43,0%, темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції до 2017 року - 116,7%.

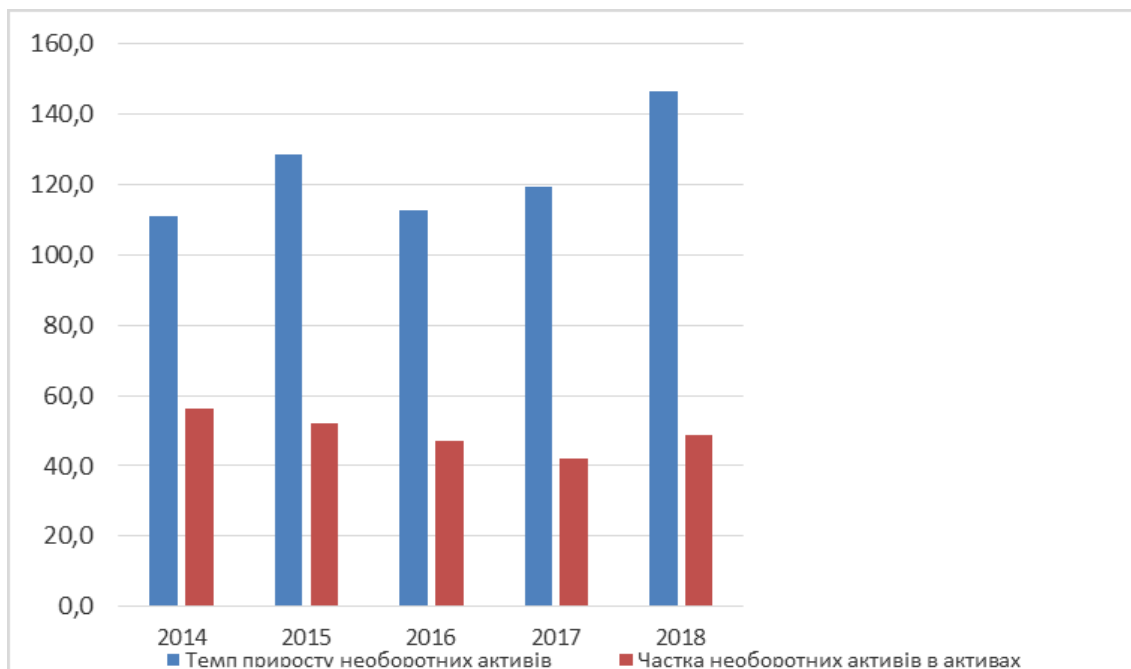

Рис. 12. Показники капітальної активності промисловості, %.

Темп приросту необоротних активів до 2017 року склав 146,7%, частка необоротних активів в активах - 48,7%.

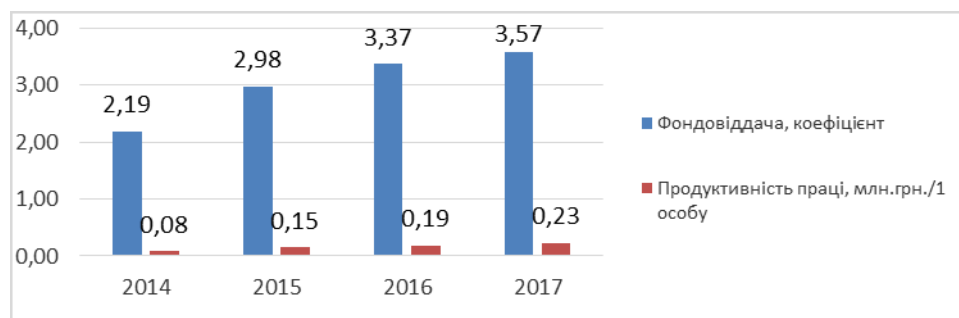

Рис. 13. Показники ресурсної ефективності промисловості.

Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу промисловості, основними компонентами якого є людські та виробничі ресурси, свідчить про те, що фондівіддача і продуктивність праці демонстрували майже синхронну динаміку.

Зокрема, значення показника фондівіддачі у промисловості області у 2014-2017 рр. зросло у 1,6 рази. Тренд продуктивності праці зберігав тенденцію до збільшення і у 2017 році значення цього показника перевершило рівень 2014 р. у 2,9 рази.

Визначальний вплив на динаміку показників ресурсної ефективності промисловості Вінниччини у 2017 р. мали такі чинники: збільшення обсягу реалізованої промислової продукції (в 2,5 рази порівняно з 2014 р.), зменшення працівників у промисловості (на 10%) і збільшення необоротних активів (в 1,5 рази).

Проміжні висновки:

- на даний момент в області загострюється ситуація з недостатньою кількістю кваліфікованої робочої сили, а саме – фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей; зовнішня міграція робочої сили збільшує ризик щодо забезпечення подальшого розвитку промисловості трудовими ресурсами;
- в промисловому секторі економіки області функціонує незначна кількість нових виробництв з високою доданою вартістю, а це зменшує загальну ефективність промисловості та економіки в цілому, посилює нестійкість та вразливість промислового сектору до коливань на міжнародних ринках;
- недостатній рівень розвитку інноваційного потенціалу промисловості стримує модернізацію основних фондів та впровадження передових технологій виробництва для збільшення конкурентоспроможності товарів і послуг.

1.3.3. Енергетика та енергозбереження

Протягом 2014-2018 років робота в сфері енергоефективності та енергозбереження в області проводилась, зокрема, відповідно до «Програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2010-2015 роки», яка була затверджена рішенням 34 сесії обласної Ради 5 скликання від 25.10.2010 року №1116 та продовжена на 2016 рік.

У 2017 році з метою продовження реалізації політики енергоефективності та енергозбереження в області рішенням сесії обласної Ради від 24.03.2017 №310 затверджена «Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2017-2022 роки».

Програми передбачали проведення енергозберігаючих заходів у закладах обласного підпорядкування області та переведення на альтернативні види палива бюджетних закладів. За період 2014 – 2018 роки переведено на альтернативу 284 котелень бюджетної сфери області, на що витрачено більше 180 млн. грн.

Протягом 2018 року:

- проведено комплексні енергоаудити у 50 закладах охорони здоров'я та освіти обласного підпорядкування, а також адмінбудівлях спільної власності територіальних громад області;

- запроваджено систему щоденного моніторингу споживання енергоресурсів, до якої долучено 110 бюджетних установ, моніторинг здійснюється за допомогою спеціалізованої комп'ютерної програми uMuni шляхом щоденного (в робочі дні) внесення відповідальними особами (завідуючі господарством) в установах показників засобів обліку енергоресурсів (електроенергія, природний газ, тепла енергія, гаряче та холодне водопостачання);

- виконано наукове дослідження «Карта потенціалу біомаси у Вінницькій області», яке містить відомості про паливно-енергетичний баланс області за 2017 рік, технічний потенціал біомаси Вінниччини, можливі ланцюги використання даної сировини в енергетичних цілях.

Споживання природного газу області

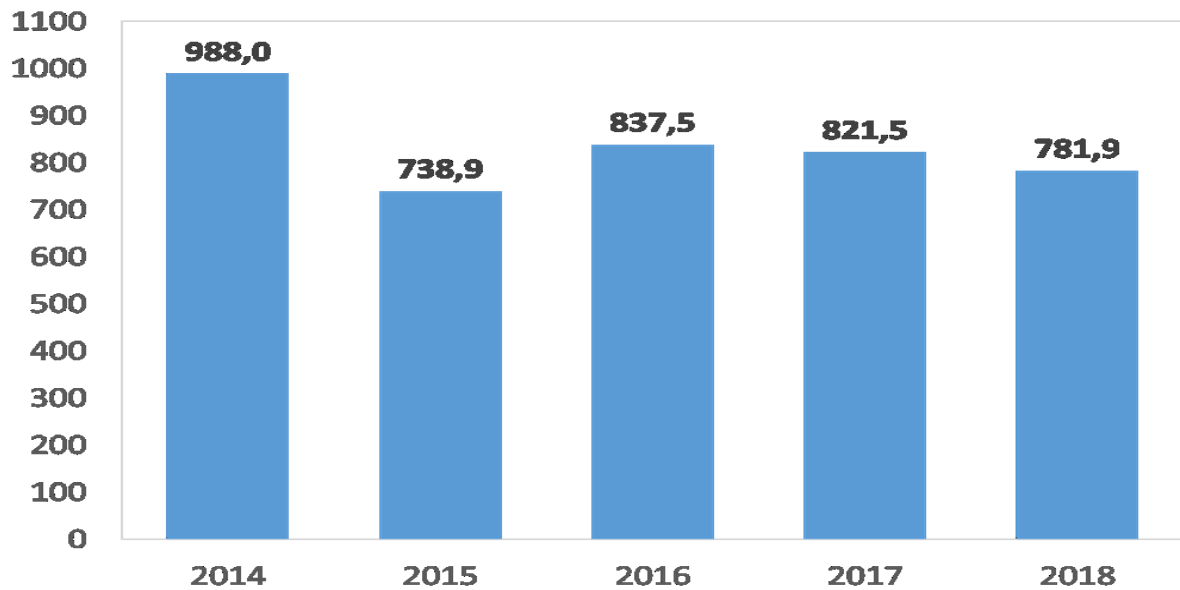

Рис. 14. Споживання природного газу області 2014-2018 роки, млн м.куб.

За останні п'ять років спостерігається скорочення споживання блакитного палива у 2018 у порівнянні з 2014 роком, яке складає 206,1 млн. м.куб. або на 21% менше, що вказує на успішність проведених енергоефективних заходів направлених на більш ощадне споживання природного газу.

Табл.5 Споживання природного газу області 2014-2018 роки, млн.м.куб

Категорія споживачів	2014	2015	2016	2017	2018
Споживання загалом	988	738,9	837,5	821,5	781,9
Населення	605,1	479,2	539	501,6	470,2
Бюджет	24,6	17,5	18,1	16,8	16,3
Промисловість	189,8	118	155,5	181,7	165,8
Теплопостачальні підприємства	135,2	123,8	124,3	116,2	129,1

Протягом 2018 року спожито 781,9 млн м. куб. природного газу, що на 39,6 млн м. куб. менше ніж протягом 2017 року. Бюджетні організації протягом 2018 року скоротили споживання на 3% або 478,5 тис. м. куб у порівнянні з 2017 роком, населення на 6,5% або на 31,4 млн м.куб., промисловість на 13,4% або на 15,9 млн м.куб. Єдиною категорією споживачів, яка збільшила використання газу у 2018 році у порівнянні з 2017 є підприємства теплокомуненерго, які наростили споживання на 10,4% або 10,4 млн м. куб.

Енергозбереження у житловій сфері, «теплі кредити»

З метою підтримки загальнодержавної політики стимулювання населення та ОСББ до впровадження заходів з енергозбереження, 14 липня 2015 року рішенням сесії обласної Ради №928 була затверджена «Програма енергозбереження для населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) Вінницької області на 2015 – 2019 роки», яка у 2015 році передбачала погашення 15% ставки за користування кредитними ресурсами, отриманими в кредитно-фінансових установах на заходи з енергозбереження, які проводяться населенням та ОСББ.

З 2016 року компенсація відсоткової ставки складає 8% річних за кредитами, отриманими на виконання енергоефективних заходів у житлових будівлях. Реалізація Програми здійснюється згідно договорів про співробітництво між Департаментом житлово-комунального господарства, енергетики та інфраструктури облдержадміністрації та двома державними банками, а саме: АТ «Ощадбанк» та ПАТ АБ «Укргазбанк».

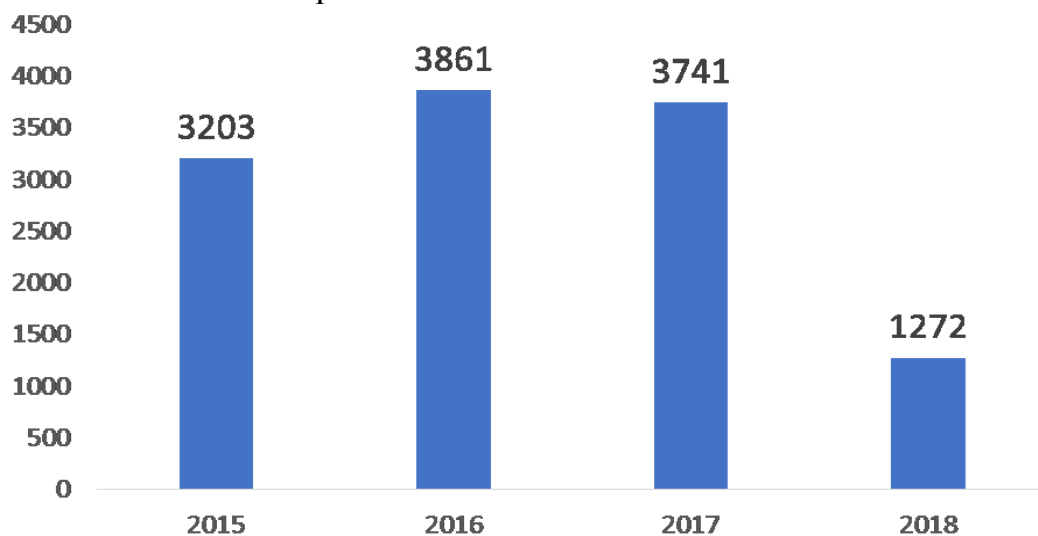

Рис. 15. Кількість фізичних осіб, які оформили "теплі кредити" у Вінницькій області у 2015-2018 роках, осіб

Протягом 2015-2018 років загальна кількість осіб, які оформили «теплі кредити» у Вінницькій області склала 12077.

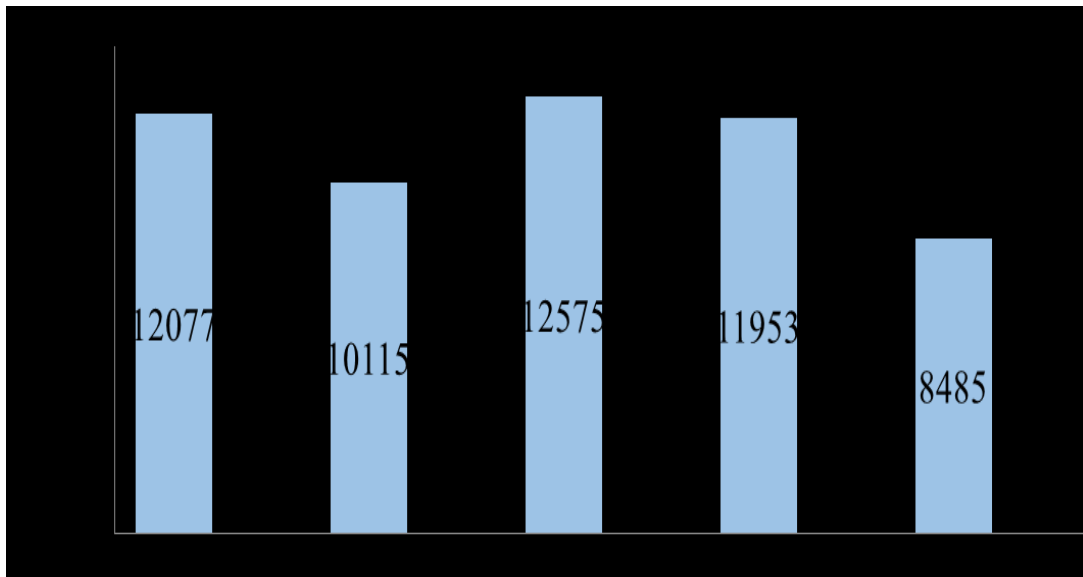

Рис. 16. Кількість виданих кредитів для населення в розрізі областей станом на кінець 2018 року, одиниць

Загальна кількість ОСББ, які оформили «теплі кредити» у Вінницькій області протягом 2015-2018 років – 41.

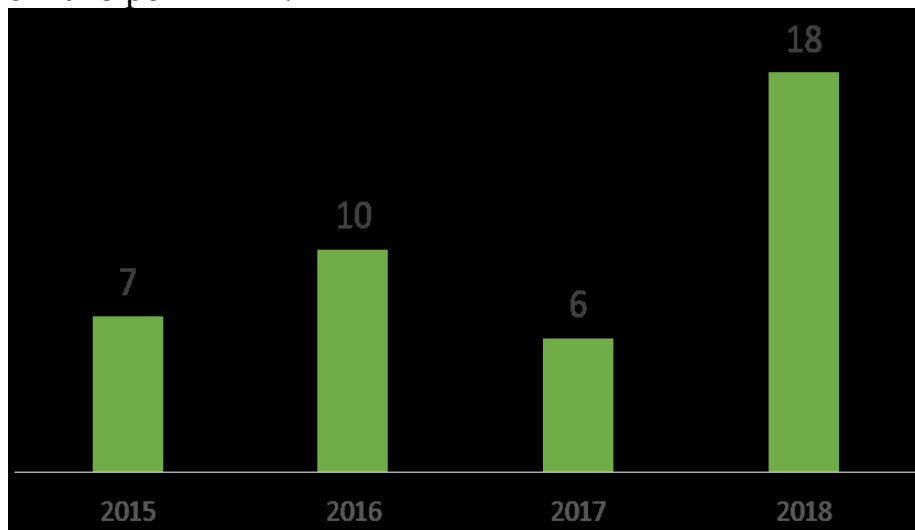

Рис. 17. Кількість ОСББ, які оформили "теплі кредити" у Вінницькій області у 2015-2018 роках, одиниць

Розміри фінансування Урядової програми "теплих кредитів" за 2015-2018 роки зазначені на рис.12 та рис.13.

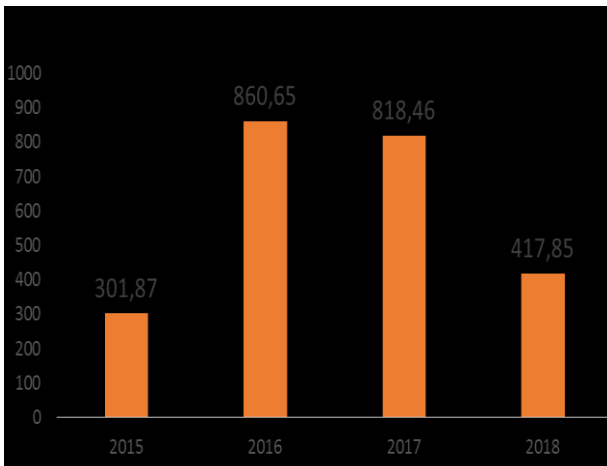

Рис. 18. Розмір фінансування з держбюджету Урядової програми "тепліх кредитів" за 2015-2018 роки, млн грн.

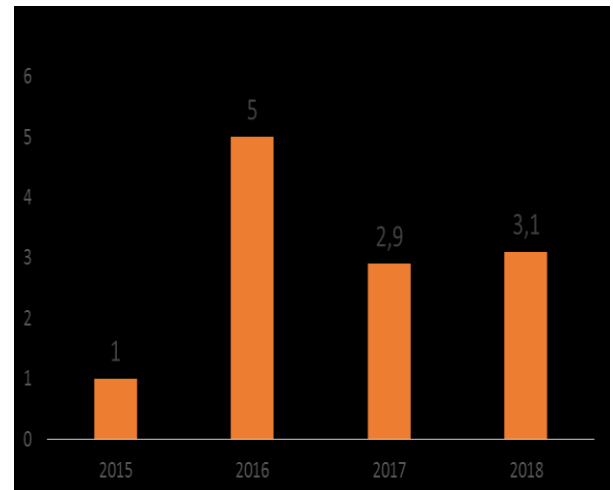

Рис. 19. Розмір залученого фінансування з обласного бюджету для підтримки Урядової програми за 2015-2018 роки, млн грн.

Протягом 2015-2018 років на фінансування «Програми енергозбереження для населення та ОСББ Вінницької області на 2015-2019 роки» з обласного бюджету виділено 12 млн грн. на погашення 8% ставки за користування кредитними ресурсами, отриманими в кредитно-фінансових установах на заходи з енергозбереження для населення та ОСББ області.

Для стимулювання населення до впровадження відновлювальних джерел енергії, починаючи з травня 2018 року відповідно до вищезазначеної Програми, передбачено відшкодування для жителів області 15% вартості приватних сонячних електростанцій, придбаних за кредитні кошти. З цією метою було укладено договір про співробітництво щодо відшкодування кредиту на впровадження відновлювальних джерел енергії між структурним підрозділом облдержадміністрації та Вінницькою Дирекцією ПАТ АБ «Укргазбанк», а також з АТ «Ощадбанк».

З обласного бюджету компенсують 15% від вартості придбаної в кредит приватної СЕС потужністю до 30 кВт, але не більше 25 тис. грн. за одним договором. У 2018 році 7 фізичних осіб отримали компенсацію вартості приватних сонячних станцій придбаних в кредит на суму 164,8 тис. грн.

Відновлювальна енергетика області

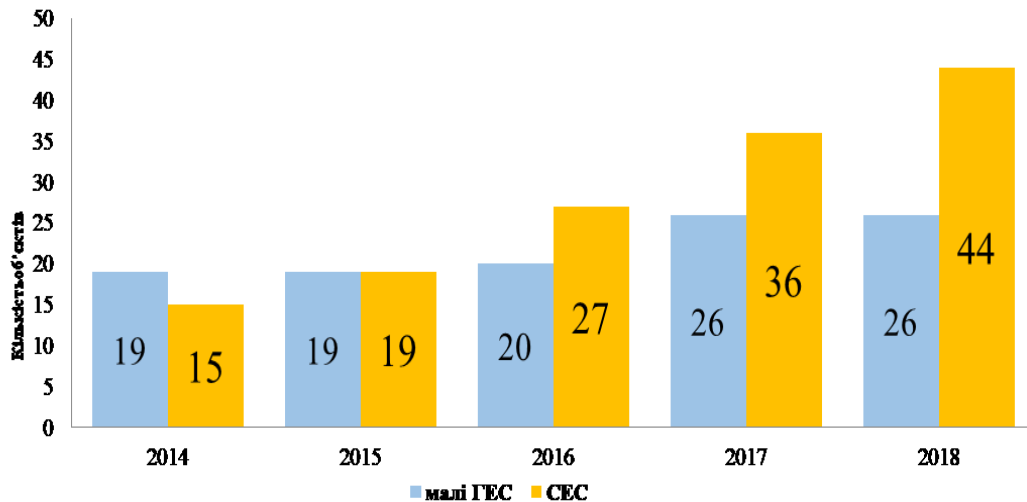

Рис. 20. Кількість об'єктів ВДЕ у 2014-2018 роках, одиниць

На кінець 2018 року загальна кількість сонячних електростанцій на території Вінниччини зросла до 44 об'єктів, встановленою потужністю 143,1 МВт. Окрім того, на території області працює 26 малих гідроелектростанцій встановленою потужністю 22 МВт, а також 4 когенераційні установки потужністю 3,5 МВт та 1 біогазова установка потужністю 1 МВт.

Зазначені об'єкти альтернативної енергетики протягом 2018 року згенерували 207,8 млн кВт·год електричної енергії, що забезпечило економію використання традиційних енергетичних ресурсів 70 тис. тонн умовного палива (близько 98 тис. тонн кам'яного вугілля спаленого на ТЕС).

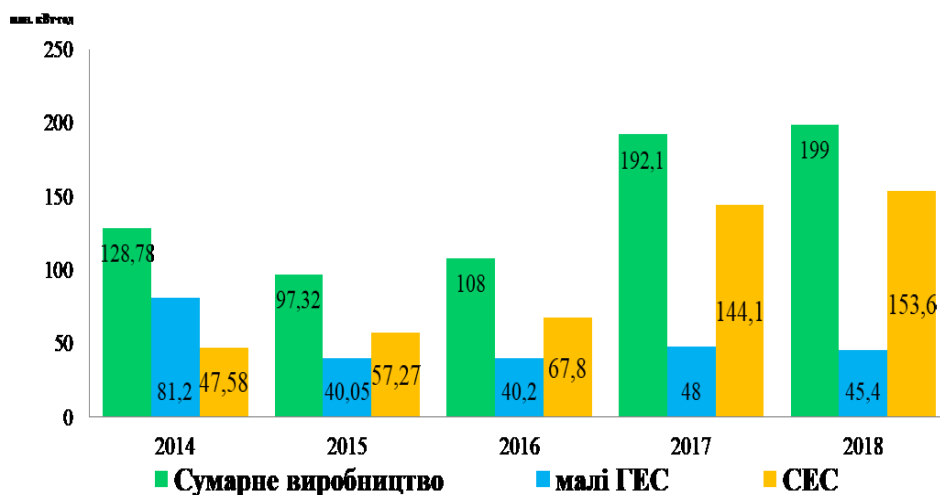

Рис. 21. Генерація електроенергії об'єктами ВДЕ, млн кВт·год

Вінниччина й надалі продовжує займати лідируючі позиції серед областей у сфері відновлювальної енергетики.

Впровадження енергоменеджменту

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 05 лютого 2018 року №79 затверджено Положення про обласну систему енергетичного менеджменту. Основою системи є проведення щоденного моніторингу споживання паливно-

енергетичних ресурсів, який здійснюється шляхом фіксації показників приладів обліку енергоносіїв (природний газ, електроенергія, тепlopостачання, водопостачання та водовідведення).

Станом на кінець 2018 року в області до вказаної системи долучено 110 закладів освіти, охорони здоров'я, соцзахисту культури та спорту обласного підпорядкування.

Моніторинг здійснюється за допомогою спеціалізованої комп'ютерної програми uMuni.

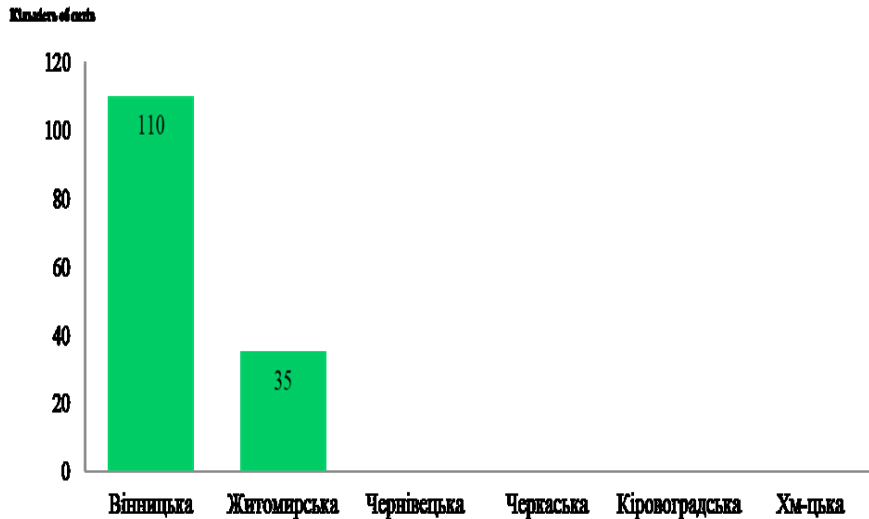

Рис. 22. Впровадження енергомоніторингу в розрізі областей

Примітка: у Чернівецькій області здійснюється моніторинг закладів освіти обласного підпорядкування у ручному режимі.

За інформацією Держенергоефективності, у порівнянні з сусідніми областями, зокрема, Житомирською, Чернівецькою, Черкаською, Кіровоградською, Хмельницькою Вінницька область займає лідируючі позиції щодо впровадження енергомоніторингу у закладах обласного підпорядкування.

Проміжні висновки:

- в області впродовж останніх кількох років ведеться активна робота, направлена на скорочення споживання природного газу місцевими видами, на яку протягом 2014-2018 років залучено кошти на сумі 155,8 млн. грн. з різних джерел фінансування;
- проведена робота дала змогу скоротити споживання природного газу в області на 169,5 млн м.куб. в тому числі: - по бюджетних закладах з 24,6 млн м.куб. (2014 рік) до 16,5 млн м.куб. (2018 рік) або на 32%; - по підприємствах теплокомуненерго з 135,2 млн м.куб. (2014 рік) до 116,2 млн м.куб. (2018 рік) або на 15%;
- протягом 2018 року створено систему щоденного моніторингу споживання енергоресурсів по 110 закладах охорони здоров'я, освіти, соцзахисту та культури спільної комунальної власності територіальних громад області, механізм якого є однією із складових обласної системи енергоменеджменту;

- протягом 2018 року усіма категоріями споживачів області спожито 2491 млн. кВт·год, частка відновлювальної енергетики в загальному споживанні Вінниччини на кінець року склала 8,3%, що в свою чергу, відповідає ключовим показникам ефективності енергетичної системи відповідно до «Енергетичної стратегії України на період до 2035 року».

1.3.4. Розвиток малого підприємництва

Розвиток малого бізнесу області характеризується:

- збільшенням кількості суб'єктів малого бізнесу;
- збільшенням надходжень до бюджетів всіх рівнів;
- зниженням тенденції щодо зменшення темпів припинення діяльності суб'єктами малого бізнесу;
- збільшенням фінансової підтримки для розвитку малого підприємництва за рахунок коштів обласного бюджету, в тому числі стартапів.

У малому підприємництві області зайнята майже четверта частина економічно активного населення області.

На малих підприємствах області зайнято понад 50,0 тисяч осіб. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами України показує, що Вінницька область посідає друге місце після Кіровоградщини, адже частка працевлаштованих на малих підприємствах найбільшою є саме там.

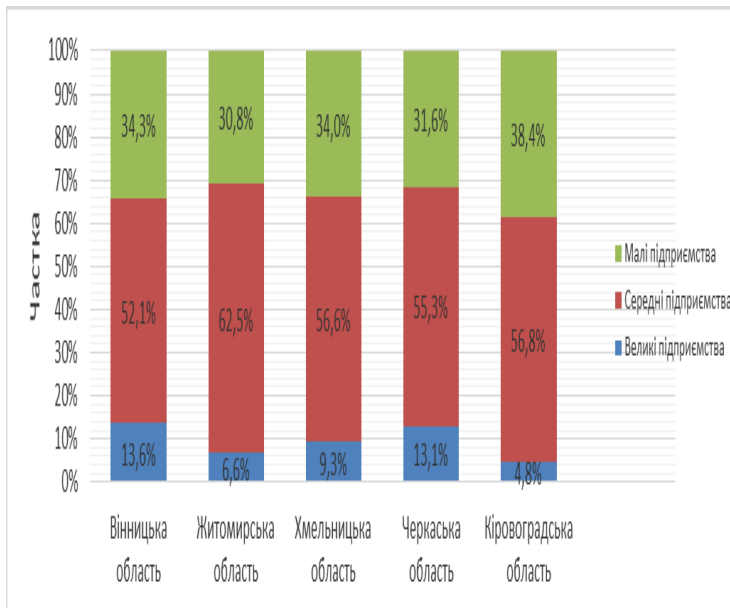

Рис. 23. Структурна характеристика кількості найманих працівників за критерієм розміру підприємства

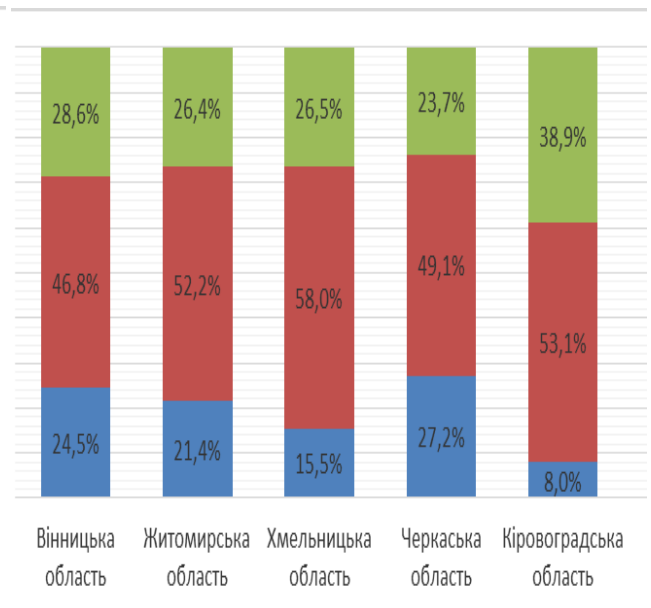

Рис. 24. Структурна характеристика обсягу реалізованої продукції за критерієм розміру підприємства

Співвідношення частки обсягу реалізованої продукції до частки найманих працівників свідчить про вклад найманих працівників (в залежності від їх працевлаштування на одному із видів підприємств) у загальний ефект діяльності мезоекономічної системи регіону.

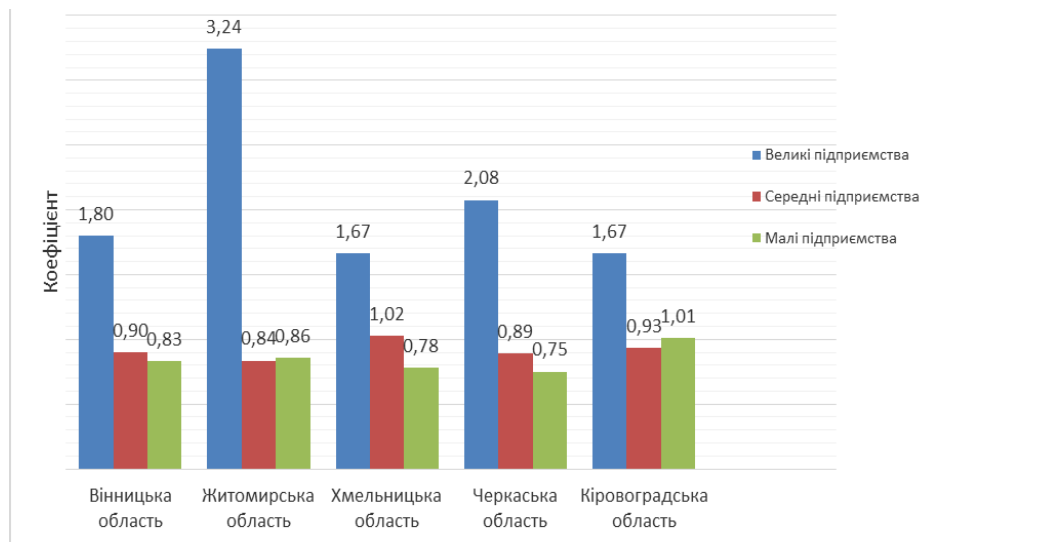

Рис. 25. Відношення частки реалізованої продукції (товарів, послуг) до частки найманих працівників

У Вінницькій області (а також співмірних їй за економічним потенціалом Хмельницькій та Черкаській областях) найбільша продуктивність найманих працівників (у грошовому виразі) зафіксована на середніх за розміром підприємствах, натомість малі підприємства за цим показником знаходяться на нижчому рівні.

Кількість малих підприємств Вінниччини у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зросла на 6,8% та характеризується позитивною динамікою. Найбільше зростання спостерігається у Хмельницькій області 12,1%.

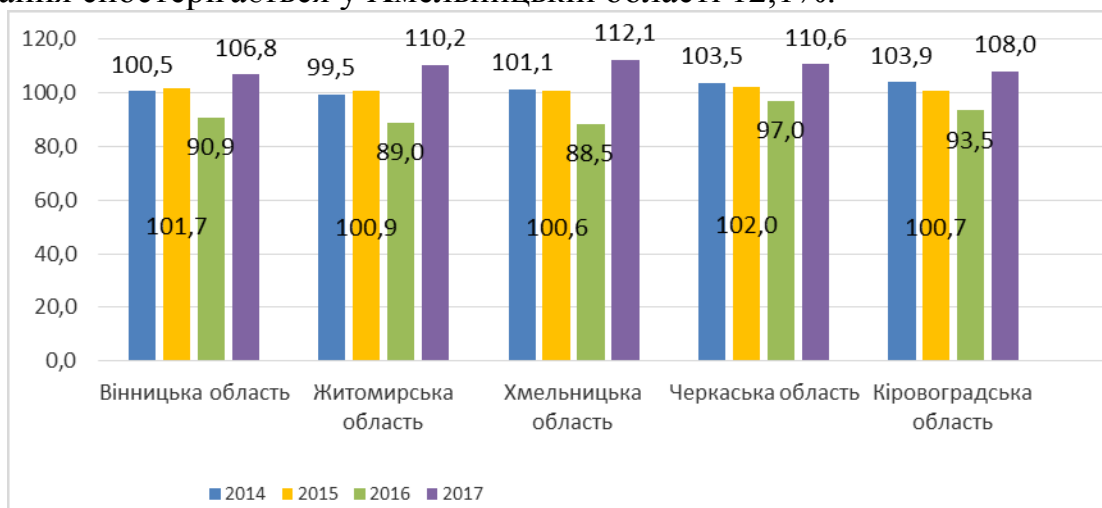

Рис. 26. Динаміка кількості малих підприємств

Розрахункова кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що проживає на території Вінницької області, становить 58 підприємств та 377 фізичних осіб-підприємців. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами показує, що у Кіровоградській області на 10 тис. осіб наявного населення припадає 80 підприємств, а у Хмельницькій області - 401 ФОП.

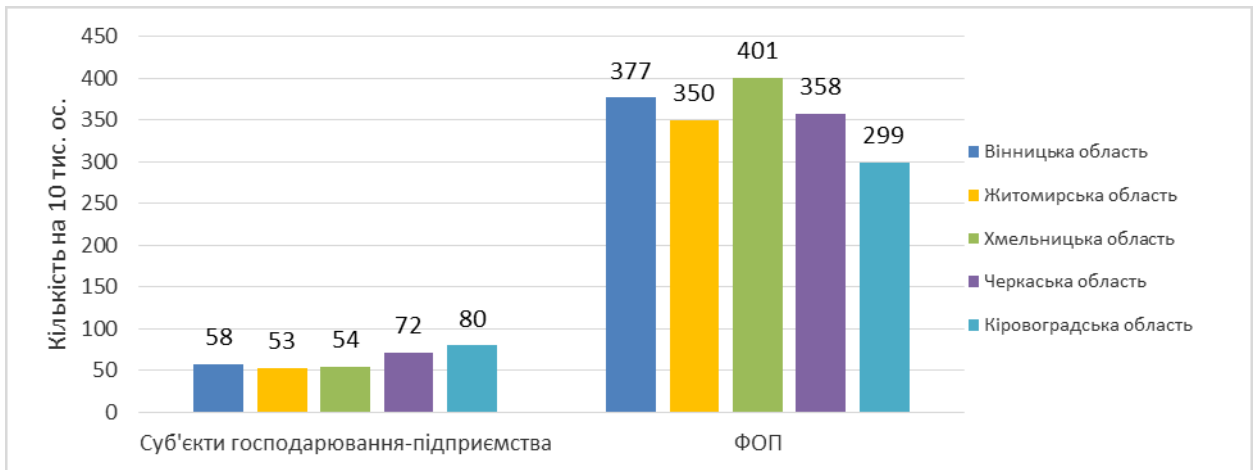

Рис. 27. Кількість суб'єктів господарювання та ФОП на 10 тис. осіб в розрізі обраних областей

Найбільша кількість малих підприємств серед районів/міст зосереджена у м.Вінниці – 3556 одиниць та в Вінницькому районі - 466 одиниць, в Крижопільському районі їх кількість становить – 184 одиниці, в м.Хмельник – 142 одиниці та м. Могилів-Подільському – 117 одиниць.

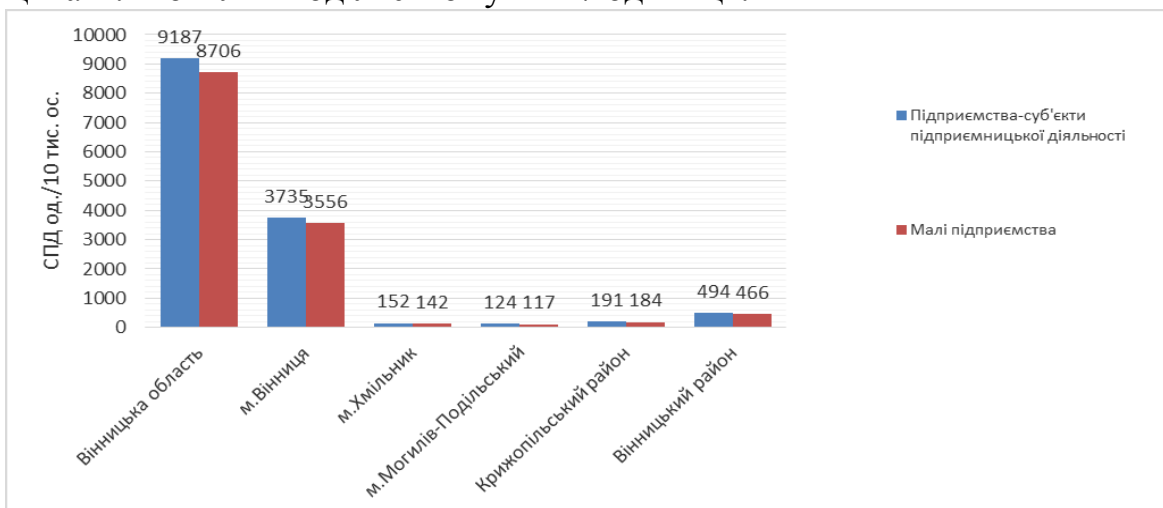

Рис. 28. Кількість підприємств та малих підприємств в обраних містах, районах області

Найбільша частка зайнятих на малих підприємствах (при середньому по області рівні у 35,8%) є в Вінницькому районі (45,0%), в м. Вінниця (35,6%), м.Могилів-Подільському (33,5%) та м. Хмельник (26,6%). В Крижопільському районі цей показник є лише трохи вищим 22%.

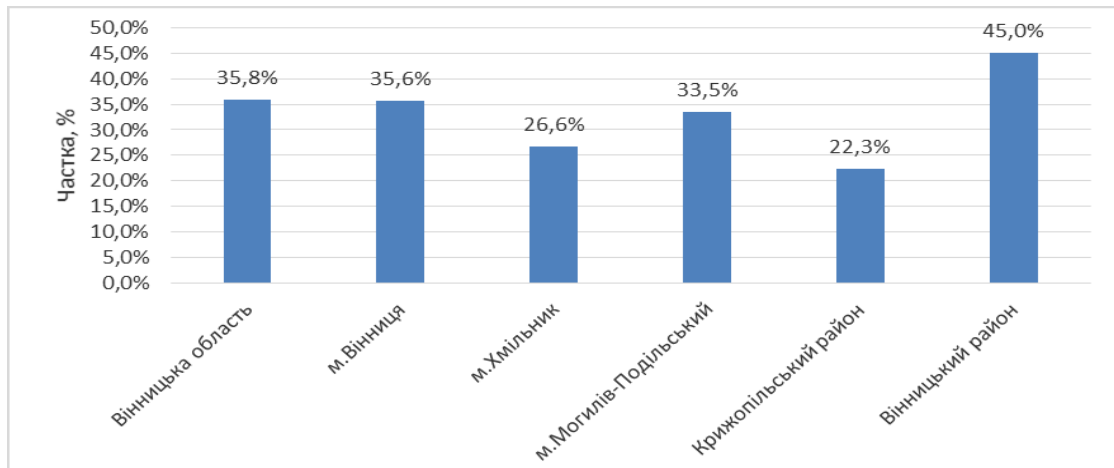

Рис. 29. Частка зайнятих на малих підприємствах

Подібним є розкид часток малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) в розрізі обраних міст/районів області.

Серед лідерів за розміром структурної складової реалізації продукції малими підприємствами є м. Хмельник де цей показник становить 45,8% в м. Вінниця та м. Могилів-Подільському цей показник знаходиться в межах 30%, в Вінницькому районі – 28,9%, тоді як в Крижопільському районі - 7,3%.

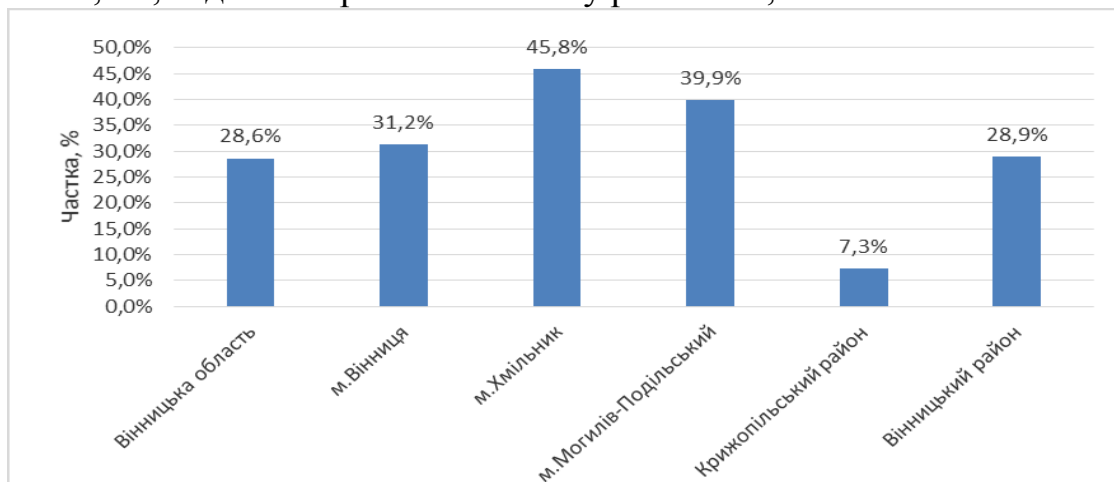

Рис. 30. Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг)

Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) малими підприємствами у 2017 році в порівнянні з 2013 роком збільшився в 2,9 рази та становить 41,6 млрд. грн.

Рис. 31. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг)

Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшилися в 3,2 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить 30%.

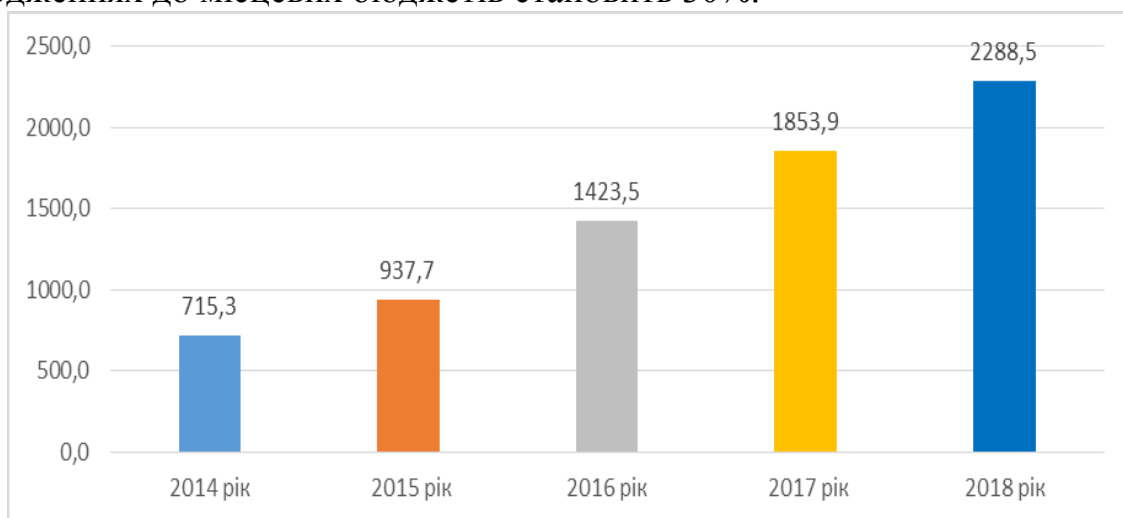

Рис. 32. Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів, млн. грн.

За результатами національного опитування МСП, який проводився Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні» Вінницька область посідає перше місце серед регіонів України в Рейтингу регіонального індексу ділового клімату та за рівнем довіри бізнесу до держави. Також, за результатами опитування «Regional Doing Business. 2018» Вінниччина визнана найкомфортнішим регіоном за легкістю ведення бізнесу.

Проміжні висновки:

- в області забезпечено реалізацію постійної, послідовної та комплексної політики сприяння розвитку та функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва як безперервного процесу економічного розвитку Вінниччини, яка за результатами національного опитування, що проводився Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні», визнана найкомфортнішим регіоном за легкістю ведення бізнесу;

- надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів у 2018 році (в порівнянні з 2014 роком) збільшилися в 3,2 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить 30%.

1.4. Інвестиції та міжнародна діяльність

1.4.1. Інвестиційний розвиток

Інвестиційний розвиток регіону являє собою сукупність об'єктивних економічних, соціальних та природно-географічних його властивостей, що мають важливе значення для залучення інвестицій.

За період 2014-2018 роки частка Вінницької області у загальному обсязі капітальних інвестицій в Україні збільшилася з 2,6% (2014 рік) до 3,1% – (2018 рік), тобто на 0,5 в.п.

За індексом капітальних інвестицій у 2018 році - 137,8%, - Вінниччина займає 2 місце серед регіонів України.

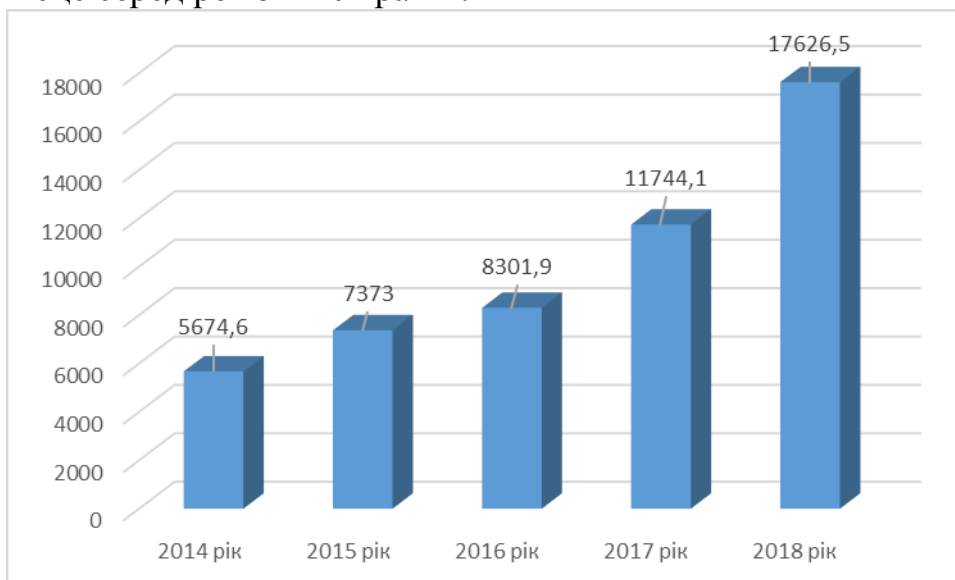

Рис. 33. Динаміка обсягів капітальних інвестицій по Вінницькій області, млн. грн.

Обсяги капітальних інвестицій у 2018 році зросли у понад 3 рази порівняно з 2014 роком, а збільшення до 2017 року становило 5 885,5 млн. грн.

Динаміка капітальних інвестицій за 2014-2018 роки свідчить про позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в цілому (рис.27) та у розрахунку на 1 особу (рис. 28).

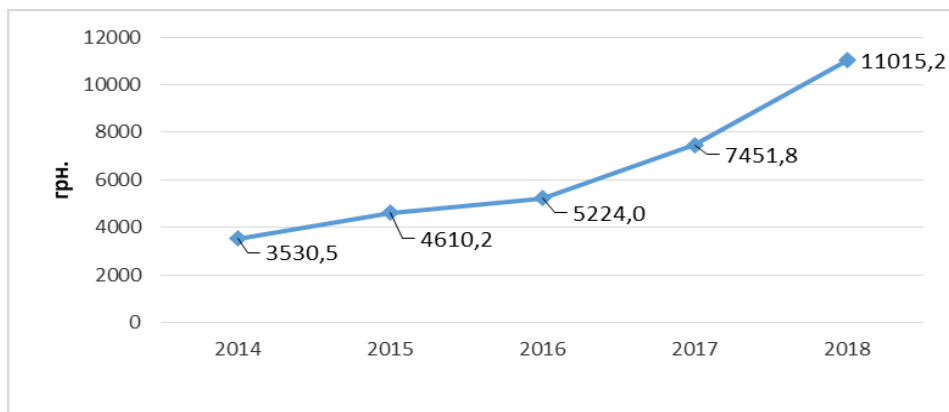

Рис. 34. Динаміка обсягів капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу, грн.

За обсягами капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на 1 особу населення за 2018 рік Вінниччина займає 5 місце серед регіонів України.

Щодо порівняння динаміки капітальних інвестицій із сусідніми регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року Вінницька область вирізняється значним зростанням зазначеного показника.

Табл.6 Капітальні інвестиції за регіонами України, млн. грн.

	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р	2018 р
Вінницька	5675	7373	8302	11744	17627
Житомирська	2905	4044	5574	7722	8742
Кіровоградська	3224	4057	6355	7321	7182
Хмельницька	4078	6809	9123	10500	11275
Черкаська	3262	4486	6499	8144	11110

За обсягами капітальних інвестицій Вінниччина у 2018 році посіла 9 місце, Хмельницька – 11 місце, Черкаська – 12 місце, Житомирська – 17 місце, Кіровоградська – 23 місце серед регіонів України (*майже у 2,5 рази менше від Вінницької області*).

Табл.7 Капітальні інвестиції у розрізі видів економічної діяльності, млн. грн.

	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р	2018 (січень-грудень)
Сільське, лісове та рибне господарство	1546	2195	3371	4628	9368
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	70	14	34	69	122
Переробна промисловість	2026	1971	1525	1918	2071
Оптова та роздрібна торгівля	182	237	269	550	300
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	75	330	183	371	422
Операції з нерухомим майном	54	91	153	157	87
Інше	1722	2535	2767	4051	5257

Концентрація капітальних інвестицій спостерігається в першу чергу в галузі сільського господарства (понад 50%). Ще чверть обсягу інвестицій вкладено в промислові (добувна та переробна промисловість) та будівельні підприємства.

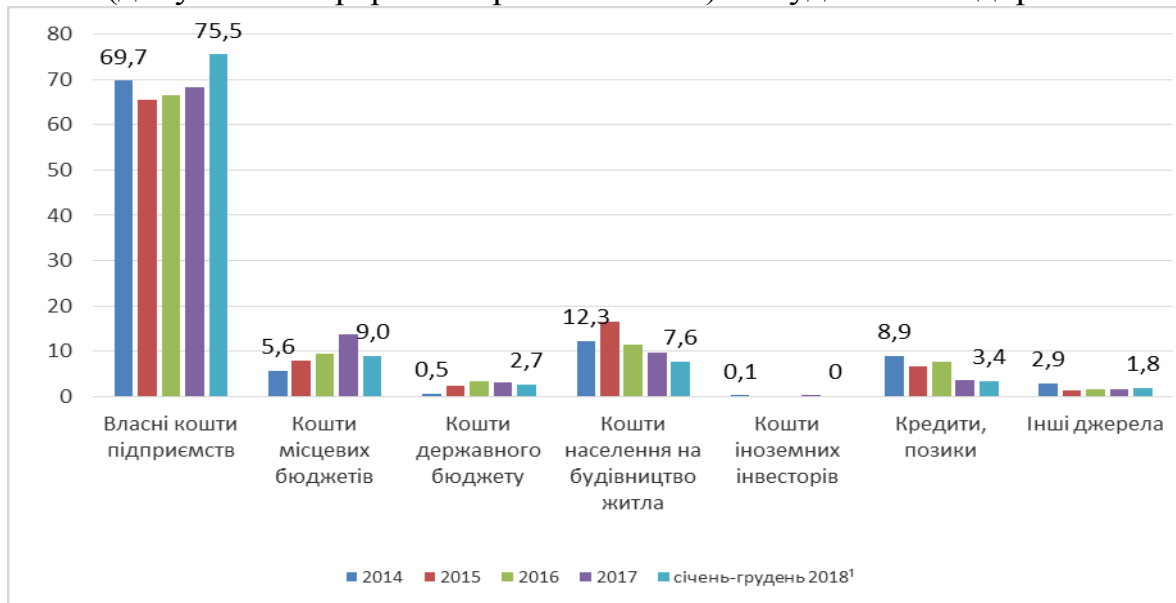

Рис. 35. Джерела фінансування капітальних інвестицій, %

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій в попередніх роках та у 2018 році залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 75,5% загального обсягу. Частка залучених та запозичених коштів, а саме кредитів банків та інших позик, становила 3,4%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 11,7% капітальних інвестицій. Кошти населення на будівництво житла становили 7,6%.

Активізація інвестиційної діяльності обумовила значне зростання обсягу виробленої будівельної продукції.

Динаміка виробництва будівельної продукції у Вінницькій області за 2014-2018 роки свідчить про поступове зростання обсягів в цілому (рис.30) та у розрахунку на 1 особу (рис. 31).

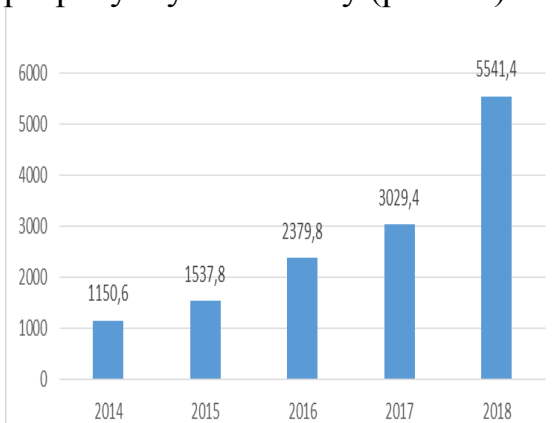

Рис. 36. Динаміка обсягів виробленої будівельної продукції, млн. грн.

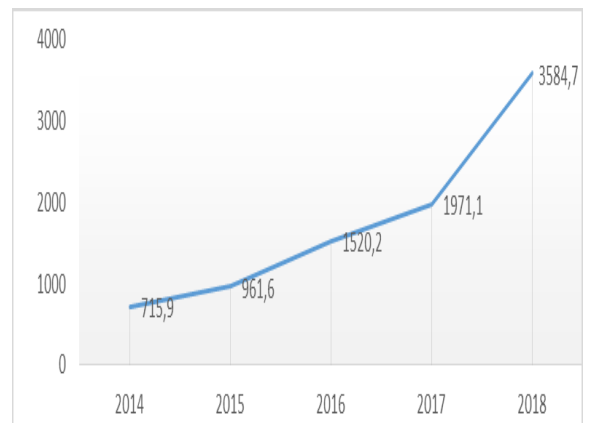

Рис. 37. Динаміка обсягу будівельної продукції у розрахунку на 1 особу, грн.

Так, обсяги будівельної продукції у 2018 році зросли у понад 4,8 рази порівняно з 2014 роком, а до 2017 року - у 1,8 рази.

Табл.8 Обсяги виробленої будівельної продукції, млн. грн.

Роки	Україна	Вінницька область	у % до загального обсягу по Україні
2014	51108,7	1150,6	2,3
2015	57515	1537,8	2,7
2016	73726,9	2415,9	3,3
2017	105682,8	3106,5	3,0
2018	141213,1	5595,8	4,0

Спостерігається і позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у загальному обсязі по Україні (табл. 7). Наразі, у 2018 році - 4,0%, 2014 рік – 2,3% (збільшення на 1,7 в.п.).

Динаміка виробленої будівельної продукції за регіонами України свідчить про кращі позиції Вінницької області відповідно до сусідніх регіонів, схожих за кліматичними умовами та ресурсами.

Табл.9 Обсяг виконаних будівельних робіт по окремих регіонах України, млн. грн.

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька	1150,6	1537,8	2415,9	3106,5	5595,8
Житомирська	564,1	640,4	962,9	1541,2	2040,8
Хмельницька	964,4	1336,1	1571,1	2293,4	3393,5
Черкаська	685,8	825,0	1044,8	1295,1	1966,7
Кіровоградська	501,7	674,3	821,1	1554,5	1634,3

За обсягами будівельної продукції Вінниччина у 2018 році посіла 8 місце, Хмельницька – 11 місце, Житомирська – 15 місце, Черкаська – 16 місце, Кіровоградська – 20 місце серед регіонів України (у 3,4 рази менше від Вінницької області).

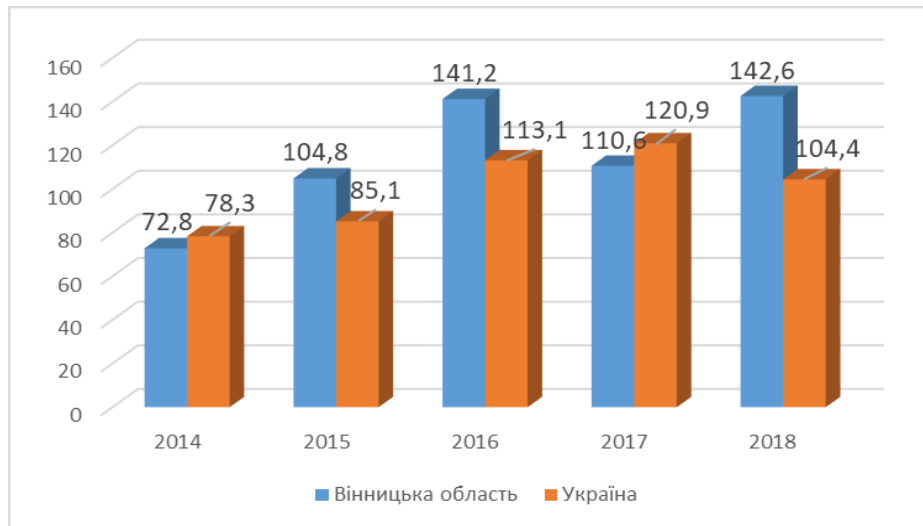

Рис. 38. Динаміка індексу будівельної продукції, %

За таким показником, як індекс будівельної продукції, призначений для вимірювання динаміки будівництва та його основних складових з поправкою на зміни цін, Вінницька область у 2014 році займала лише 19 місце серед регіонів України (72,8%), а вже у 2018 році посіла 1 місце (144,7%; по Україні даний показник становив 108,5%).

За видами виробленої будівельної продукції першість займає будівництво інженерних мереж, серед яких:

- транспортні споруди: автостради, вулиці та дороги; мости, греблі та інші водні споруди;
- трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі;
- комплексні промислові споруди; інші інженерні споруди (споруди спортивного та розважального призначення; полігони складування побутових відходів).

З будівництва житлових та нежитлових будівель спостерігається тенденція щодо зменшення обсягів виробленої продукції.

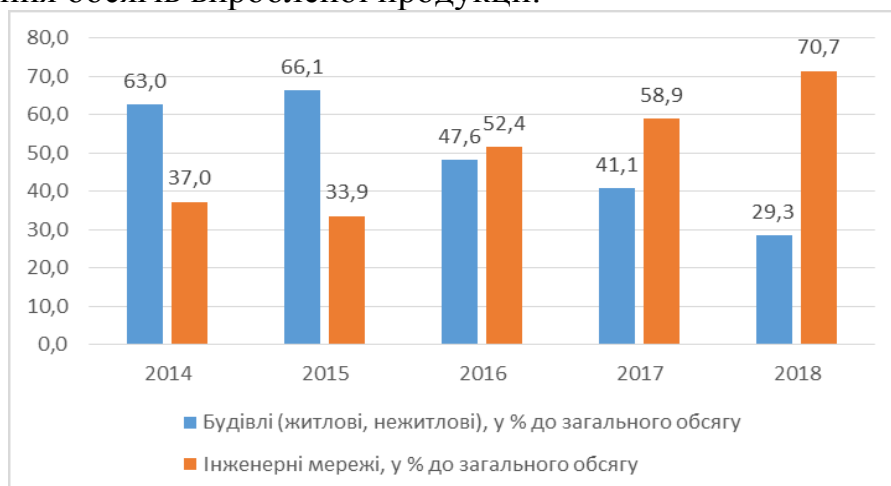

Рис. 39. Відсоток виробленої будівельної продукції за видами, %

За період з 2014 по 2018 рік будівництво інженерних мереж збільшилося у 9,3 рази, в той же час будівництво будівель збільшилося лише у 2,2 рази.

У 2018 році обсяг виробленої будівельної продукції за видами діяльності

розподілений наступним чином:

менше третини - будівництво житлових та нежитлових будівель (29,3% до загального обсягу), що становить лише 104,8% до 2017 року;

понад дві третини – будівництво інженерних мереж (70,7% до загального обсягу), що в 1,73 рази більше ніж у 2017 році.

Протягом 2014-2018 років по Вінницькій області введено в експлуатацію 1590,5 тис. м², у тому числі у міських поселеннях – 1141,4 тис. м² (або 71,8% від загального обсягу), у сільській місцевості – 449,1 тис. м² (28,2%).

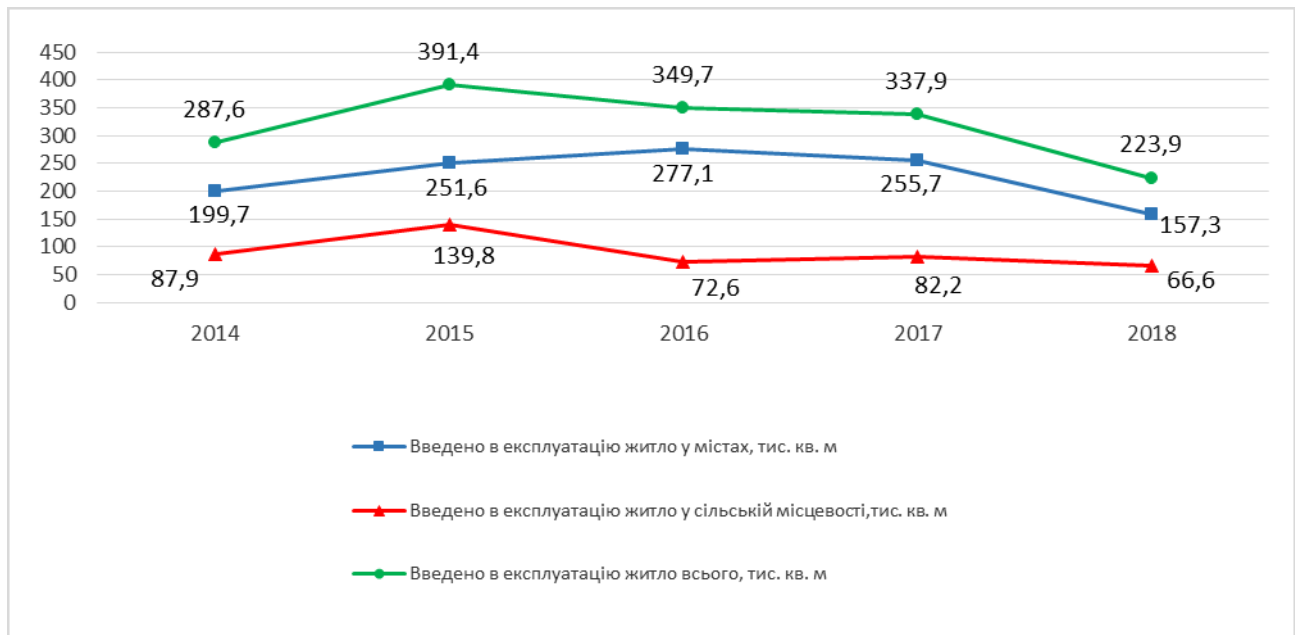

Рис. 40. Динаміка обсягів введеного в експлуатацію житла, тис. кв. м

Домінуючим в області є будівництво житла у містах, лідером серед яких виступає обласний центр (м. Вінниця), де збудовано понад половина всього житла по області. Лише менше третини прийнято в експлуатацію житла у сільській місцевості.

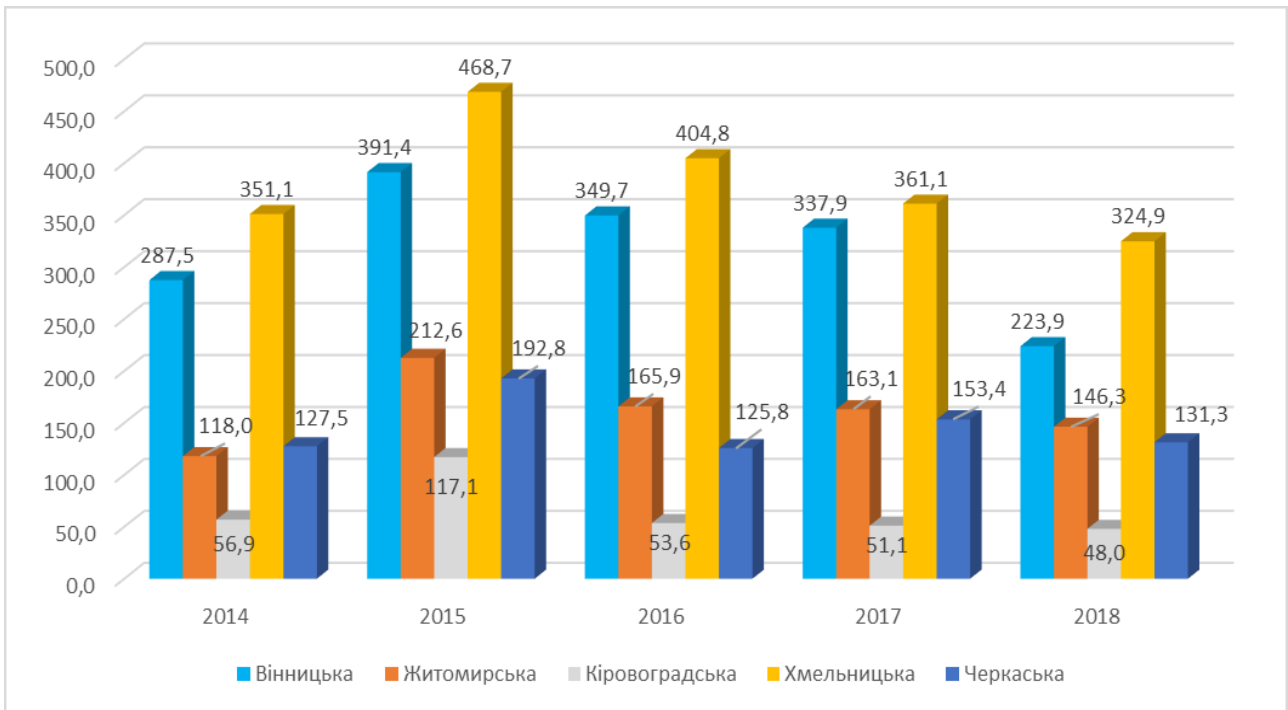

Рис. 41. Динаміка обсягів прийнятого в експлуатацію житла за регіонами України, тис. кв. м

За обсягами прийнятого в експлуатацію житла Вінниччина у 2018 році посіла 14 місце, Житомирська – 16 місце, Черкаська – 17 місце, Кіровоградська – 23 місце серед регіонів України. Хмельницька область є лідером серед сусідів – 9 місце серед регіонів України.

Табл.10 Індекс прийнятого в експлуатацію житла, %

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька область	81,6	136,1	89,3	97,0	73,7
Україна	97,9	113,4	84,8	109,0	94,3

Загальна тенденція щодо будівництва та прийняття в експлуатацію житла є негативною, спостерігається щорічне зменшення обсягів.

Одним з факторів зменшення обсягів прийнятого в експлуатацію житла є високий рівень показників порівняльної бази у 2015 році.

У 2015 році в області прийнято в експлуатацію 391,4 тис. м² загальної площі житла, з яких 87,5 тис. м² (або 22,4% загального обсягу житла) становили житлові, садові, дачні, громадські будівлі та споруди сільськогосподарського призначення, що збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт (відповідно до Порядку прийняття в експлуатацію затвердженого наказом Мінрегіону України від 24.04.2015 року №79 – легалізація самочинної забудови).

Середньостатистичний річний показник по прийняттю в експлуатацію житла по області становить 300,0 тис. м² (2004-2017 роки).

Одною з причин виникнення проблеми житлового забезпечення в Вінницькій області та в цілому в Україні є недофінансування державних житлових програм з Державного бюджету України.

Обсяг залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн світу в економіку області на 31 грудня 2018 р. склав 223,3 млн. дол. США (станом на 01.01.2014 обсяг залучених прямих інвестицій склав - 248,2 млн.дол. США, на 01.01.2015 - 309,4 млн.дол. США, на 01.01.2016 – 223,0 млн.дол. США, на 01.01.2017 – 187,8 млн.дол. США, на 01.01.2018 – 198,9 млн.дол. США).

Табл.11 Регіональний розріз обсягу прямих іноземних інвестиційна початок року, млн. дол. США

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька область	309,4	223,0	187,8	180,0	198,9
Житомирська область	362,9	259,8	222,7	216,3	226,8
Хмельницька область	224,5	189,1	165,5	158,2	170,8
Черкаська область	887,9	512,9	348,0	334,4	335,7
Кіровоградська область	147,1	70,6	52,5	58,9	70,1
Чернівецька область	80,2	68,6	59,1	57,1	42,6

У 2018р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 32,0 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

Темп приросту у 2018р. склав 12,3% (24,7% у 2014р.; - 27,9% у 2015р.; -15,8% у 2016р.; 5,9% у 2017р.)

За темпом приросту обсягу прямих іноземних інвестицій область займає третє місце серед регіонів України.

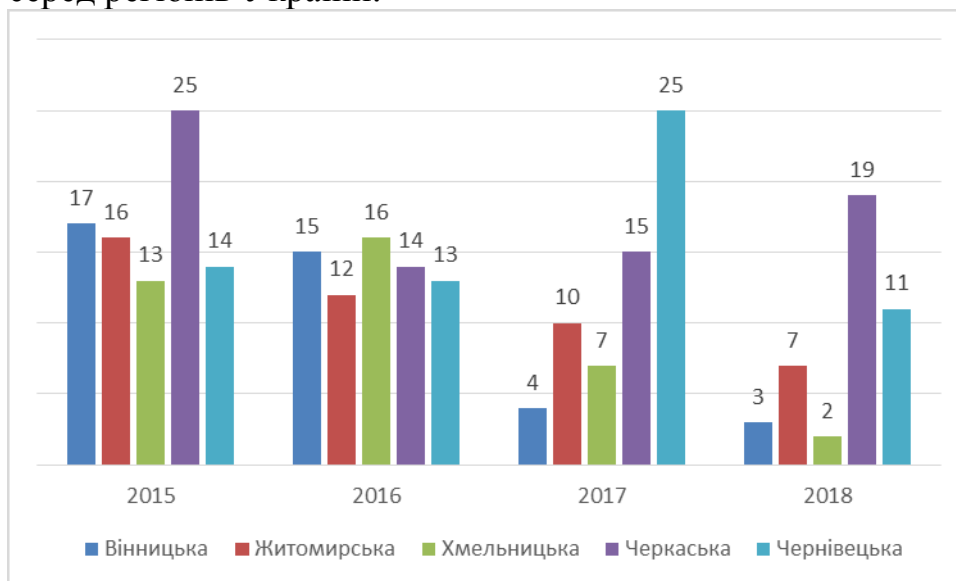

Рис. 42. Місце області серед регіонів України за темпами зростання (зменшення) обсягу прямих інвестицій

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються промислові підприємства, на яких зосереджено 181,4 млн. дол. США (81,2% всього капіталу нерезидентів). На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 18,4 млн. дол. (8,3% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 7,6 млн. дол. (3,4%),

оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6,8 млн. дол. (3,0%).

Табл.12 Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у Вінницькій області за основними видами економічної діяльності, млн. дол. США

	на початок року				
	2014	2015	2016	2017	2018
Всього по області, в т.ч.	309,4	223,0	187,8	180,0	198,9
Сільське, лісове та рибне господарство	25,7	31,1	25,7	24,2	19,9
Промисловість	201,8	149,2	124,7	131,7	154,9
в т.ч добувна промисловість і розроблення кар'єрів	46,7	24,9	17,1	15,2	15,2
переробна промисловість	153,8	123,2	107,0	116,0	139,2
в т.ч. виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	82,9	64,4	55,3	65,9	72,2
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	36,5	29,5	25,6	24,4	39,3
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	18	16,5	15,2	14,7	16
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	12,3	9,5	7,7	7,2	7,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8	7,2	7,4	7,4	7,2
Операції з нерухомим майном	13,6	11	20,8	8,2	7,6

Інвестиції надійшли з 50 країн світу. Переважна більшість інвестицій (83,6% загального обсягу акціонерного капіталу) надійшла з країн ЄС – 186,8 млн. дол., з інших країн світу – 36,5 млн. дол. (16,4%). До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 74,8% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Польща, Австрія, Франція, Кіпр та Німеччина.

В області підтримується впровадження 66 довготермінових інвестиційних проектів у промисловості та суміжних галузях, що реалізуються приватними інвесторами. Загальна вартість понад 26 млрд. грн. Завершення реалізації даних проектів дозволить створити майже 6000 нових робочих місць.

Проміжні висновки:

- динаміка капітальних інвестицій за 2014-2018 роки свідчить про позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в цілому (в 3 рази) та у розрахунку на 1 особу (в 3,1 рази);
- відбувається позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у

загальному обсязі по Україні; за період 2014-2018 роки збільшення склало 1,7 в.п.;

- більшість житла в області будується індивідуальними забудовниками (понад 80% загального обсягу);
- сприятливий інвестиційний клімат високо оцінили партнери з 50 країн світу, інвестувавши свої кошти в створення на території області майже 400 потужних підприємств з високими стандартами виробництва та соціальної відповідальності.

1.4.2. Експорт-імпорт товарів

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області за 2014-2018 роки свідчить про те, що суб'єкти підприємництва постійно ведуть пошук нових шляхів виходу на світовий ринок, збільшуючи кількість торговельних партнерів та нарощуючи з року в рік об'єми експорту товарів.

Табл.13 Динаміка зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області

	Експорт товарів		Імпорт товарів		Кількість торговельних партнерів
	млн.дол. США	у % до попереднього періоду	млн.дол. США	у % до попереднього періоду	
2014	742,2	109,3	428,2	86,3	129
2015	846,9	102,2	266,7	62,3	121
2016	983,0	116,1	299,4	108,1	137
2017	1217,7	123,9	407,1	135,9	142
2018	1429,5	117,4	563,0	138,3	138

Динаміка експорту товарів Вінницької області за 2014-2018 рр. свідчить про чіткі тенденції росту експорту товарів. Максимальні темпи росту експорту товарів області спостерігаються в 2017 році відносно 2016 року – 123,9% (по Україні – 119,0%), а мінімальні – в 2015 році відносно 2014 року – 102,2% (по Україні – 70,7%).

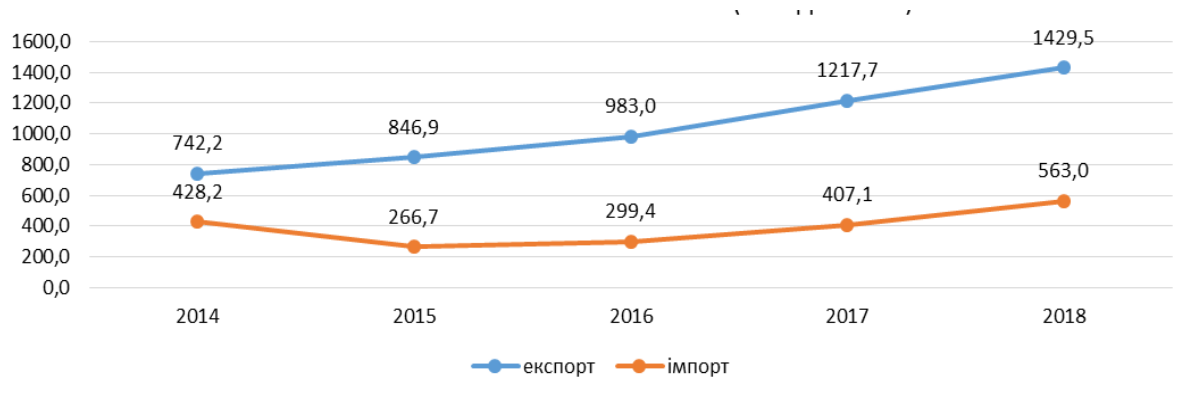

Рис. 43. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницької області, млн. дол. США

Динаміка зовнішньоторговельного обороту товарів Вінницької області з країнами ЄС за 2014-2018 рр. свідчить про чіткі висхідні тенденції росту експорту

товарів. Максимальні темпи росту експорту товарів області спостерігаються в 2017 році відносно 2016 року – 137,5% та в 2016 році відносно 2015 року – 118%. Частково таке зростання обумовлене збільшенням кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як за експортом, так і за імпортом. Цікавим фактом є те, що Вінницькою митницею за 2018 рік видано 3591 сертифікат EUR.1 на товари, що експортуються до країн Європейського Союзу, що на 614 (20,6%) більше показника 2017 року. Це говорить про те, що вінницькі товари користуються попитом на ринку ЄС.

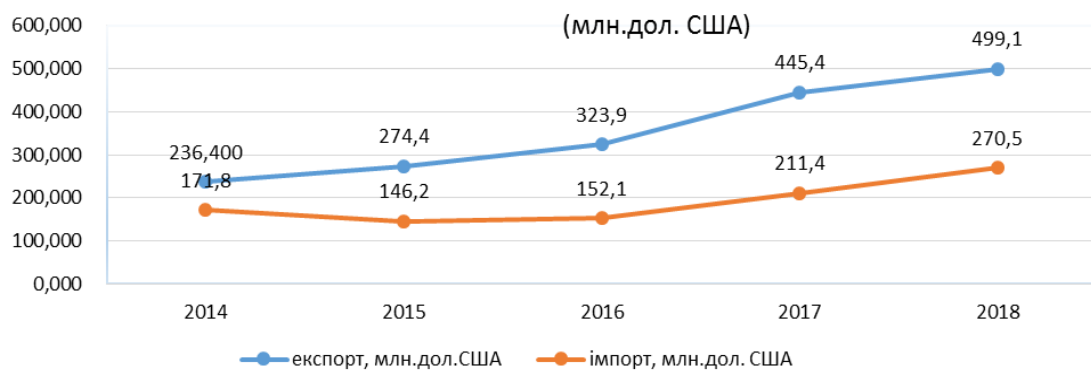

Рис. 44. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницькій області з країнами ЄС, млн. дол. США

Щодо порівняння динаміки експорту із сусідніми регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року Вінницька область вирізняється значним відривом показника експортних поставок товарів Вінниччини.

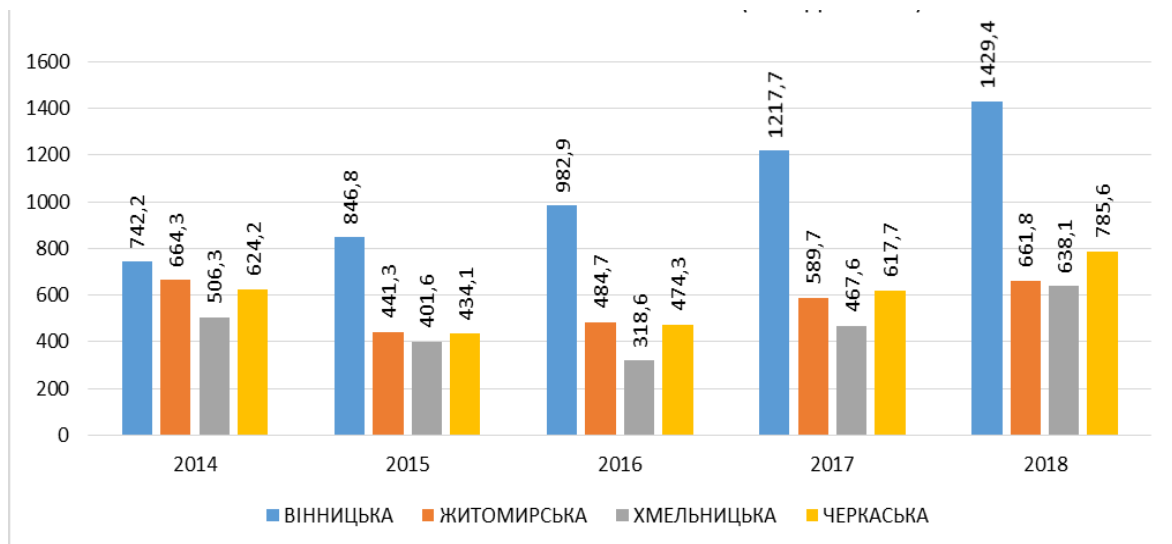

Рис. 45. Порівняння динаміки експорту товарів Вінниччини із сусідніми областями, млн. дол. США

Ступінь збалансованості зовнішньої торгівлі оцінюється коефіцієнтом покриття експортом імпорту. Торговельний баланс має позитивне сальдо, якщо даний коефіцієнт буде більшим за одиницю. Продовж 2014-2018 рр. значення

цього коефіцієнта було більшим за одиницю, тобто забезпечувалося позитивне сальдо торговельного балансу, а експортні поставки у 1,73-3,28 рази переважали імпорتنі надходження.

Рис. 46. Динаміка коефіцієнту покриття експортом імпорту у Вінницькій області

В порівнянні із сусідніми регіонами щодо збалансованості зовнішньої торгівлі коефіцієнт покриття експортом імпорту у Вінницькій області має значно більші значення.

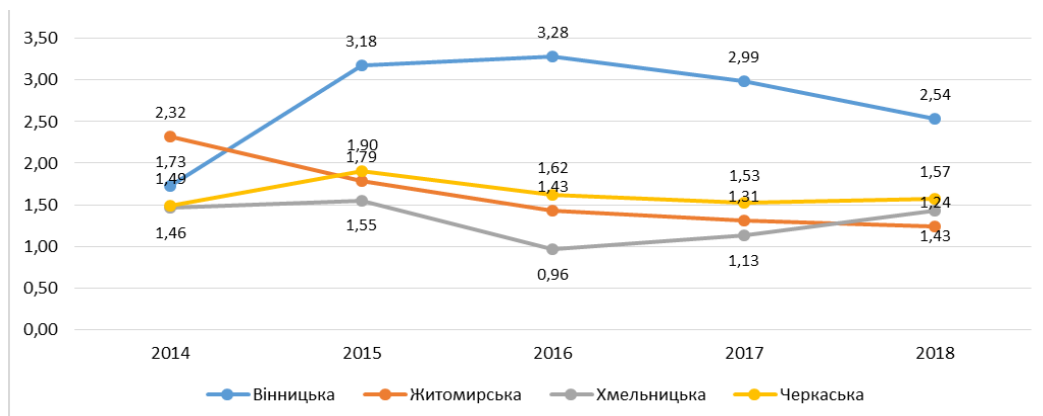

Рис. 47. Порівняння динаміки коефіцієнта покриття експортом імпорту Вінницької та сусідніх областей

Варто зазначити, що впродовж останніх років підприємства Вінниччини розширювали зовнішньоторговельні зв'язки із господарюючими суб'єктами з інших країн, зокрема у 2014 році було налагоджено співпрацю із торговельними партнерами із 129 країн світу, у 2018 році – з 138 країн світу. Вінницька облдержадміністрація активно сприяє розширенню партнерських відносин у сфері бізнесу та інвестицій. Вигідне географічне розташування регіону - 190,7 км державного кордону з Молдовою - створює сприятливі умови для транскордонного співробітництва з прикордонними районами Молдови та Румунії.

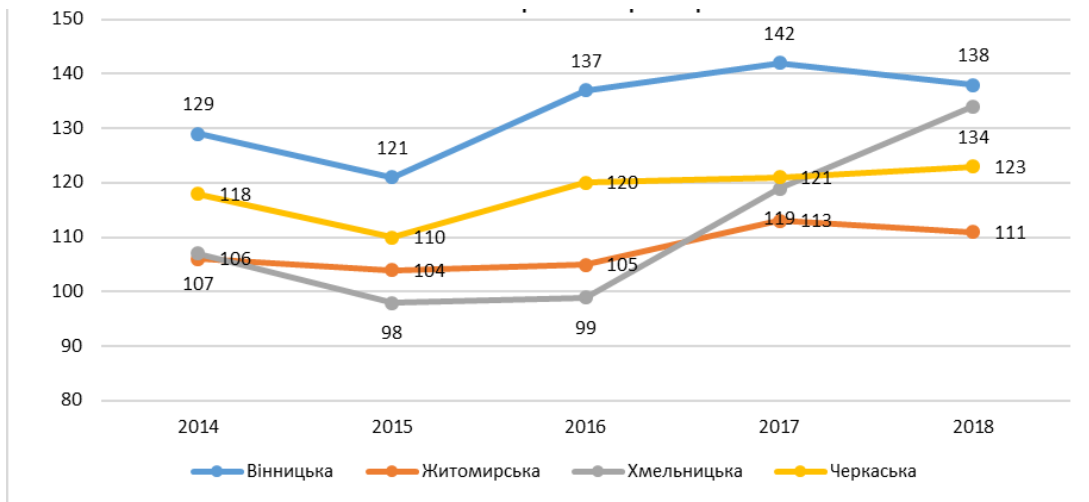

Рис. 48. Кількість країн-партнерів

Порівняно із сусідніми областями Вінницька область вирізняється значно вищим рівнем динаміки загальних обсягів експорту товарів та кількістю країн-партнерів.

Активність зовнішньоекономічної діяльності характеризується таким показником, як експорт на душу населення.

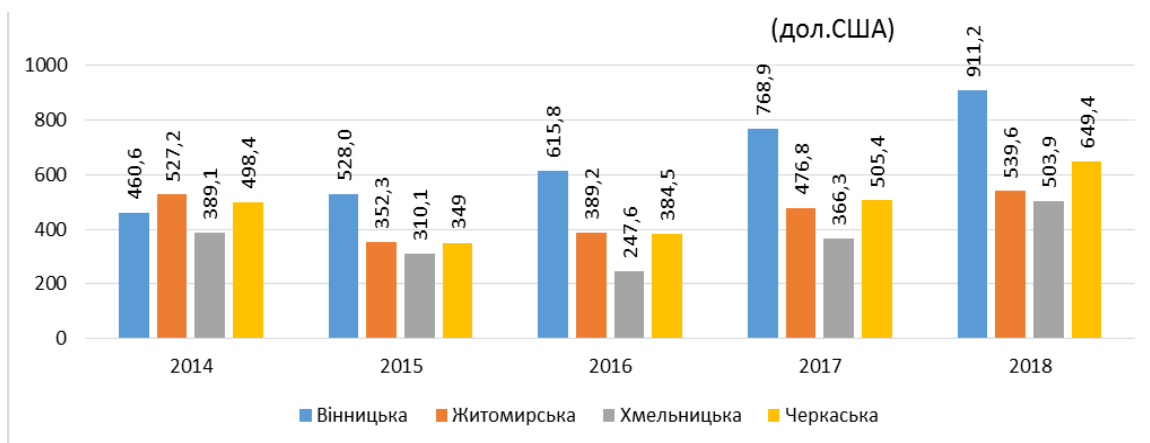

Рис. 49. Порівняльна динаміки експорту на душу населення, дол. США

За результатами аналізу географічної структури експорту товарів, слід відмітити, що значна частина експорту у 2018 році належить Індії (15,6% загальних обсягів експорту), Польщі – 9,4%, Китаю – 7,9%, Білорусі – 5,4%, Іспанії – 4,1%, Туреччині – 3,7%, Італії – 3,4%, Єгипту, Німеччині та Румунії – по 3,3% та інші.

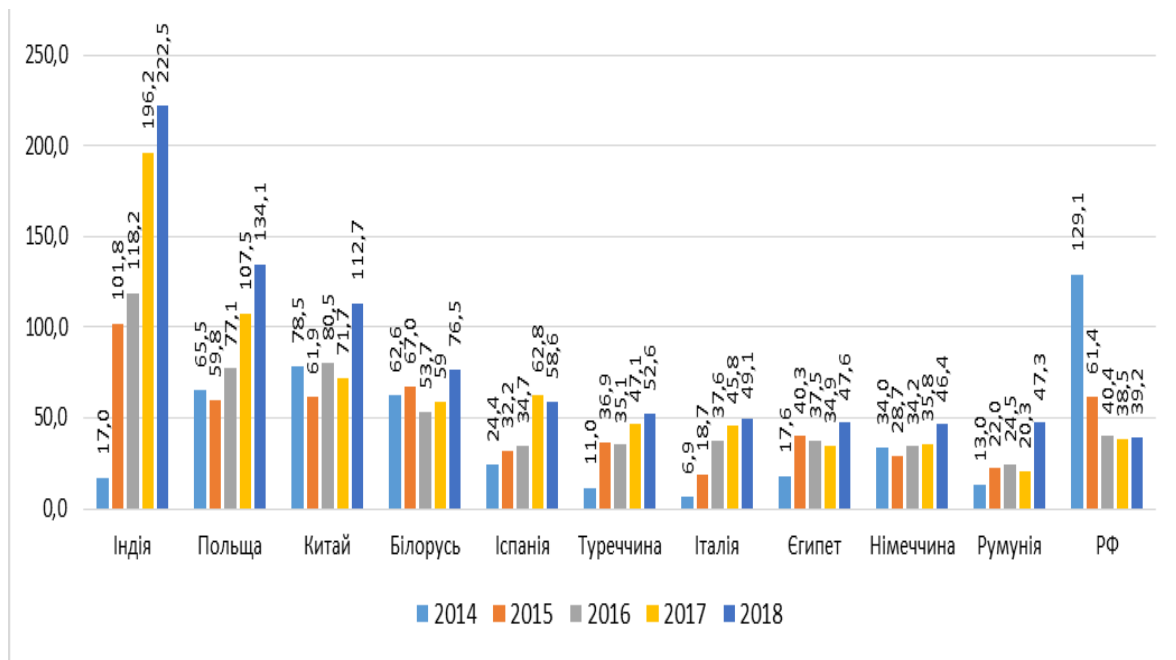

Рис. 50. Порівняльна динаміки експорту товарів до основних країн-партнерів, млн. дол. США

Варто відмітити, що стійку тенденцію до зменшення має експорт до РФ: у 2014 році він складав 17,4% в загальних обсягах експорту, у 2018 році – лише 2,7%.

Країни ЄС у 2014 році склали 31,9% у загальному експорті, у 2018 році – 34,9%. У 2014 році із азіатських країн найбільшим експортером винницької продукції був Китай, у 2015 році активним експортером стала Індія, яка всі ці роки утримує лідируючі позиції. Таким чином, протягом 2014-2018 років відбувалася переорієнтація торговельних потоків в сторону країн ЄС, Азії, Африки та Латинської Америки.

У 2018 році основним ринком збуту винницької продукції був ринок Азії. Найбільшими торговельними партнерами в експорті товарів є Індія (15,6% загальних обсягів експорту), Китай (7,9%), Туреччина (3,7%), Саудівська Аравія (2,4%), а також Ізраїль (1,6%), Індонезія (1,5%), Іран (1,1%), Об'єднані Арабські Емірати (1,0%), Бангладеш (0,8%), Грузія (0,7%), Корея (0,3%), Оман (0,4%) та інші.

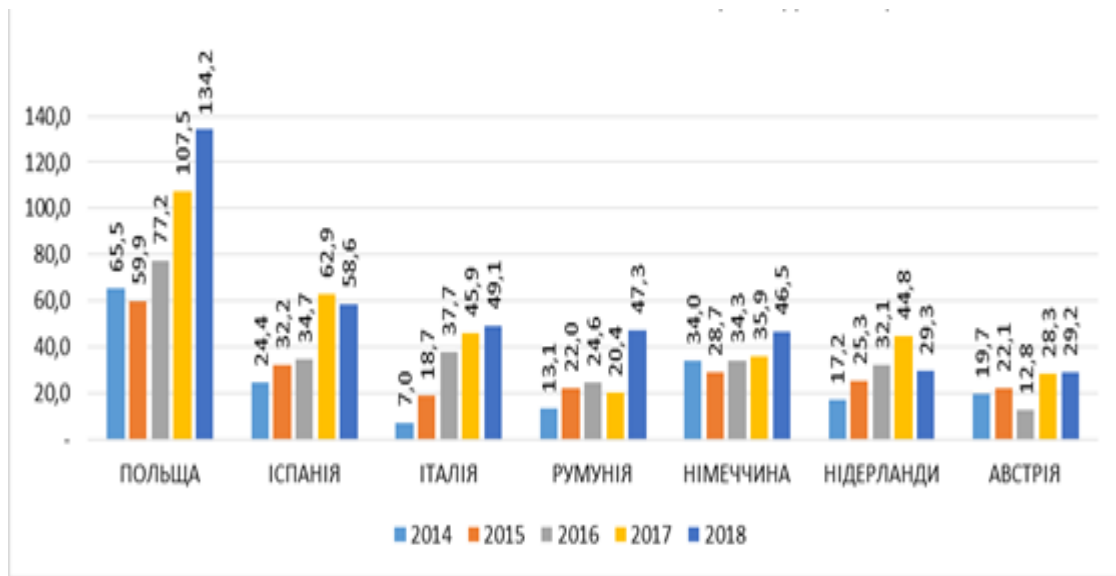

Рис. 51. Динаміка експорту товарів до основних країн-партнерів ЄС, млн. дол. США

На другому місці – країни ЄС, з часткою в 34,9% від загального обсягу експорту товарів Вінницької області (по Україні – 42,6%), де головними партнерами є Польща (25,0% від загального об’єму експорту до ЄС), а також Іспанія (12,0%), Німеччина (10,1%), Італія (8,9%), Нідерланди (8,4%), Румунія (7,2%), Австрія (6,2%).

Суб’єкти господарювання Вінницького регіону найбільше експортують продукції тваринництва та рослинництва, деревини та виробів з неї, продукції хімічної промисловості.

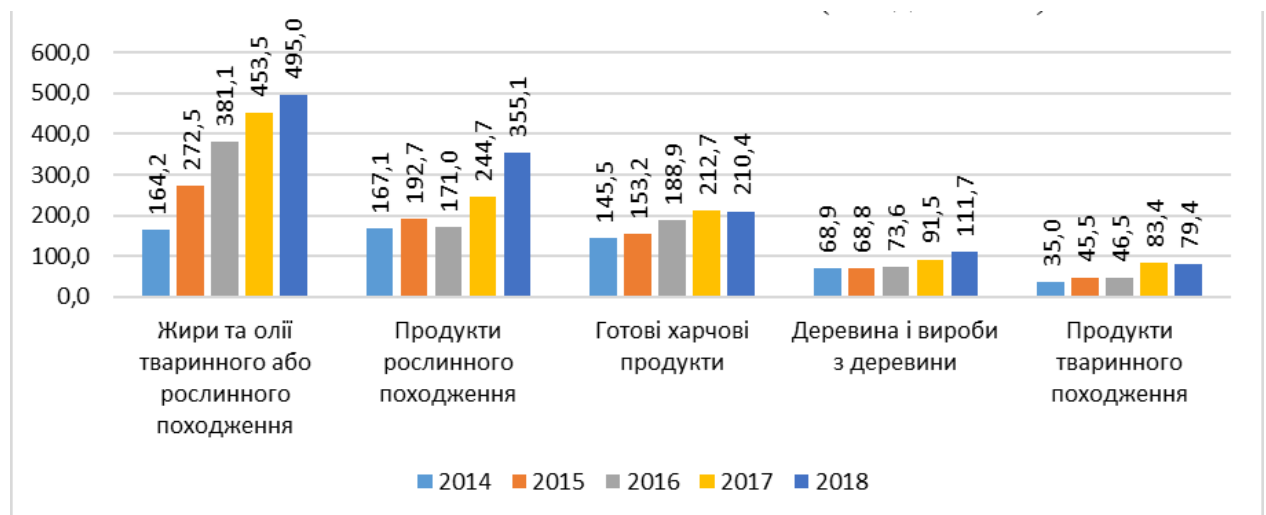

Рис. 52. Динаміка експорту основних товарних груп, млн. дол. США

Динаміка експортованих із області товарів в основному сформована аграрним сектором економіки, харчовою та переробною галузями промисловості. Ключовими продуктами експорту є олія, зернові та олійні культури, насіння олійних культур, кондитерські вироби, алкоголь та ін. Разом з тим, така структура

має безліч недоліків: вона залежить від кліматичних умов, переважає сировинна складова, нестійка кон'юнктура ринку, цінові коливання на світовому ринку.

Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами Вінницької області з країнами ЄС протягом 2014-2018рр. залишається відносно стабільною з незначними відсотковими коливаннями.

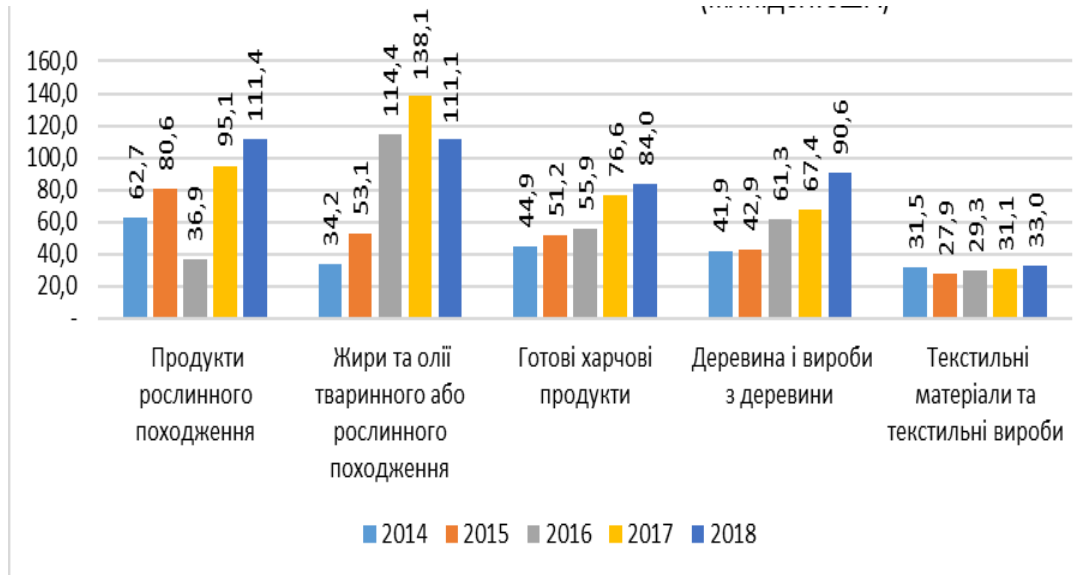

Рис. 53. Динаміка експорту основних товарних груп до країн ЄС, млн. дол. США

В експорті домінуюче місце займають поставки жирів та олій тваринного або рослинного походження, продуктів рослинного походження, а також поставки деревини і виробів з неї та поставки готових харчових продуктів. Значну частину експорту-імпорту складають також текстильні матеріали та текстильні вироби, які є давальницькою сировиною та товарами для легкої промисловості області. Така товарна структура експорту обумовлена потужним потенціалом регіону в галузі АПК, проте, необхідно зауважити, що досить перспективними є добувна та обробна галузі, ІТ-сфера, а також машинобудування.

Ринки країн ЄС є досить привабливими для вітчизняних підприємств не лише з точки зору обсягу платоспроможного попиту, але й з точки зору стимулів вдосконалення матеріально-технічної, виробничої бази, підвищення конкурентоздатності продукції через дотримання високих європейських стандартів щодо якості продукції.

Порівняльна характеристика Вінницької та сусідніх областей протягом 2017-2018 років показує схожість Вінницької та Черкаської за основними товарними групами. Проте результативність експортної діяльності Вінницької області значно вища, що, очевидно, залежить в значній мірі від реалізації експортного потенціалу області місцевим бізнесом у плідній співпраці з органами влади.

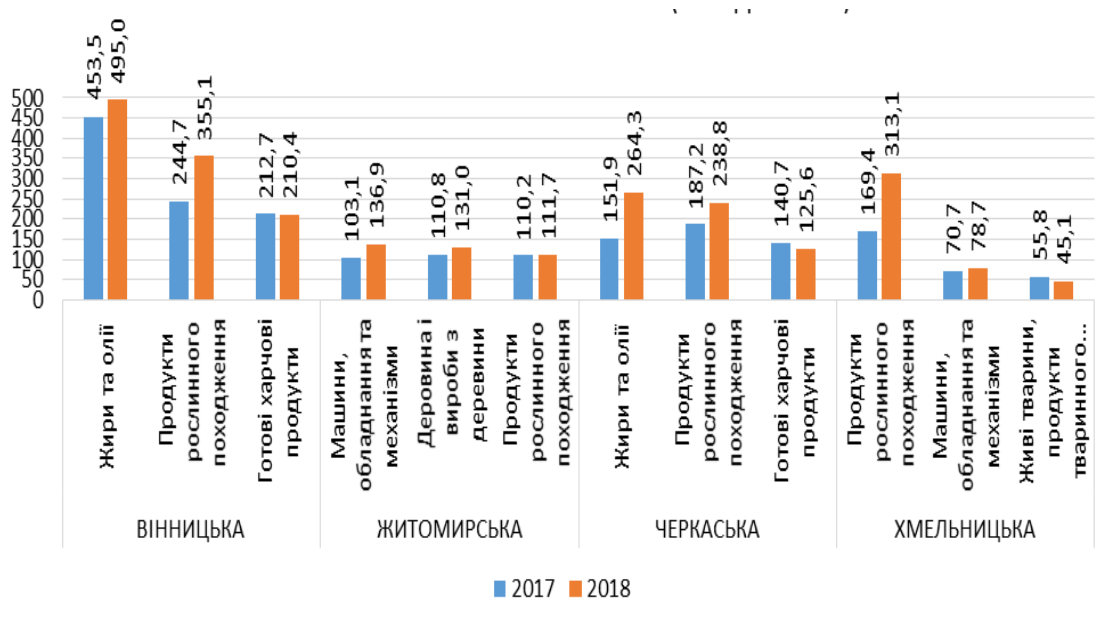

Рис. 54. Порівняльна динаміка експорту основних товарних груп по областях, млн. дол. США

Проміжні висновки:

- за період 2014-2018 років в області склалася тенденція щодо зростання експорту та стабільно продовжує залишатись позитивним баланс зовнішньої торгівлі;
- за цей період в області спостерігається розширення співпраці з країнами ЄС (в 2,1 рази) та Азії (в 2,9 рази);
- належну увагу слід приділити розширенню та якісному поліпшенню товарної структури експорту з метою створення довгострокових конкурентних переваг регіону.

1.4.3. Міжнародне співробітництво

Завдяки розташуванню в центрі України, Вінницька область має найбільшу кількість сусідів-областей в Україні (межує із 7-ма областями України) та на ділянці 202 км межує із Республікою Молдова, в тому числі із Придністровським регіоном Республіки Молдова. Це слугує передумовою для активного розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

На даний час, як на рівні області, так і на рівні територіальних громад області реалізується майже 100 Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з адміністративно-територіальними одиницями іноземних держав: з регіонами Республіки Польща, Республіки Молдова, Республіки Білорусь, Румунії, Чеської Республіки та ін. Зокрема, угода про співробітництво з Ліберецьким краєм Чеської Республіки була укладена у квітні 2017 року.

В рамках Угод відбуваються взаємні візити офіційних делегацій, в ході яких обговорюються питання щодо активізації міжрегіонального, міжнародного, міжнаціонального та транскордонного співробітництва, розширення ринків збуту для підприємств країн-сусідів. Налагоджено потужну співпрацю у соціально-

гуманітарній сфері. Так, протягом 2015-2018 років було організовано 5 виїздів груп дітей загиблих і поранених учасників бойових дій на сході України на відпочинок і оздоровлення до Сьвентокшиського воєводства Республіки Польща та Ліберецького краю Чеської Республіки. Неодноразово школярі Сьвентокшиського воєводства Республіки Польща збирали та передавали як благодійну допомогу канцелярське приладдя для своїх однолітків із будинків-інтернатів Вінниччини. Партнерами з Ліберецького краю Чеської Республіки передано у подарунок школі с.Миколаївка Козятинського району, де проживає чеська громада, підручники з чеської мови.

Протягом 2014-2018 років обласною державною адміністрацією було організовано понад 100 візитів делегацій з Вінниччини закордон. Зокрема, делегації фахівців у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту населення та молодіжної політики, фахівців з місцевих фінансів та регіонального розвитку, дорожнього господарства відвідали Сьвентокшиське, Лодзинське, Мазовецьке воєводства Республіки Польща, Яський повіт Румунії, Ліберецький край Чеської Республіки, Сороцький район Республіки Молдова, Гомельську область Республіки Білорусь з метою обміну досвідом, представлення інвестиційного, промислового, туристичного потенціалу області та налагодження міжгалузевого співробітництва.

У 2018 році успішно реалізовані спільні заходи в рамках підписаних Планів заходів до 60-річчя співпраці Вінницької області і Сьвентокшиського воєводства та до 10-річчя співпраці Вінницької області і Лодзинського воєводства.

Найбільше Угод про торговельно-економічне і культурне співробітництво реалізується між адміністративно-територіальними одиницями Вінницької області і партнерами з Республіки Польща та Республіки Молдова. Це слугувало передумовами відкриття у 2010 році в м. Вінниця Генерального Консульства Республіки Польща, а у 2017 році – Почесного консульства Республіки Молдова.

Протягом п'яти останніх років особлива увага приділялася створенню сприятливого бізнес-клімату, підтримці місцевого бізнесу, розширенню ринків збуту, перейняттю іноземного досвіду із залучення інвестицій. Так, починаючи з 2015 року були організовані економічні місії вінницьких підприємців до Польщі, Чехії, США, Канади, Китаю, Нідерландів, в ході яких було представлено економічний, інвестиційний, аграрний потенціал Вінниччини та налагоджено нові бізнес-контакти.

Стосовно транскордонного співробітництва, то географічне розташування області сприяє активному його розвитку. Розвиток та розбудова прикордонної інфраструктури згідно європейських стандартів є важливим напрямом діяльності обласної влади на шляху до інтеграції європейської інтеграції України.

27 листопада 2018 року розпочав свою роботу Міжнародний пункт пропуску автомобільного сполучення «Бронниця – Унгурь», що здійснює міждержавний зв'язок між Україною і Республікою Молдова через р. Дністер у Могилів-Подільському районі.

Будівництво мосту було завершено в 1995 році, проте рух автотранспорту був неможливий, внаслідок відсутності під'їзних колій з боку Республіки Молдова.

Під'їзні дороги з української сторони до Бронницького мостового переходу були побудовані ще в 2001 році. Після завершення будівництва під'їзних шляхів та вирішення всіх організаційних питань було забезпечено пропуск легкового та вантажного транспорту до 3,5 т через ПП «Бронниця-Унгурь».

Крім того, 27-28 вересня 2018 року у Вінниці відбулось засідання українсько-молдовської Робочої групи з питань транспорту, на якому сторони серед іншого обговорили питання щодо реалізації проекту будівництва мосту «Ямпіль-Косеуць». За результатами засідання Робочої групи було підписано Протокол і дорожню карту з будівництва мосту в районі населених пунктів Ямпіль (Вінницька область, Україна) та Косеуць (Сороцький район, Республіка Молдова).

З метою стимулювання та поліпшення соціального та економічного розвитку прикордонних територій для Вінницької області важливе значення має участь в програмах міжрегіонального співробітництва Європейського Союзу, зокрема, в програмах Європейського інструменту сусідства та територіального співробітництва країн Східного партнерства.

1.5. Сільське господарство

Вінниччина має один із найпотужніших у державі агропромисловий комплекс, основу якого складають 841 сільськогосподарське підприємство, 1893 фермерських господарств, 274,4 тис. особистих селянських господарств. В області функціонують 4 науково-дослідні станції, Інститут кормів та сільського господарства Поділля УААН, Вінницький національний аграрний університет.

Кількість зайнятого населення в сільському господарстві становить 203,7 тис. осіб. Чисельність штатних працівників в сільському господарстві у 2018 році становить 29,1 тис. осіб.

В області використовується 2 014,5 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 1725,5 тис. га ріллі, 51,4 тис. га багаторічних насаджень, 50,2 тис. га сіножатей, 186,1 тис. га пасовищ. За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце.

Аграрний сектор області за 2018 рік займає перше місце в сільському господарстві України за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства та на 1 особу, по виробництву м'яса та молока, по чисельності поголів'я ВРХ, в т.ч. корів та птиці. Область лідирує за обсягами виробництва плодово-ягідних культур, цукрових буряків та картоплі, займає другу позицію за обсягом виробництва зернових культур.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за січень-грудень 2018 року склала 8,4%. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,5 в.п.

Табл. 14 Питома вага Вінницької області в економіці України

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Питома вага області в загальному обсязі виробництва валової продукції сільського господарства по Україні, %	7,9	7,6	8,4	8,2	8,4

За обсягами виробництва валової продукції сільського господарства 2-е місце по Україні займає Київська область (6,7%), 3-е місце - Полтавська область (6,6%).

В 2018 році вироблено валової продукції сільськогосподарського виробництва в обсязі 22628,3 млн. грн. (в постійних цінах 2010 року), в тому числі продукції рослинництва - 15539,6 млн. грн. та продукції тваринництва - 7088,7 млн. грн.

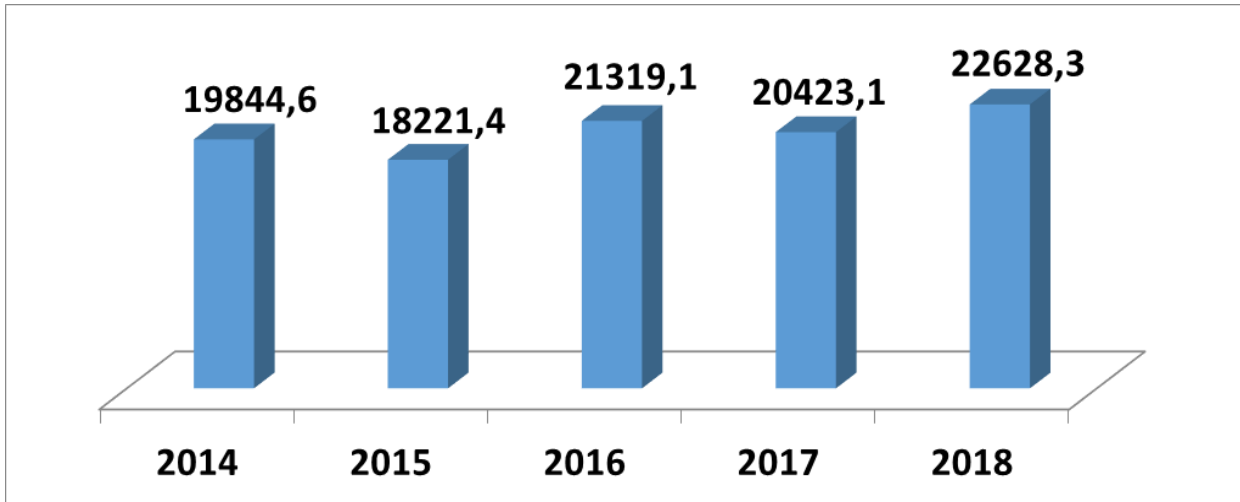

Рис. 55. Виробництво валової продукції сільського господарства у Вінницькій області, млн. грн.

Валова продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 року) у 2018 році порівняно з 2014 роком зросла на 2783,7 млн. грн., або на 14%. У період з 2014 по 2018 рік спостерігається позитивна динаміка, так у 2018 році обсяги валової продукції сільського господарства виросли до 22628,3 млн. грн. - за цим показником Вінницька область посіла 1 місце серед регіонів України.

Табл.15 Виробництво валової продукції сільського господарства, млн. грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	19844,6	18221,4	21319,1	20423,1	22628,3
Житомирська	8837,4	8063,2	9406,8	9949,5	11023,7
Одеська	11060,9	10642,1	11881,2	11809,7	11872,3
Хмельницька	13291,6	11598,7	12548,6	14056,5	14690,1
Черкаська	14710,3	14622,1	14983,7	13262,2	16248,1

В порівнянні із сусідніми областями Вінниччина займає лідируючу позицію по виробництву валової продукції сільського господарства. В 2018 році цей показник перевищує аналогічний в Житомирській області у 2 рази, Одеській області – у 1,9 рази, Хмельницькій – на 54%, Черкаській – на 39,3%.

В 2018 році у Вінницькій області було вироблено продукції сільського господарства в обсязі 14406 грн. в розрахунку на одну особу, що перевищує середній показник по Україні у 2,3 рази. Також спостерігається ріст виробництва

валової продукції сільського господарства на одну особу у Вінницькій області з 11014 грн. у 2013 році до 14406 грн. у 2018 році, або на 30,8%.

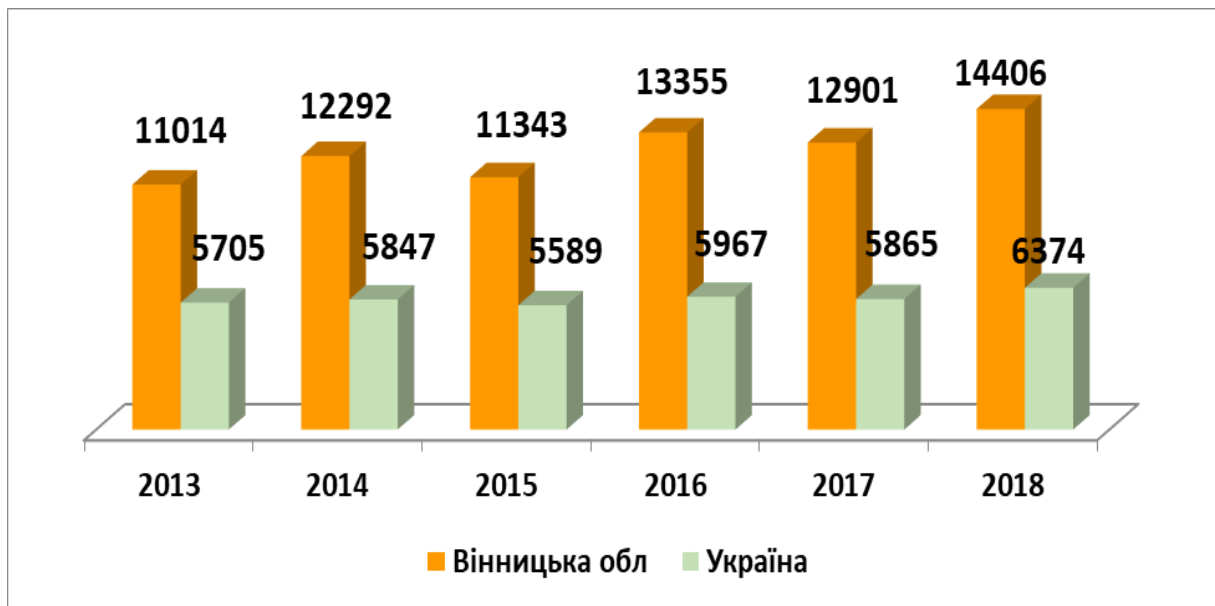

Рис. 56. Продукція сільського господарства в розрахунку на 1 особу, грн.

В структурі валової продукції сільського господарства 66,7% займає продукція рослинництва, 33,3% - продукція тваринництва. Питома вага в загальному обсязі зернових культур складає 25,5%, технічних культур – 21,5%, вирощування худоби та птиці – 19,9%, картопля та овочі – 14,8%, молоко – 10,5%, яйця – 2,2%.

Протягом останніх років в сільському господарстві області спостерігається тенденція до нарощування об'ємів сільськогосподарської продукції та перетворення аграрного виробництва в прибутковий і високотехнологічний бізнес.

Рентабельність виробництва продукції сільського господарства за 2017 рік склала 21%, в тому числі галузі рослинництва – 21%, тваринництва – 22%.

В сільському господарстві області темпи обсягів виробництва за 2018 рік склали 110,8% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, в тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 117,0%, в господарствах населення – 100,1%. В галузі рослинництва темпи виробництва складають 114,0%, в тваринництві – 104,3%.

Вінниччина має найбільший бурякоцукровий комплекс, займає провідні позиції по валових зборах зернових культур, в картоплярстві, садівництві та тваринництві. В області сконцентровано 19,8% наявних в Україні площ цукрових буряків, і 5,8% зернових культур.

В структурі посівів зернові культури займають 52,9% посівних площ, технічні культури – 31,4%, картопля та овочі – 8,2%, кормові культури – 7,5%.

По всіх категоріях господарств області в 2018 році було вироблено 5,9 млн. тонн зернових культур, накопано понад 3,1 млн. тонн цукрових буряків. Виробництво соняшнику становило 819 тис. тонн, ріпаку – 241,3 тис. тонн. Картоплі було зібрано понад 1,9 млн. тонн, овочів - 461,4 тис. тонн, плодово-

ягідних культур - 329,3 тис. тонн. В тваринництві в усіх категоріях господарств в 2018 році вироблено 827,1 тис. тонн молока, 484,5 тис. тонн м'яса (реалізація), 917,5 млн. штук яєць.

Табл.16 Виробництво зернових та зернобобових культур, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	5063,1	3768,3	5563,5	4888,9	5911,1
Житомирська	1907,6	1459,6	2093,9	1993,7	2424,1
Одеська	3677,2	3489	4403,3	4264,9	4319,9
Хмельницька	3289,1	2792,9	3085,5	3421,4	3861,1
Черкаська	3699,7	3745,5	4091,7	2926,6	4644

Виробництво зернових та зернобобових культур у 2018 році в порівнянні з 2014 роком у Вінницькій області збільшилось на 16,7%. Серед сусідніх областей Вінниччина займає лідируючі позиції. Валовий збір зерна регіону в 2018 році перевищує такий показник в Житомирській області у 2,4 рази, Хмельницькій – на 53%, Одеській – на 36,8%, Черкаській – на 27,3%.

Табл.17 Виробництво цукрових буряків, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	3044,2	2057,0	2638,6	2834,2	3149,4
Житомирська	639,9	607,2	607,3	729,6	708,0
Одеська	0	85,4	210,4	95,7	0
Хмельницька	2362,7	1140,4	1586,4	1982,5	1423,6
Черкаська	862,8	490,5	544,4	673,8	704,3

Виробництво цукрових буряків у Вінницькій області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшилось на 3,5%. Хоча площі під цією культурою зменшені, але урожайність цукристих дає змогу збирати вагомні валові збори і забезпечувати роботу 6 діючих цукрових заводів, які в свою чергу модернізовані і забезпечують 25% виробництва цукру по державі. Валовий збір цукрових буряків регіону в 2018 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 4,4 рази, Хмельницькій – у 2,2 рази, Черкаській – у 4,5 рази.

Табл.18 Виробництво плодово-ягідних культур, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	242,1	292,3	269,5	233,7	332,3
Житомирська	44,2	50,7	41,7	40,4	56,9
Одеська	74	84,9	85,1	90,1	109,4
Хмельницька	153,3	205,2	200,5	225,7	237,2
Черкаська	37,8	56,9	50	36,8	62,2

Вінниччина є потужним регіоном України по виробництву продукції садівництва, її переробки та вирощуванню посадкового матеріалу. Садівництво є інвестиційно-привабливою галуззю, про що свідчить активне будівництво сучасних плодосховищ, які містять холодильники з регульованим газовим середовищем. Виробництво плодово-ягідних культур в області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшилось на 37,3%. У порівнянні із сусідніми

областями валовий збір плодів та ягід в регіоні в 2018 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 5,8 рази, Хмельницькій – на 40%, Одеській – у 3 рази, Черкаській – у 5,3 рази.

Лідуючі позиції в державі область займає по виробництву молока та м'яса (реалізація) по всіх категоріях господарств. Це було досягнуто за рахунок вкладених інвестицій в тваринницьку галузь, а саме будівництво нових та реконструкцію діючих молочнотоварних ферм, свинокомплексів та пташників, за рахунок чого нарощувалось поголів'я с/г тварин та птиці.

Табл.19 Виробництво м'яса, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	366,8	427,7	447,4	440,8	484,5
Житомирська	78,9	82	82,2	82,5	84,2
Одеська	71,1	73,5	69,9	67,4	64,2
Хмельницька	101,0	96,7	97,9	96,6	97,5
Черкаська	433,9	429,0	442,3	426,8	449,1

Реалізація м'яса в живій вазі у 2018 році в порівнянні з 2014 роком в області збільшилась на 32%. У порівнянні із сусідніми областями виробництво м'яса в регіоні в 2018 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 5,8 рази, Одеській – у 7,5 рази, Хмельницькій – у 5 рази, Черкаській області – на 7,9%.

Вінницька область має значні потенційні можливості в розвитку сільськогосподарського виробництва, в тому числі бурякоцукрового комплексу, зерновиробництва, картоплярства, садівництва та тваринництва, а також галузей харчової та переробної промисловості.

Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшились майже у 6,1 рази.

Табл.20 Обсяги капітальних інвестицій в сільське господарство, млн. грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство	1545,9	2194,8	3370,8	4627,6	9368,4

За період 2014-2018 рр. в агропромисловому комплексі реалізовано 174 інвестиційних проектів в різних галузях аграрної сфери.

Підприємства агропромислового комплексу області розширюють свою зовнішньоекономічну діяльність. Зовнішньоторговельний оборот продукції АПК за останні п'ять років зріс майже в 2 рази. Щорічно нарощуються обсяги експорту аграрної продукції: з 605,8 млн. дол. США в 2014 році до 1195,7 млн. дол. США в 2018 році, або у 2,2 рази. Імпорт аграрної продукції скоротився в 1,7 рази.

Табл.21 Зовнішньоекономічна діяльність агропромислового комплексу, млн. дол. США

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Зовнішньоторговельний оборот	605,77	730,18	833,41	1039,04	1195,71
Експорт	511,98	664,16	787,77	994,56	1140,02
Імпорт	93,79	66,02	45,64	44,48	55,69
Сальдо	418,19	598,14	742,13	950,08	1084,33

Аграрний бізнес є соціально-відповідальним. Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві в 2018 році склала 8039 грн., в порівнянні з 2014 роком зросла у 3 рази та становить 103% до середнього рівня оплати праці в економіці області.

Табл.22 Оплата праці в сільському господарстві, грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві	2598	3349	4101	6201	8039
Заробітна плата всього по області	2810	3396	4189	6121	7801

Проміжні висновки:

- в останні роки в області спостерігається збільшення площ кислих ґрунтів, що впливає на родючість - площа кислих земель, які знаходяться в користуванні сільськогосподарських підприємств складає 620,3 тис. га, що становить понад 50% орних земель, в тому числі 221,2 тис. га (20%) сильно- та середньокислі ґрунти, які потребують першочергового вапнування - роботи із зниження кислотності ґрунтів проводяться в незначних обсягах (в господарствах населення ця ситуація є неконтрольованою) - вирішення цієї проблеми потребує серйозної державної підтримки;
- недосконала нормативна база, відсутність дієвої підтримки під час становлення органічної діяльності створюють перешкоди для повноцінного розвитку даної сфери виробництва - вирішенням цього питання є прискорення урегулювання нормативно-правової бази щодо розвитку органічного виробництва та створення механізму фінансової підтримки на початковому етапі цієї діяльності;
- отримання кредитних ресурсів під високі відсоткові ставки, істотні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств зумовлює зниження обсягів фінансових ресурсів, необхідних галузі для подальшого розвитку;
- недостатня підтримка малих фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших організаційних форм малого та середнього підприємництва на селі - адже це є перспективою в розвитку сільських територій та збільшення зайнятості сільського населення.

1.6. Роздрібний товарооборот

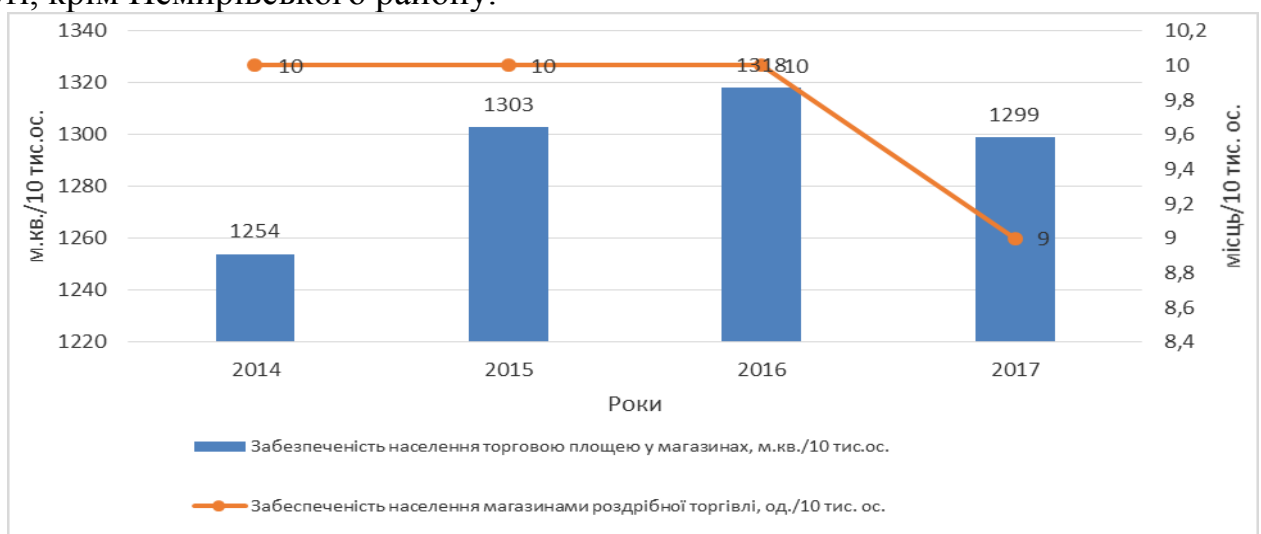
Оборот роздрібною торгівлю за 2018 рік склав 25,3 млрд. грн., який в порівняних цінах до 2017 року збільшився на 11,1% (по Україні зростання на 6,1%). За темпами зростання обороту роздрібною торгівлю за 2018 рік область займає 5 місце серед регіонів України.

Табл.23 Обсяг роздрібною товарообороту підприємств області у розрізі обраних міст/районів, млн.грн.

	2014 ¹	2015	2016	2017	2018
Вінницька область	10043,3	11426,6	12644,4	12280,7	14707,8
м.Вінниця	5136,9	5976,8	7228,3	6759,8	7731
м.Жмеринка	154,3	179,8	210,6	258,5	349,2
м.Хмільник	211,1	260	272,7	331,3	447,9
м.Могилів-Подільський	121,2	194	229,2	273,1	310,1
Вінницький район	1323,7	1537,4	1323,4	1736,5	2537,6
Немирівський район	118	149	162	154,2	152,2
Гайсинський район	374,8	466,5	437,4	363,4	451,4

¹ Дані наведено з урахуванням роздрібною товарообороту ресторанного господарства.

Як видно з таблиці, зростання обороту роздрібною торгівлю в територіальному вимірі не є рівномірним: випереджені темпи характерні для міст Жмеринка, Хмільник та Вінниця. Зниження обсягів роздрібною товарообороту на одну особу спостерігається у Гайсинському та Немирівському районах. Починаючи з 2018 року цей показник практично зріс у всіх обраних районах та містах Вінницької області, крім Немирівського району.

З 2018 року відмінено подання форми державного статистичного спостереження про наявність торговельної мережі.

Рис. 57. Показники забезпечення населення області торговельними площами та об'єктами роздрібною торгівлю

З рисунку видно, що у 2015, 2016 роках забезпечення населення області торговою площею у магазинах зросло та відповідно склало 1303 та 1318 м² на 10 тис. осіб. У 2017 році цей показник зменшився до 1299 м² на 10 тис. осіб.

Забезпеченість населення магазинами роздрібною торгівлі з 2014 по 2016 роки становила 10 одиниць на 10 тис. осіб. У 2019 році зменшилась до 9 одиниць на 10 тис. осіб - у зв'язку із зміною статистичної звітності, а саме: врахуванням звітів тільки юридичних осіб.

Стабілізацію ситуації на споживчому ринку області підтверджує показник «індекс споживчих цін», за яким Вінниччина за підсумками 2018 року зайняла 2 місце серед регіонів України, що свідчить про один з найнижчих рівнів інфляції.

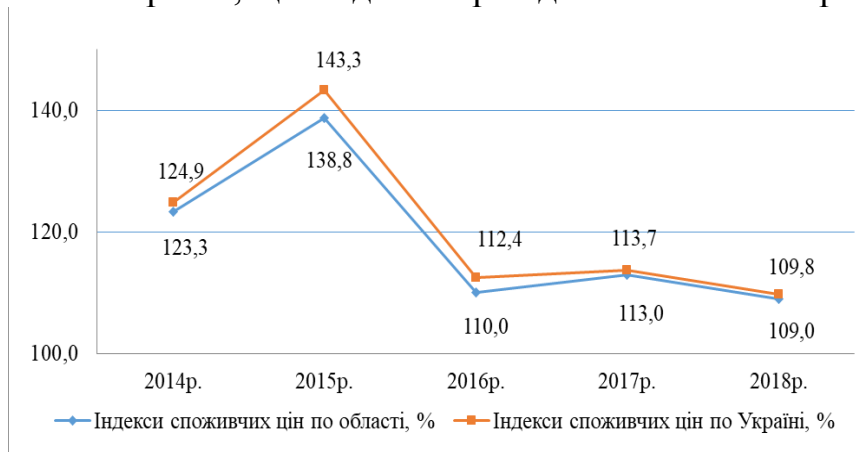

Рис. 58. Індекси споживчих цін у Вінницькій області та по Україні

Індекс споживчих цін у грудні 2018 року до грудня 2017 року у Вінницькій області становив 109,0% (на 14,3 відсоткових пункти менше ніж у 2014 році). За період з 2014 року по 2019 рік область займала 1-3 місця в рейтингу областей.

Проміжні висновки:

- за період 2014 - 2018 роки відбулось зростання роздрібного товарообороту майже в 1,5 рази;
- частка товарів вітчизняного виробництва в товарообороті продовольчих товарів області становить понад 80,0%.

1.7. Дорожнє господарство та транспорт

Площа Вінницької області складає 26492 км². Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування становить 9518,5 км, яка є найбільшою порівняно з Житомирською, Хмельницькою, Черкаською, Кіровоградською областями.

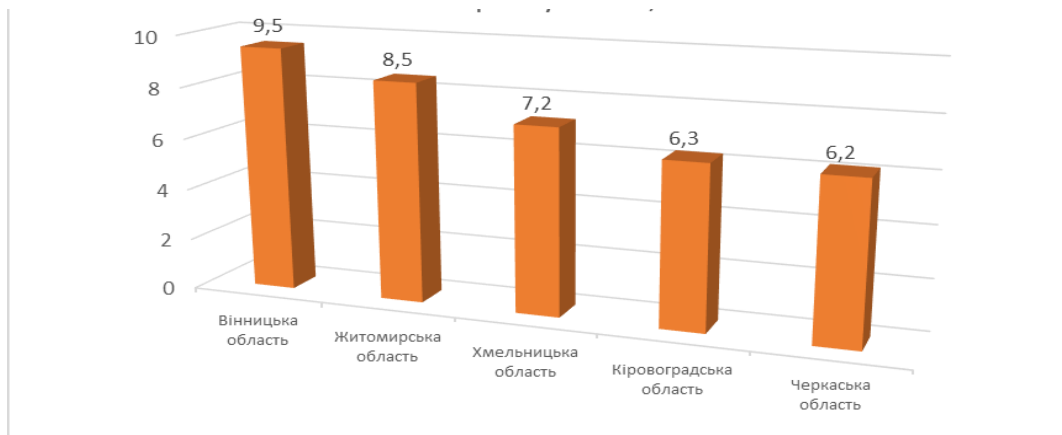

Рис. 59. Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування, тис. км

Протяжність автомобільних доріг загального користування державного значення складає 1997,9 км, протяжність автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 7520,6 км (перелік доріг додається). Протяжність мережі вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області становить 16 959,6 км.

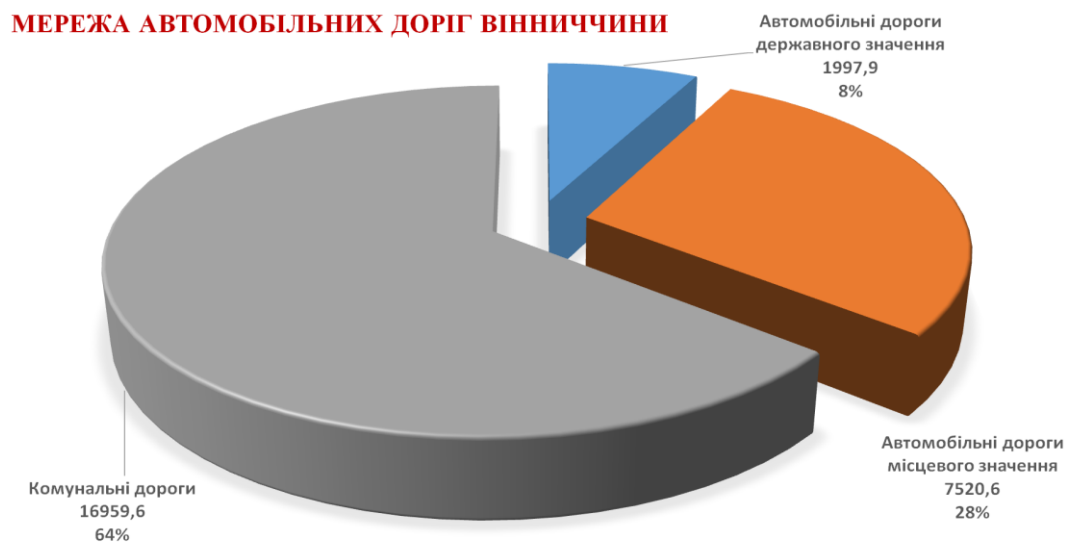

Рис. 60. Мережа автомобільних доріг Вінниччини

Щільність автомобільних доріг загального користування області складає 359 км на 1 тис. км², тоді як загальнодержавний показник - 281 км на 1 тис. км².

Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям складає 340 км на 1 тис. км², яка є найбільшою після Хмельницької області та в порівнянні з Житомирською, Черкаською, Кіровоградською областями.

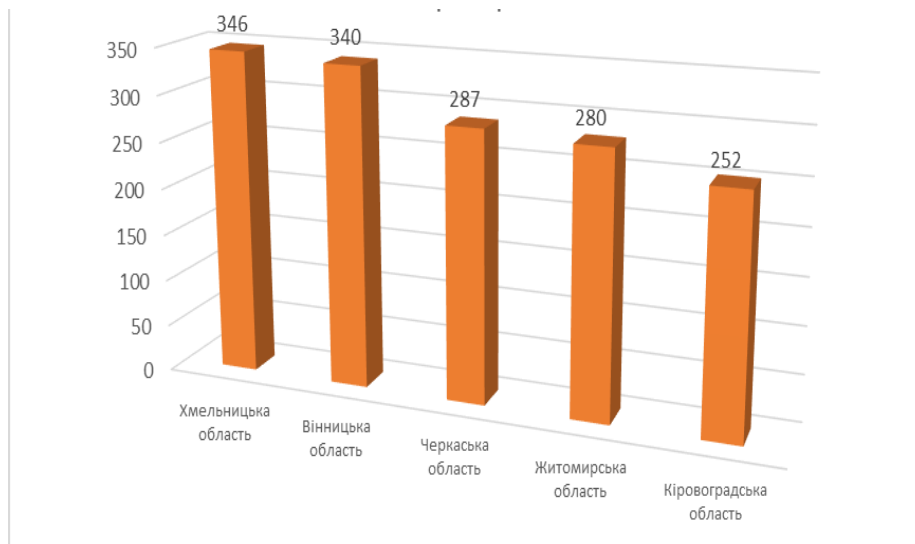

Рис. 61. Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям, км на 1 тис. км²

Щільність автомобільних доріг загального користування місцевого значення з твердим покриттям зросла з 228,5 км на 1 тис.км² у 2014 році до 264,8 км на 1 тис.км² у 2018 році (додаток 4).

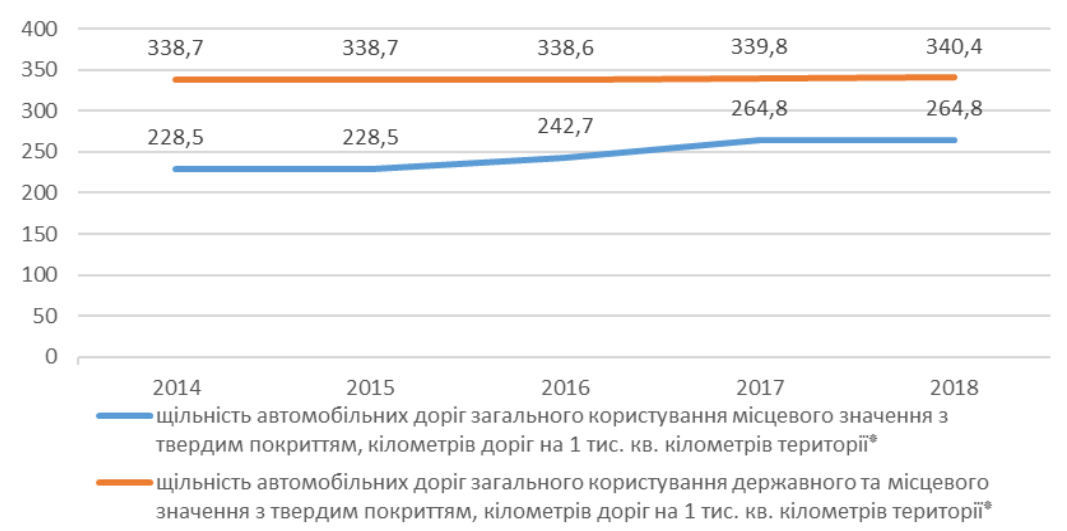

Рис. 62. Щільність автомобільних доріг загального користування області, км на 1 тис. км²

До доріг загального користування державного значення Вінницької області відносяться:

- міжнародні транспортні коридори протяжністю 363,8 км: М-12 Стрій – Тернопіль – Кропивницький – Знам’янка – 185,4км, М-21 Виступовичі - Житомир – Могилів-Подільський – 178,6км;
- національна дорога протяжністю 45 км Н-02 /М-06/ - Кременець - Біла Церква - Ржищів - Канів - Софіївка;
- регіональні дороги протяжністю 681,5 км: Р-08 Немирів – Ямпіль – 118,6 км, Р-17 Біла Церква – Тетіїв – Липовець – Гумен – 93,7 км, Р-31 Бердичів – Хмільник – Літин до М12 – 58,7 км, Р-33 Вінниця – Турбів – Гайсин – Велика Михайлівка – 202,1 км, Р-36 Немирів – Могилів-Подільський – 105,7 км, Р-54

Краснопілка – Теплик – Бершадь – Дубинове – 102,7 км;

- територіальні дороги протяжністю 907,6 км.

У відповідності до вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування» з 01.01.2018 року 880 автомобільних доріг загального користування місцевого значення протяжністю 7519,7 км перейшли до сфери відповідальності обласної державної адміністрації. Крім того, 631 штучна споруда (мости та шляхопроводи) протяжністю 9,6 тис. м, які знаходяться на автомобільних дорогах місцевого значення.

До доріг загального користування місцевого значення віднесено дороги обласні (з'єднують обласний центр з населеними пунктами області, залізничними станціями, пунктами пропуску через державний кордон) та районні (з'єднують районні центри з іншими населеними пунктами, населені пункти між собою, з підприємствами, об'єктами культурного значення, іншими дорогами загального користування у межах району).

Реалізація проектів з розвитку і утримання мережі автомобільних доріг є можливою за умови фінансового забезпечення. На сьогодні суттєвим фінансовим ресурсом є державний дорожній фонд, утворений у складі спеціального фонду державного бюджету у відповідності до Законів України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі» та «Про внесення змін до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України».

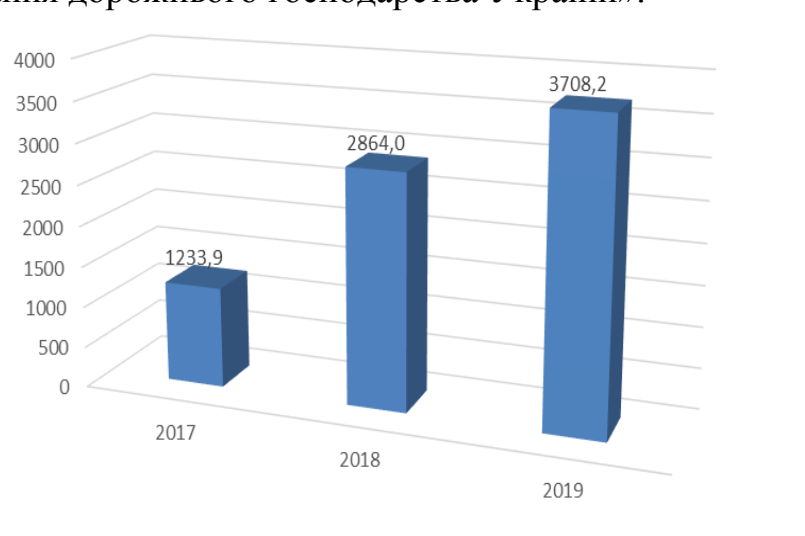

Рис. 63. Залучення фінансового ресурсу на реалізацію заходів в сфері дорожнього господарства, млн. грн.

У 2017-2018 роках результативною була реалізація експерименту з фінансового забезпечення реалізації заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування. На поточний середній ремонт доріг місцевого значення спрямовано 246,3 млн. грн., зокрема:

- у 2017 році – освоєно 174,5 млн. грн.,
- у 2018 році – освоєно 69,1 млн. грн.,
- у 2019 році – заплановано освоїти 2,7 млн. грн. залишку 2017-2018 років.

У 2017 році в рамках митного експерименту виконано поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування протяжністю 38,4 км. У 2018 році в рамках експерименту проведено поточний середній ремонт автомобільних доріг державного значення протяжністю 14,7 км.

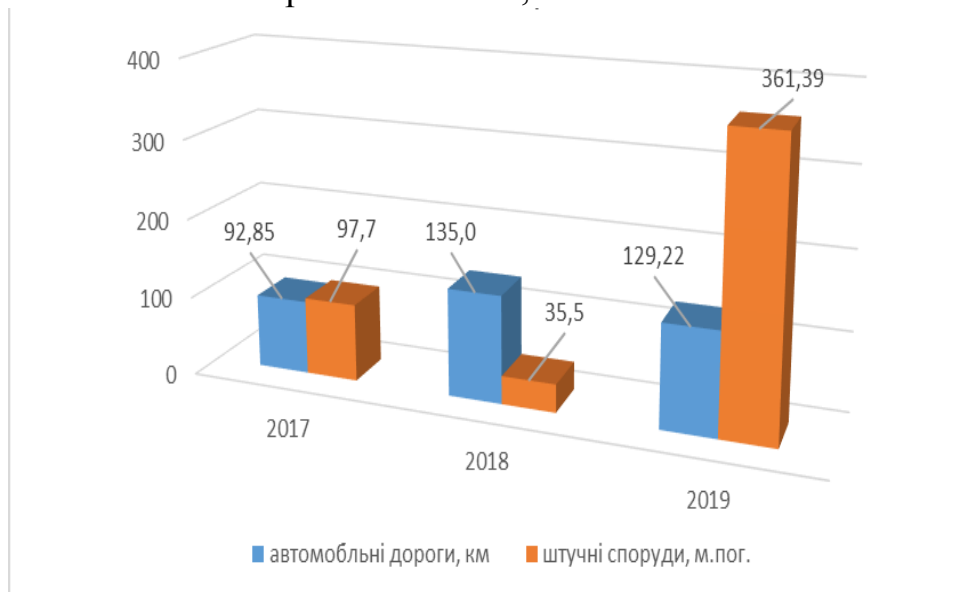

Рис. 64. Протяжність відремонтованих автодоріг загального користування та штучних споруд

Обсяг фінансових ресурсів, що спрямовано у 2018 роках та планується спрямувати у 2019-2021 роках на розвиток та утримання об'єктів дорожнього господарства області за рахунок коштів державного бюджету складає:

- у 2018 році – 623,8 млн. грн.,
- у 2019 році – 840,0 млн. грн., або майже у 1,5 р.,
- у 2020 році (план) – 1395,6 млн. грн., або майже у 1,7 р.,
- у 2021 році (план) – 1370,0 млн. грн.

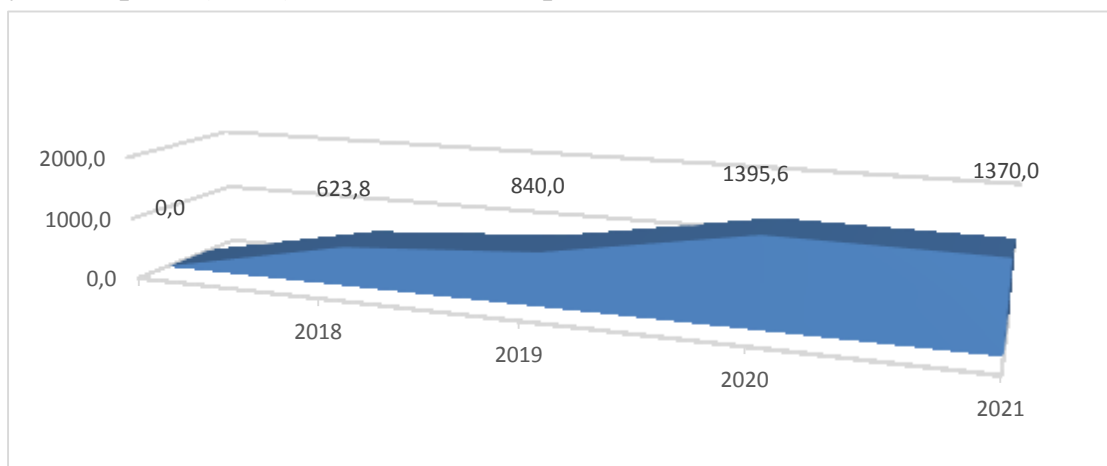

Рис. 65. Запланований обсяг коштів державного дорожнього фонду, млн. грн.

Транспортна галузь має добрі перспективи розвитку, враховуючи вигідне географічне розташування області в центрі України.

На сьогоднішній день автомобільний транспорт у цілому задовольняє потреби економіки та населення області у перевезеннях.

Загалом у Вінницькій області, згідно даних Регіонального сервісного центру МВС у Вінницькій області налічується біля 50 тис. вантажних автомобілів та 450 тис. легкових автомобілів.

Внутрішні перевезення пасажирів автобусами здійснюють 800 суб'єктів господарювання, з них 36 юридичні особи, вони використовують 2,2 тис. автобусів.

Відповідно до існуючої маршрутної мережі сьогодні в області є 435 внутрішньообласних міжміських, приміських маршрутів, 463 приміських внутрішньорайонних маршрутів, і біля 100 міських маршрутів. Дану кількість маршрутів обслуговує біля 800 автобусів. Крім того у Вінницькій області нараховується 47 міжнародних та 94 міжобласних маршрути.

На сьогодні в області на автобусних маршрутах загального користування працює 106 автобусів пристосованих для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями, з них: 66 – у м. Вінниці.

За даними Укртрансбезпеки у області налічується 42 автостанції. Власниками 39 автостанцій являється ПАТ «Вінницьке обласне підприємство автобусних станцій 10599» та 3 автостанції власник ФОП Дарморос П.Е.

Всього за останніми даними в області зареєстровано 1006 суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги таксі та 1211 ліцензіатів.

За даними ПАТ «Укрзалізниця» на території Вінницької області у підпорядкуванні двох регіональних філій ДП «Південно-західна залізниця» та ДП «Одеська залізниця» знаходяться 61 залізнична станція. Загальна протяжність залізничних магістралей Вінниччини складає 1074,3 км. Великі залізничні вузли - Жмеринка, Вінниця, Козятин та Вапнярка. Щільність залізничних колій загального користування на 1 тис. кв. кілометрів території становить 41 км, що вище середнього рівня по державі.

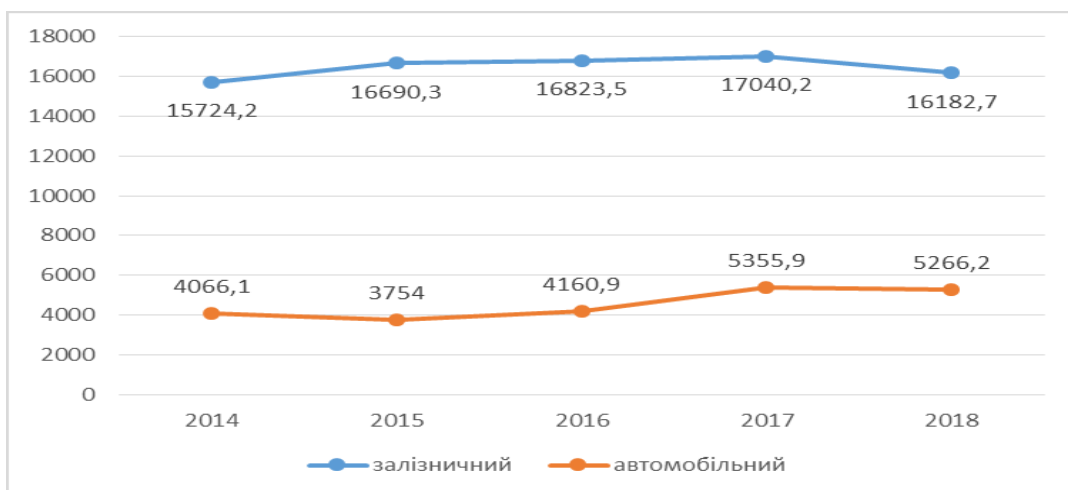

Рис. 66. Перевезення вантажів за видами транспорту, тис. т

Транспортний комплекс області за 2018р. виконав перевезення вантажів в обсязі 21448,9 тис.т, у т.ч. 16182,7 тис.т відправлено залізничним транспортом та 5266,2 тис.т перевезено автомобільним.

Обсяги вантажних відправлень залізницею в грудні 2018р. зменшились проти обсягів листопада 2018р. на 11,5%, а проти грудня 2017р. на 10,4%.

Обсяги комерційних перевезень вантажів автомобільним транспортом області (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за 2018р. становили 5266,2 тис.т, і в порівнянні з минулим роком зменшились на 1,9%. Вантажооборот збільшився на 2,9% і становив 982,2 млн.ткм.

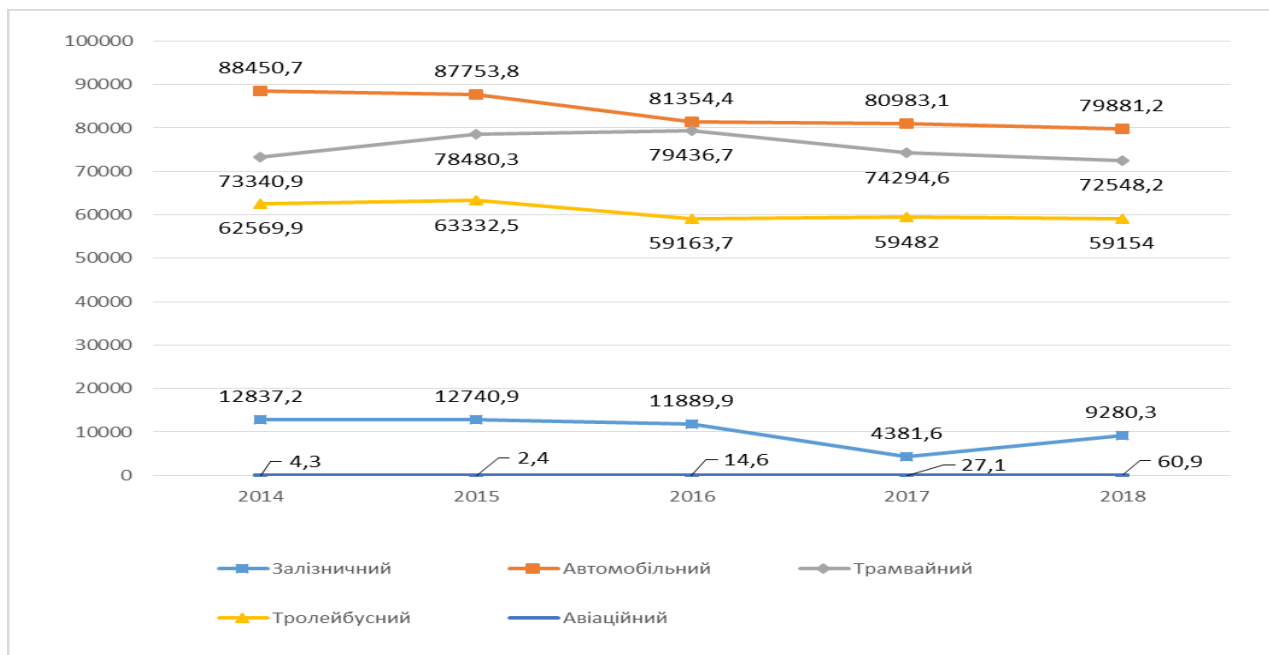

Рис. 67. Перевезення пасажирів за видами транспорту, тис. т

Пасажирським автотранспортом області (з урахуванням перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями) за 2018р. перевезено 79,9 млн. пасажирів, пасажирооборот становив 1653,1 млн.пас.км. Обсяги перевезених пасажирів порівняно з 2017р. зменшились на 1,4%, а пасажирооборот збільшився на 9,6%.

Послугами пасажирського автотранспорту підприємств, основний вид діяльності яких є пасажирські перевезення, скористалося 31,0 млн. пасажирів, обсяг виконаного пасажирообороту становив 724,9 млн.пас.км.

Обсяги перевезених пасажирів автотранспортом фізичних осіб-підприємців становили 100,4% та 109,5% відповідно від обсягів минулого року.

Питома вага пасажирських автоперевезень, які виконали фізичні особи-підприємці, у загальному обсязі пасажирських автоперевезень у 2018р. становила більше половини (61,2%).

Залізничним транспортом за 2018р. відправлено 9,3 млн. пасажирів, пасажирооборот становив 4649,1 млн.пас.км.

Електротранспортом в обласному центрі за 2018р. перевезено 131,7 млн. пасажирів. Обсяги виконаного пасажирообороту становили 532,7 млн.пас.км. Загальна кількість перевезених пасажирів електротранспортом та його пасажирооборот у порівнянні з 2017р. зменшилась на 1,6%.

На території Вінницької області зареєстрований КП «Аеропорт Вінниця». Він розташований в 7,5 км на схід від залізничної станції м. Вінниця і в 1 км на південний захід від населеного пункту Гавришівка. Він знаходиться в центрі

України, та має зручну транспортну розв'язку (автомобільну та залізничну) для перевезення пасажирів та вантажів як по Україні, так і за її межами.

КП «Аеропорт Вінниця» має будівлю аеровокзального комплексу з високою пропускною спроможністю, з можливістю одночасного перебування у накопичувачі аеровокзалу до 186 чоловік. В аеропорту облаштовано пункт пропуску через державний кордон, діє митна служба. З аеропорту постійно здійснюється транспортування пасажирів маршрутним автобусом згідно графіку регулярних та чартерних рейсів.

На даний час з аеропорту здійснюються регулярні рейси до Ізраїлю (Тель-Авів), Польщі (Варшава) та чартерні рейси до Туреччини (Анталія), Єгипту (Шарм-ел-Шейх).

Відповідно з аеропорту постійно здійснюється транспортування пасажирів маршрутним автобусом згідно графіку регулярних та чартерних рейсів.

Проміжні висновки:

- через незадовільний стан автомобільних доріг транзитний потенціал області у повному обсязі не реалізується - обсяг коштів, передбачений для області у 2019 році на роботи з ремонту, експлуатаційного утримання та проектно-вишукувальні роботи майбутніх років, становить 398,0 млн. грн., а це лише 30% від потреби;
- зростає частка великовагових та великогабаритних транспортних засобів, що призводить до швидкого руйнування автомобільних доріг та мостів, які розраховані на значно менші обсяги навантаження;
- високий рівень аварійності на автомобільних дорогах - темпи впровадження нових технологій, сучасних матеріалів та конструкцій європейського рівня повільні і не відповідають потребам сьогодення;
- маршрутна мережа формується за конкурсними умовами - разом з тим, негативний вплив на господарську діяльність підприємств пасажирського транспорту здійснюють перевізники, що працюють поза межами правового поля;
- відсутність системи формування та управління єдиною мережею автобусних маршрутів;
- на неналежний рівень сервісу впливають використання застарілих автобусів для перевезення пасажирів, дефіцит професійних водіїв та фахівців підприємств автомобільного транспорту - пасажирський транспорт є дотаційним і потребує постійної фінансової підтримки з держбюджету.

1.8. Житловий фонд

У житловому господарстві реформування здійснюється шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), та створення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду.

У Вінницькій області зберігається позитивна тенденція щодо забезпеченості громадян житлом. В період з 2015 року по 2018 рік забезпеченість громадян Вінницької області житлом зросла на 5,6% з 28,8 м² на одну особу у 2015 році до

30,4 м² на одну особу у 2018 році.

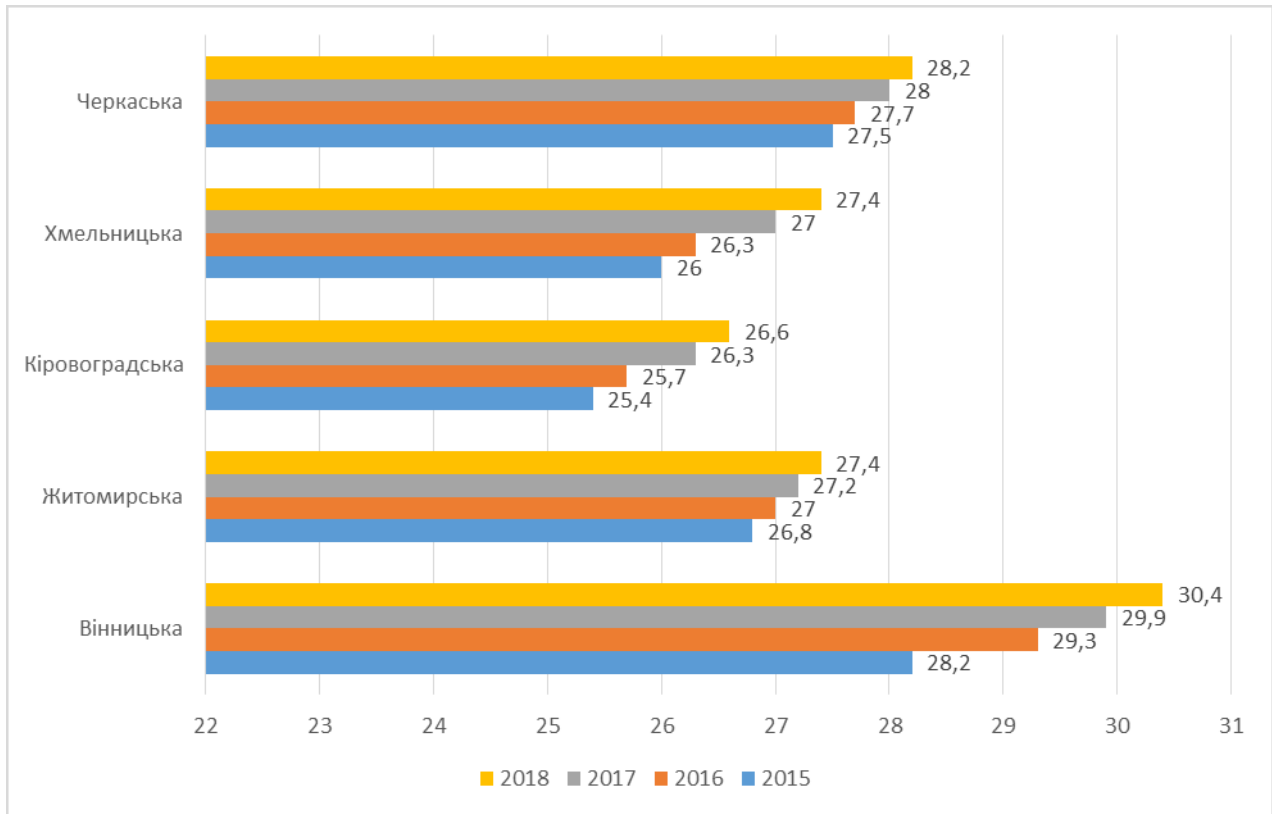

Рис. 68. Загальна площа житлового фонду у розрахунку на 1 особу населення в регіонах України, кв. м

За даним показником у 2018 році область займає 2 місце серед регіонів України за результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів.

У житловому господарстві реформування здійснюється шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), та створення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду.

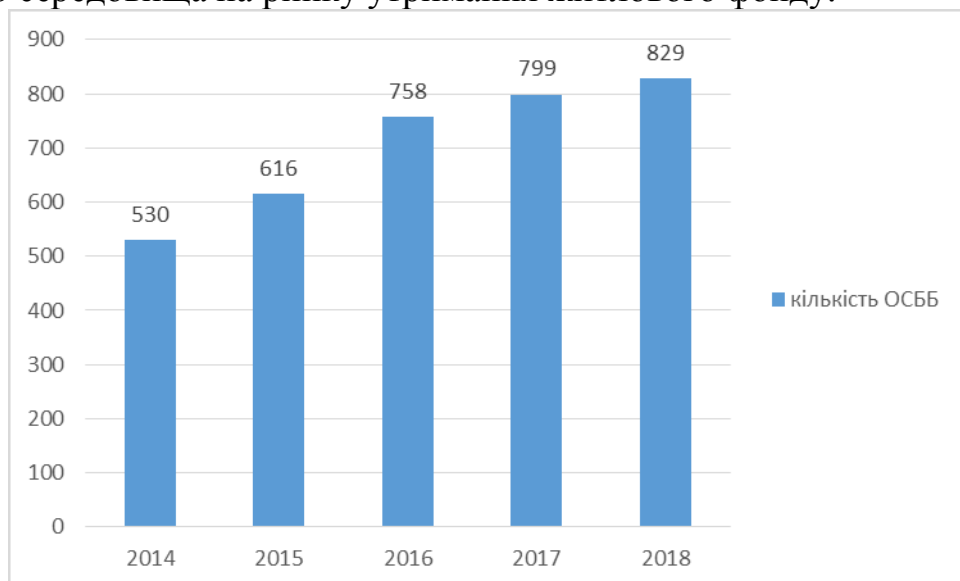

Рис. 69. Динаміка створення ОСББ у Вінницькій області

В області за період з 2014 - 2018 роки намітилась чітка тенденція до збільшення кількості об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків, так за цей період кількість ОСББ зросла в 1,56 рази.

Для обміну досвідом та спільного вирішення нагальних проблем функціонує організація "Вінницька асоціація власників житла" та Ресурсний центр по підтримці ОСББ, на базі якого проводяться семінари, тренінги і круглі столи для ініціативних груп та голів ОСББ з різних тематик, надаються консультації щодо переваг, порядку створення та поточної діяльності ОСББ.

У Вінницькій області зберігається позитивна тенденція за всіма структурними показниками – помірний ріст показника забезпеченості обладнання житлового фонду у міських поселеннях та суттєвий його ріст у сільській місцевості. В період з 2014 року по 2017 рік загальна площа житлового фонду зросла на 1385 м² і на 1 січня 2018 року становила 47621 м².

Проміжні висновки:

- за період з 2014 - 2018 роки в області зросла кількість об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків (в 1,56 рази).

1.9. Стан навколишнього природного середовища

Сучасна Вінниччина характеризується помірним техногенним навантаженням на навколишнє природне середовище, внаслідок відсутності на її території зон екологічного лиха та потужних об'єктів-забруднювачів довкілля. Проте, при сучасних умовах господарювання розвиток економіки, виробництва призведе до значного зростання антропогенного навантаження та загроз екологічній безпеці.

При тому, що Вінниччина є переважно сільськогосподарським регіоном, по обсягам викидів від стаціонарних джерел область за даними 2013 року займає 6 місце по Україні (3,5% від загальних викидів по Україні), у 2017 році – 5 місце (6% від загальних викидів). У 2013 році щільність викидів на 1 км² території області була 5,6 т, у 2017 році - 5,9 т.

Найбільшим джерелом викидів в атмосферне повітря є ВП ДТЕК "Ладизинська ТЕС": у 2013 році її викиди склали 79% від усіх викидів стаціонарних джерел, у 2017 – 60%.

Табл.24 Динаміка викидів в атмосферне повітря (стаціонарні джерела)

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Викиди від стаціонарних джерел забруднення, тис.т	149,5	124,5	134,7	119,8	155,8
<i>в т.ч.</i>					
<i>діоксиду сірки</i>	100,9	73,3	65,9	51,3	71,9
<i>оксиди азоту</i>	21,8	20,4	19,1	8,1	10,6
Щільність викидів на 1км ²	5,6	4,7	5,1	4,5	5,9
Викиди ВП ДТЕК "Ладизинська"	118,1	88,1	78,5	65,5	94,2

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
ТЕС"					
Викиди діоксиду вуглецю (стаціонарні джерела), млн.т	7,0	6,4	6,5	5,1	6,4
Валовий регіональний продукт (ВРП), млн.грн.	36191	43990	59871	74411	

ДУ "Вінницький лабораторний центр МОЗ України" у 2017 році відібрано 5803 проб атмосферного повітря у 219 населених пунктах області. 168 проб не відповідають вимогам за вмістом забруднюючих речовин, що складає 2,9% (2016 рік – 6,0%).

Зареєстровано перевищення гранично-допусимих концентрацій (ГДК):

- у міських населених пунктах по пилу (2017 рік – 5,8%, 2016 рік – 13,5%), окису вуглецю (2017 рік – 3,8%, 2016 рік – 5,6%), фенолу і його похідних (2017 рік – 4,2%, 2016 рік – 1,7%), сірководню (2017 рік – 13,8%), азоту діоксиду (1,9%), формальдегіду (2017 рік – 2,0%);

- у сільських - по пилу (2017 рік – 5,7%, 2016 рік – 14,9%), окису вуглецю (2017 рік – 5,2%, 2016 рік – 5,0%), сірководню (2017 рік – 3,7%), азоту діоксиду (2017 рік – 1,2%).

За період 2013-2016 рік спостерігалась тенденція до зменшення показників водокористування: забір та використання природної води, водовідведення; у 2017 році показники дещо зросли на фоні зростання обсягів виробництва.

Табл.25 Використання водних ресурсів у Вінницькій області

	2013	2014	2015	2016	2017
Забрано води з природних джерел, млн.м ³	131,0	124,8	119,7	111,5	117,8
Використано свіжої води, млн.м ³	114,5	109,5	101,2	92,28	98,08
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн.м ³	75,18	76,13	63,84	60,4	62,54
з них забруднених, млн.м ³	1,072	1,216	0,617	0,046	0,833

Основним джерелом забруднених стічних вод у 2017 році було комунальне господарство, на яке припадало 86% від загального обсягу таких скидів (у 2013 році – 78,8%), промисловість - 14%.

Надходження до природних водойм забруднюючих речовин із стічними водами з 2013 до 2017 році суттєво не змінились, а за деякими показниками навіть зросло:

Табл.26 Динаміка скиду забруднюючих речовин в складі стічних вод

	Од. вимірювання	2013 р	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р
Обсяг скидів	млн.м ³	30,51	29,56	28,67	27,01	27,22
БСК ₅	тис.т	0,227	0,171	0,167	0,16	0,159
ХСК	тис.т	0,23	0,23	0,273	0,287	0,362
Завислі речовини	тис.т	0,216	0,205	0,144	0,113	0,085
Сухий залишок	тис.т	6,578	7,373	7,561	7,71	10,16

Сульфати	<i>тис.т</i>	0,956	1,149	0,975	0,858	0,766
Хлориди	<i>тис.т</i>	2,372	2,826	2,947	3,053	3,194
Азот амонійний	<i>тис.т</i>	0,095	0,087	0,081	0,052	0,047
Нітрати	<i>тис.т</i>	0,493	0,538	0,594	0,538	0,642
Нітрити	<i>тис.т</i>	0,039	0,033	0,03	0,032	0,034
Нафтопродукти	<i>тонни</i>	0,636	0,475	0,449	0,54	0,184
СПАР	<i>тонни</i>	0,787	0,7	0,537	0,444	0,447
Фосфати	<i>тонни</i>	36,96	51,79	49,81	37,77	28,94
Залізо	<i>тонни</i>	3,998	4,1	1,93	1,623	1,204

Основною проблемою очисних споруд каналізації (ОСК) багатьох комунальних підприємств, які надають послуги з водовідведення, залишається наднормативне забруднення стічних вод, що скидаються у поверхневі водойми, азотом амонійним та органічними речовинами. Такі ОСК потребують реконструкції.

Фактором забруднення водойм є також недостатнє охоплення населених пунктів каналізаційною мережею. Існування великої кількості вигрібних ям, практика використання полів фільтрації також є джерелом забруднення водних ресурсів.

Орієнтовна площа водоохоронних зон складає 424,72 тис.га, в т.ч. 41,22 тис.га (площі визначені в результаті раніше розроблених проектів з встановлення водоохоронних зон та ПЗС річок, які розроблялись у 80-х роках 20 ст.). Наразі площа встановлених на місцевості ПЗС складає 3783 га.

За результатами спостережень за якістю поверхневих вод ДУ "Вінницький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" за останні 4 роки показники, які не відповідають гігієнічним вимогам проб за хімічними показниками, зросли з 3,8% до 19,7%: у водоймах першої категорії – з 2,8% (2013р.) до 26,1% (2017р.) та другої категорії відповідно - з 3,2% до 14,2%.

Також, показники проб, які не відповідають гігієнічним вимогам, по мікробіологічних зросли з 11,6% до 15,7%: за рахунок погіршення якості по мікробіологічних показниках у водоймах другої категорії - з 7,1% (2013 рік) до 26,4% (2017 рік). Проте, забрудненість водойм I категорії за мікробіологічними показниками знизився з 15,6% (2013 рік) до 8,4% (2017 рік).

За даними Басейнової лабораторії моніторингу вод і ґрунтів Вінницького РУВР у воді р. Південний Буг, р. Рів і р. Соб у 2013-2017 роках характеризувалась підвищеним вмістом органічних сполук (показники біологічного споживання кисню та хімічного споживання кисню перевищували нормативи).

У р. Південний Буг протягом 2013-2017 років зафіксовані випадки понаднормативного вмісту сполук амонію. Підвищений вміст органічних сполук та

солового амонію є свідченням забруднення річок побутовими стоками (із стічних вод, що скидаються з очисних споруд каналізації, та стоків з поверхні).

Загальні обсяги утворення відходів у 2013 році становили 2907,4 тис. тонн, у тому числі утворення відходів I – III класів небезпеки – 0,4 тис.т; у 2017 році утворилось 2345,4 тис. тонн (відходів I – III класів – 1,0 тис.т).

Із загальної кількості відходів I–IV класів небезпеки, які утворилися на підприємствах протягом 2013 року утилізовано 225,0 тис. тонн (8% від кількості утворених відходів), у 2017 році - 360,5 тис. тонн (15%).

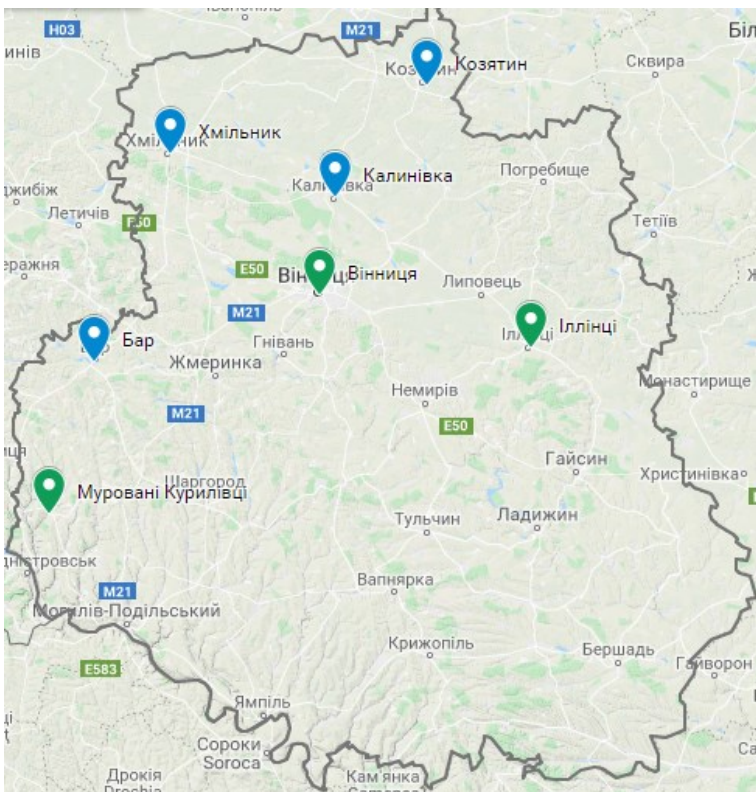

Рис. 70. Карта проектів з облаштування сміттєсортувальних комплексів

Проект реалізований

Продовжується реалізація

Впродовж тривалого часу утилізація побутових відходів продовжує залишатись однією з нагальних проблем екологічної безпеки Вінниччини. На даний час в області немає жодного сміттєпереробного заводу, роздільний збір із вилученням ресурсно-цінних компонентів застосовується лише в декількох населених пунктах, а відповідно до законодавства з 2018 року забороняється захоронення несортованих відходів.

В Україні у середньому щороку утворюється близько 50 млн.м.куб. ТПВ в рік, а у Вінницькій області такий показник складає понад 1,2 млн. м.куб. При цьому, більша частина відходів підлягає захороненню та, відповідно накопиченню у місцях видалення відходів.

Табл.27 Впровадження роздільного збору ТПВ

	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість населених пунктів області (од.)	8	6	20	32	74
Кількість населення, яке охоплено послугою із роздільного збору ТПВ за місцем утворення в області (тис.ос.)	44,7	163,0	323,3	381,4	663,8
Об'єм ресурсоцінних компонентів, вилучених у наслідок впровадження технології в області (тис.м.куб.)	2,4	5,1	55,9	118,5	183,5

За період 2014 – 2018 років кількість населених пунктів Вінницької області, в яких запроваджено технологію роздільного збору ТПВ за місцем утворення зростає більше, як в 9 рази. Кількість населення, яке охоплено послугою із роздільного збору ТПВ за місцем утворення зростає у 14,8 рази. Об'єм ресурсоцінних компонентів, вилучених у наслідок впровадження технології збільшився у 76 разів.

Табл.28 Утворення та поводження з відходами, тис. т

	Утворено ¹	Утилізовано	Спалено	Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти
2013	2907,4	225,0	38,7	598,5
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,4	0,1	–	–
2014	2423,8	239,6	45,0	610,4
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,4	0,1	–	0,0
2015	1950,3	368,2	70,1	870,9
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,4	0,1	–	–
2016	1927,5	343,4	53,6	105,3
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,6	0,1	0,0	–
2017 ²	2345,4	360,5	59,9	127,6
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1,0	0,0	-	-

¹ - з урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах

² - попередні дані

Існує проблема з ліквідацією накопичених відходів, які утворились більше десяти років тому, передача таких відходів на знешкодження є проблематичною, оскільки здійснюється за кошти утворювача відходів і потребує значних капіталовкладень. В основному така ситуація складається на підприємствах хімічної, машино- та приладобудівної галузей, які експлуатуються з радянських часів, та мають майданчики для зберігання відходів. Небезпечні відходи, що

зберігаються протягом такого тривалого часу, становлять загрозу екологічній безпеці.

Станом на 01.07.2017 року за даними інвентаризації в області обліковується 804,26 тонни непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів (без Джуринського отрутомогильника). Очищеними від пестицидів є 4 райони: Вінницький, Липовецький, Немирівський та Хмільницький. Усі непридатні пестициди, які обліковуються, впродовж 2016-2017 років перезатарені.

Поблизу с.Джури́н Шаргородського району розміщений міжобласний пункт захоронення непридатних хімічних засобів захисту рослин, у який було заскладовано непридатні ХЗЗР з 9 областей. Після у 2012 році проведення частини робіт перезатарення та вивезення на знищення непридатних пестицидів, в отрутомогильнику залишилось орієнтовно 2100 тонн непридатних пестицидів (орієнтовно 1070м³).

Однак, за останні два століття ландшафти Вінницької області зазнали докорінних змін. В їх структурі переважають аграрні та селитебно-промислові (ландшафти населених пунктів), площа лісів зменшилася з 70% до 13,8% території. У природному стані залишилися натуральні ділянки вздовж річок, деякі неосушені болота, торфовища, різномірні морфологічно й літологічно вершини горбів, карстові форми рельєфу (на півдні області), форми рельєфу з виходами на поверхню глини, вапняків, крейди, гіпсу, пісковиків, гранітів, де фрагментарно збереглась лісова, степова, лучна і водно-болотна рослинність, площі яких становлять до 5% від площі території області.

В області налічується 420 об'єктів природно-заповідного фонду (43 загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 377 місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 62150,805 га, що складає 2,35% від площі області.

Межі в природу (на місцевість) встановлено для 38 об'єктів загальнодержавного значення (90,5% від загальної кількості об'єктів загальнодержавного значення) та 290 територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (77% від загальної кількості об'єктів місцевого значення). Території та об'єкти природно-заповідного фонду оформлені відповідними знаками та інформаційними матеріалами, межі цих територій та об'єктів нанесені на відповідні планово-картографічні матеріали.

На території області загальна площа земель, які можуть бути надані під заліснення складає 5788,25 га. Це землі, які за своїми природними властивостями мають низьку продуктивність або характеризуються негативними природними властивостями: заболоченість, еродованість, наявність схилів крутизною більше 7 градусів.

Проміжні висновки:

- зростають обсяги викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел;

- погіршується стан водних об'єктів внаслідок забруднення стоками, порушення гідрологічного режиму та недотримання режиму прибережно-захисних смуг;
- накопичуються небезпечні відходи, в тому числі непридатні до використання, невідомі та заборонені засоби захисту рослин;
- утворюються та розміщуються на сміттєзвалищах великі обсяги твердих побутових відходів.

1.10. Населення та демографія, ринок праці

Демографічний розвиток Вінницької області впродовж останніх 10 років характеризується тенденцією до поступового спаду чисельності населення.

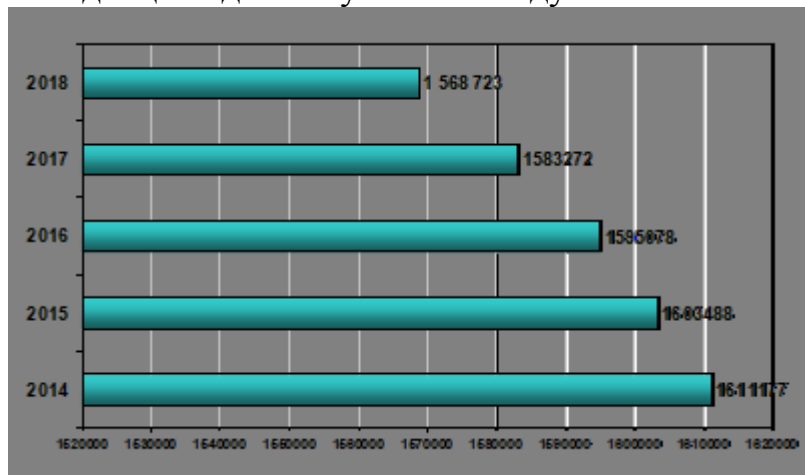

Рис. 71. Чисельність населення Вінницької області

Чисельність населення Вінницької області станом на 01.01.2019 року становить 1 568 723 осіб, з них у міських поселеннях проживає 797 325 осіб (50,8%), у сільській місцевості – 771 398 осіб (49,2%).

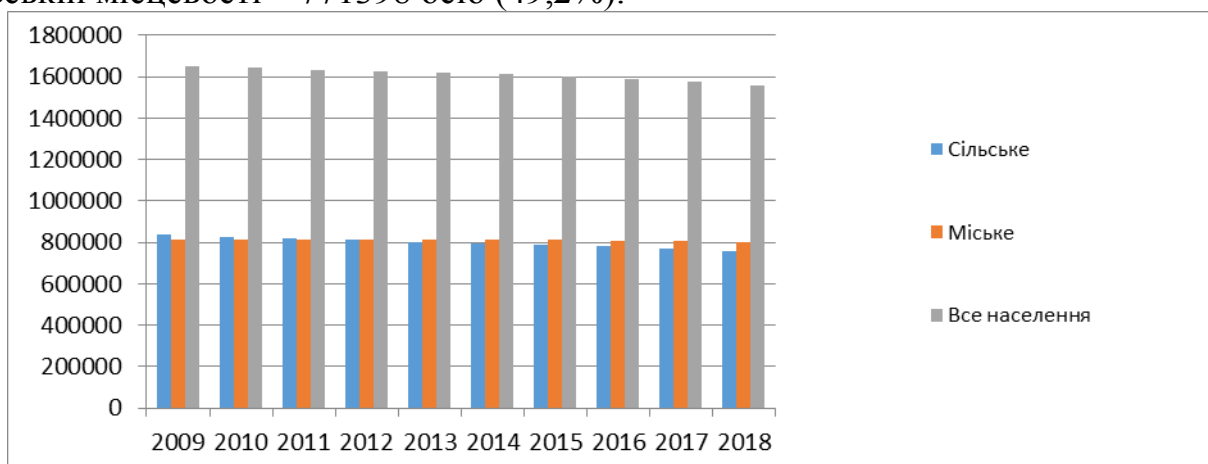

Рис. 72. Чисельність населення Вінницької області (міське та сільське)

За період 2014 – 2018 р.р. чисельність населення регіону зменшилася на 42,5 тис. осіб, у тому числі міського – на 9,0 тис., сільського – на 33,5 тис. Зменшення чисельності мешканців відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення. Скорочення чисельності населення регіону відбувається також під

впливом міграційних процесів з від'ємним сальдо - від +0,2 на 1000 населення у 2014р. до -2,5 на 1000 населення у 2018р.

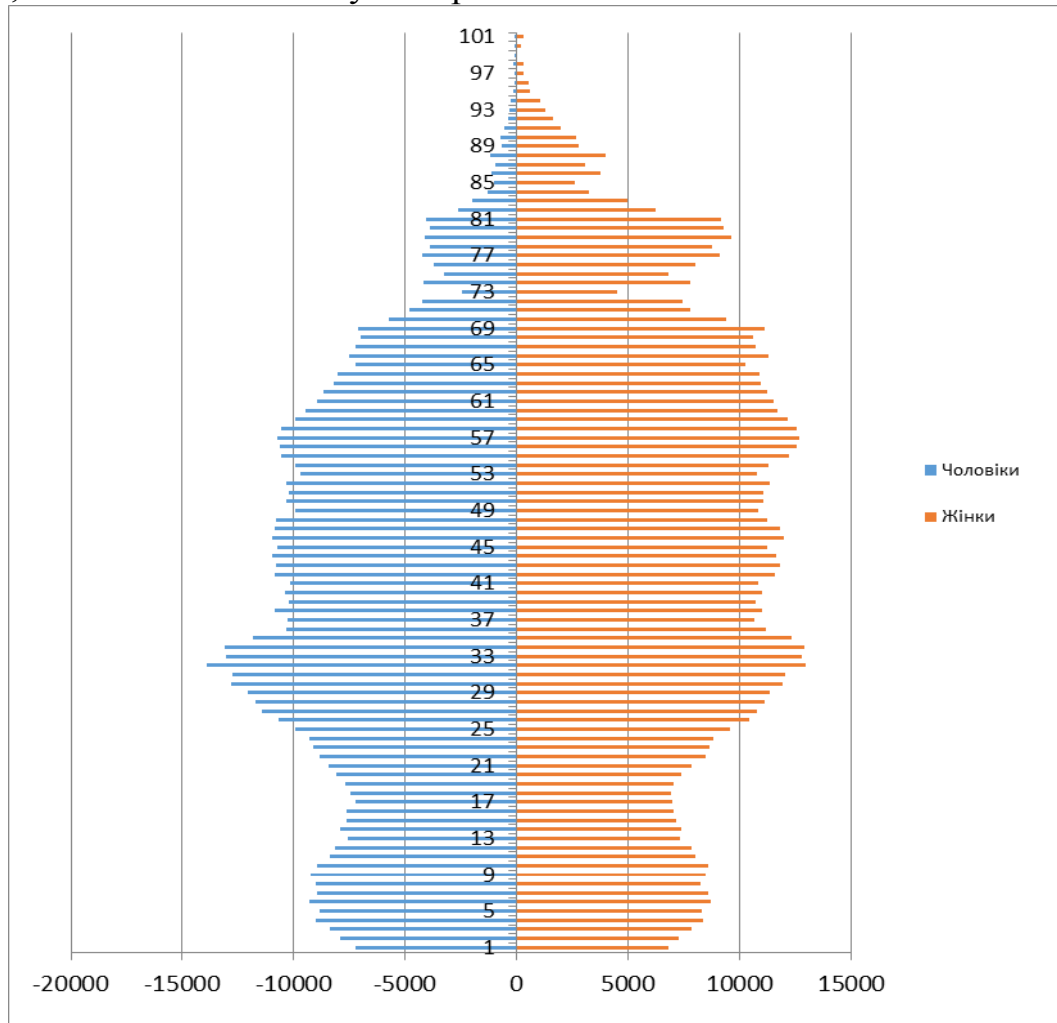

Рис. 73. Розподіл населення за віком та статтю.

Як і загалом по Україні, гендерний склад населення області характеризується сталою диспропорцією з чисельною перевагою жінок над чоловіками. На початок 2018 року в області проживають 725687 чоловіків та 843036 жінок, кількість жінок з розрахунку на 1000 чоловіків становить 1162 (у міських поселеннях – 1170, у сільській місцевості – 1154).

В регіоні сформувалась вікова структура населення, для якої характерна висока питома частка осіб старшого віку і низька молодшого, що визначає тенденцію до подальшого постаріння населення. Зберігається регресивний тип відтворення населення, дуже високий рівень демографічного постаріння (частка осіб старше 60 років - 23,3%, в тому числі в сільській місцевості - 26,4%), прогресування хронічних неінфекційних захворювань серед осіб старшого віку (ХСК, злякисні новоутворення, ендокринологічні захворювання та ін.).

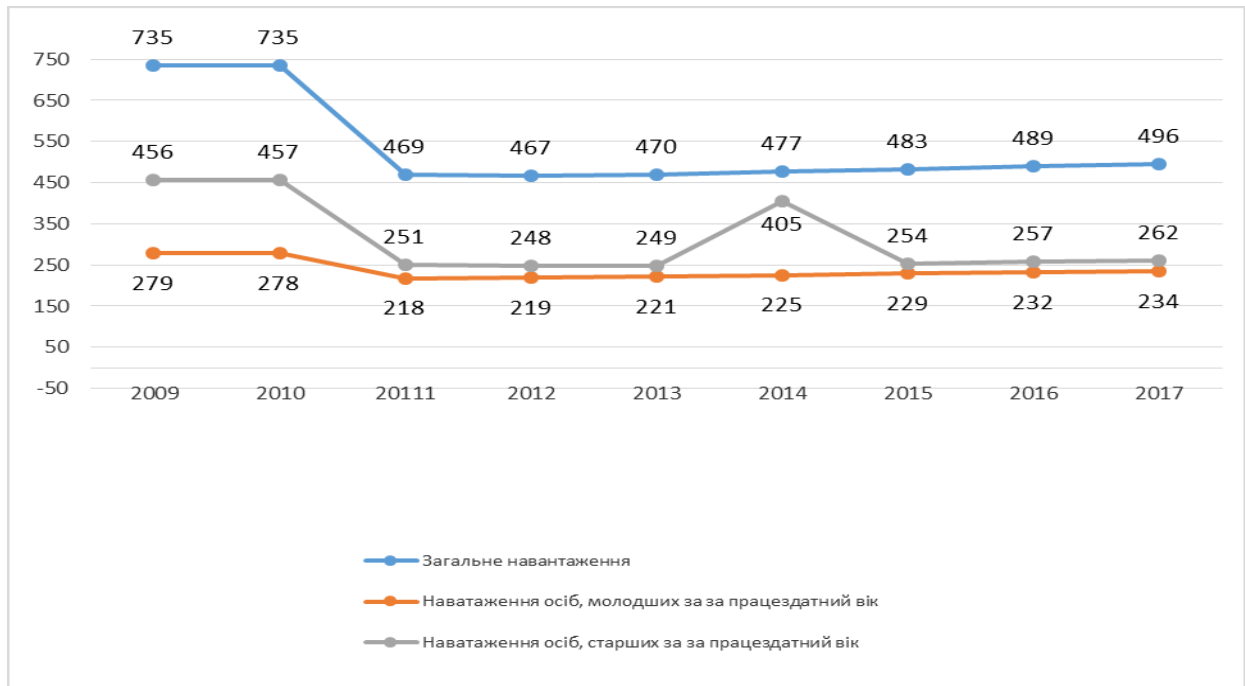

Рис. 74. Демографічне навантаження на працездатне населення.

(співвідношення кількості осіб, молодших та старших від працездатного віку, до кількості осіб працездатного віку в розрахунку на 1000 осіб)

Демографічне навантаження на осіб соціально активного віку характеризується надзвичайно високим рівнем: станом на 01.01. 2019 р. на 1000 осіб у віці 16–64 років припадає 234 особи у віці 0–15 років та 262 чол. у віці 65 років і старше. У сільській місцевості відповідні показники вищі (235 та 321 чол.), ніж у міських поселеннях (233 та 208 осіб). У порівнянні з 2014 роком загальний коефіцієнт демографічного навантаження на 1000 осіб у віці 16–64 років зріс з 470 до 496 осіб.

За досліджуваний період в регіоні зареєстровано зменшення чисельності народжених – з 17,6 тис. осіб у 2014 р. до 12,8 тис. осіб у 2018 р. та зростання абсолютного числа померлих з 24,1 тис. чоловік у 2014 р. до 24,3 тис. чоловік у 2018р. Спостерігається скорочення показників народжуваності та загальної смертності, в тому числі народжуваність скоротилась на 2,8 на 1000 населення (з 10,9 на 1000 населення у 2014 р. до 8,1 на 1000 населення у 2018р.), загальна смертність – на 0,4 на 1000 населення (з 15,9 до 15,5 на 1000 населення).

Не зважаючи на збільшення загальної смертності, в області зберігається негативна тенденція стосовно відмінностей депопуляційних процесів серед мешканців міської та сільської місцевості. Смертність селян залишається істотно вищою, ніж у міських поселеннях, і складає у 2014р. 20,0‰ проти 11,7‰ (у 2018р. – відповідно 19,1‰ та 12,0‰).

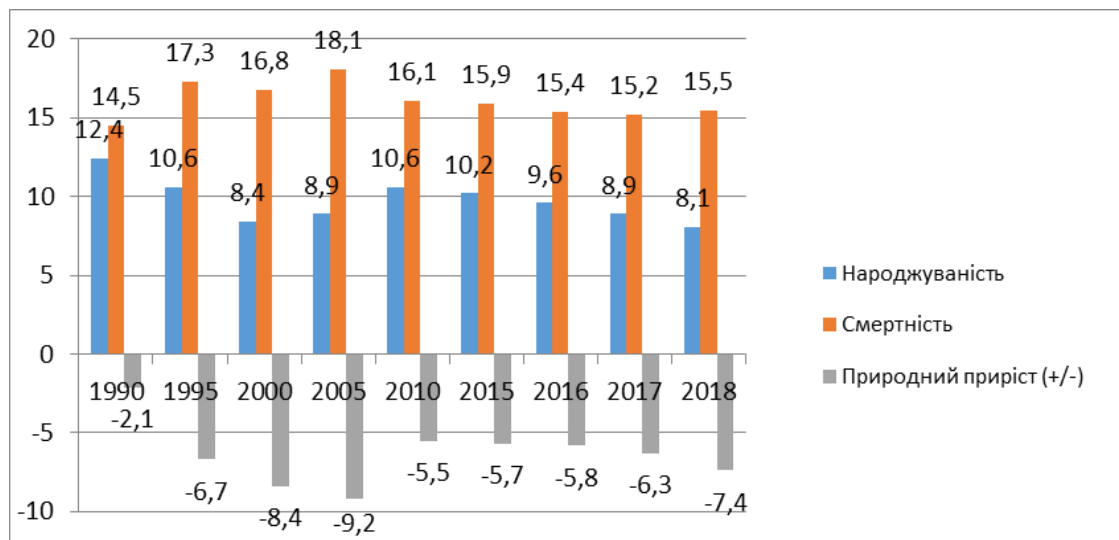

Рис. 75. Приріст населення (на 1000 осіб).

З урахуванням наведеного мають місце відповідні зміни природного скорочення населення - з 8020 осіб, або 5,0‰, у 2014р. до 11572 особи, або 7,4 на 1000 постійного населення, у 2018 році. За підсумками досліджуваного періоду показник природного скорочення населення у сільській місцевості (11,4‰) істотно перевищує рівень депопуляції у міських поселеннях (3,3‰).

Серед причин смерті населення перше місце посідають захворювання серцево – судинної системи (73,1% загальної кількості померлих), друге – новоутворення (12,8%), третє – зовнішні причини смерті (5,2%). У досліджуваному періоді вперше за останнє десятиліття зареєстровано стали тенденцію, яка засвідчує скорочення природних втрат мешканців регіону від провідного чинника – хвороб системи кровообігу (відповідний показник скоротився з 118,4 до 113,3 на 10 тис. нас.).

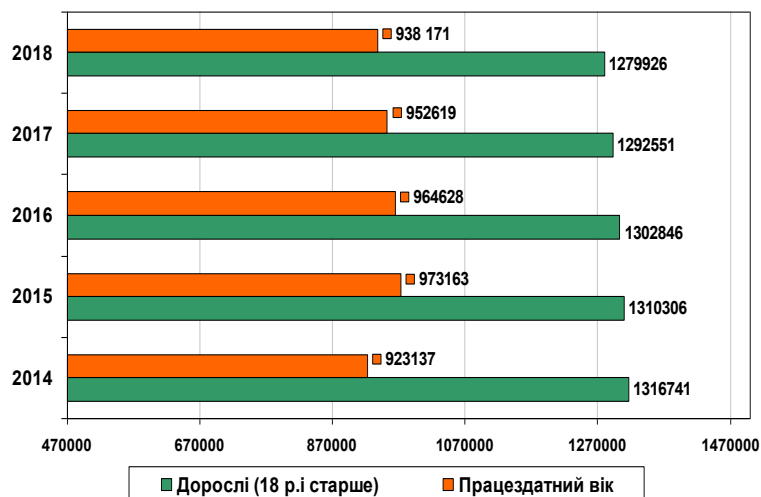

Рис. 76. Співвідношення працездатного населення.

Політика розвитку трудових ресурсів в області за останні роки, в першу чергу, спрямовувалася на ліквідацію прихованого безробіття та забезпечення повної продуктивної зайнятості, на запровадження дієвих стимулів створення нових робочих місць, розширення практики громадських робіт, підвищення гнучкості ринку праці, удосконалення цільових регіональних програм з точки зору їх впливу на умови зайнятості у галузях, в містах і районах області.

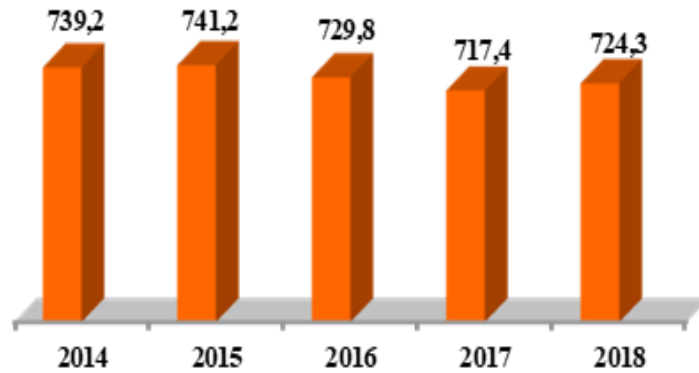

Рис. 77. Кількість економічно активного населення та зайнятого населення, тис.

Кількість економічно активного населення Вінницької області віком 15-70 років у 2018 році становила 724,3 тис. осіб, з яких 652,7 тис. осіб, або 90,1%, були зайняті економічною діяльністю.

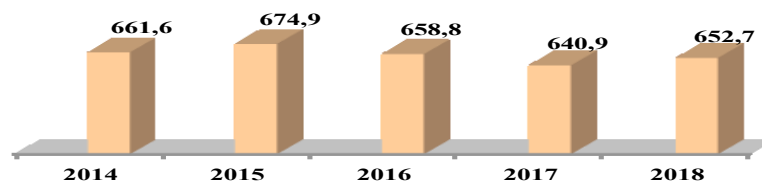

Рис. 78. Кількість зайнятого населення, 2014-2018 роки, тис.

Рівень економічної активності населення віком 15-70 років протягом 2014-2018 років збільшився з 62,9% у 2014 році до 63,0% у 2018 році, що є вище середнього рівня по Україні (62,6%).

Відсоток зайнятого населення у віці 15-70 років збільшився з 56,3% у 2014 році до 56,8% у 2018 році (на 0,5 в.п.), по Україні (57,1%). Розподіл зайнятого населення віком 15-70 років за видами економічної діяльності має таку структуру: на першому місці – сільське, лісове та рибне господарство, на другому – оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, на третьому – промисловість.

Рівень безробіття (за методологією МОП) у відсотках до економічно активного населення віком 15-70 років показує тенденцію до зменшення – з 10,5% у 2014 році до 9,9% у 2018 році (на 0,6 в.п.).

Протягом 2014-2018 років у Вінницькій області спостерігалася тенденція до зростання рівня середньомісячної заробітної плати. Середньомісячна заробітна плата збільшилась майже в 3 рази з 2810 грн. у 2014 році до 7801 грн. у 2018 році (на 277,6%).

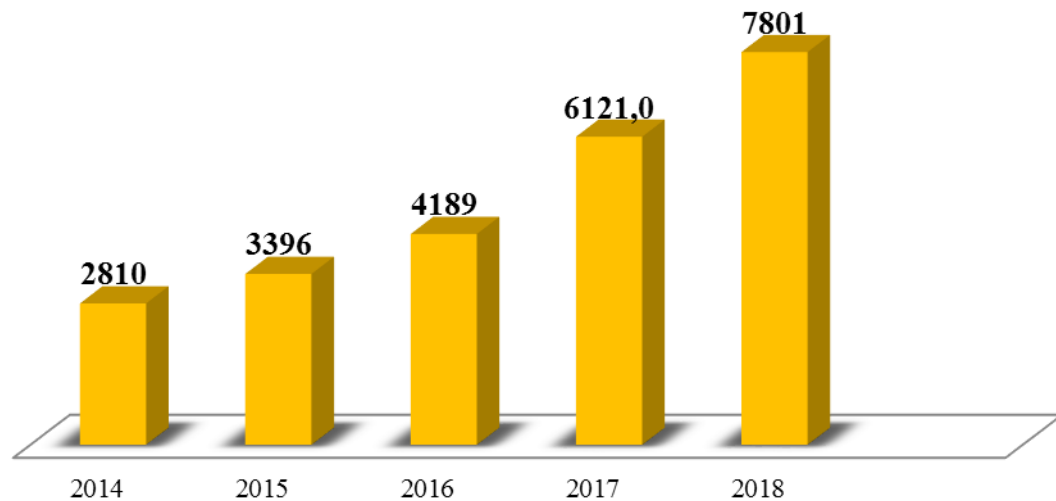

Рис. 79. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників Вінницької області, грн.

За розміром заробітної плати серед регіонів України область у 2014 році зайняла 17 місце, у 2018 – 11. У порівнянні із іншими регіонами розмір заробітної плати по області у 2018 році був вищим на 11,9%, ніж у Тернопільській, на 1,9% – у Харківській областях, та нижчим на 2,5%, ніж у Львівській області.

Найбільші заробітні плати у 2018 році в регіоні були у працівників фінансових установ, інформації та телекомунікації, сфери державного управління й оборони та у працівників транспорту (у 2014 році тенденції були ідентичні).

В розрізі основних видів економічної діяльності, найвищий рівень середньомісячної заробітної плати в області у 2018 році зафіксовано у працівників, які зайняті фінансовою та страховою діяльністю – 10607,0 грн. (перевищує середній рівень по економіці на 36%), в галузі інформації та телекомунікації – 10543,2 грн. (на 35,1% більше), у державному управлінні й обороні; обов'язковому соціальному страхуванні – 10523,4 грн. (на 34,9% більше) та в галузі транспорту – 10040,8 грн. (перевищує на 28,7%).

У працівників промислових підприємств, середньомісячна зарплата перевищила середній рівень по економіці на 18% і складала 9203,1 грн., а найвищий її розмір за 2018 рік отримували працівники підприємств електронної та оптичної продукції – 11809,7 грн. (перевищує середній рівень по економіці на

51,3%), виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 10600,1 грн. (перевищує середній рівень по економіці на 35,8%).

У працівників сільського господарства, лісового господарства середньомісячна заробітна плата штатних працівників перевищила середній рівень по економіці на 6,6% і складала 8316,7 грн., з них у працівників сільського господарства – 8039,3 грн. (перевищує середній рівень по економіці на 3,1%) (додаток 1).

Проміжні висновки:

- за період з 2014 по 2018 рік зменшення чисельності мешканців області відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення, а також під впливом міграційних процесів;
- демографічна ситуація в області характеризується прискореним старінням населення, особливо у сільських територіях, зменшенням кількості осіб працездатного віку у загальній структурі населення (частка осіб старше 60 років - 23,3%, в тому числі в сільській місцевості - 26,4%);
- у Вінницькій області спостерігається надзвичайно високий рівень демографічного навантаження на осіб працездатного віку, зокрема, на 1000 соціально активних мешканців відповідно припадає 496 осіб старше та молодше працездатного віку (в середньому в Україні - 470 на 1000 осіб працездатного віку);
- розвиток трудових ресурсів в області за 2014-2018 роки характеризувався низькою заходів, направлених на ліквідацію прихованого безробіття та забезпечення повної продуктивної зайнятості, запровадженням дієвих стимулів щодо створення нових робочих місць;
- протягом 2014-2018 років в області спостерігалася тенденція до зростання рівня середньомісячної заробітної плати, яка збільшилась майже в 3 рази з 2810 грн. у 2014 році до 7801 грн. у 2018 році (на 277,6%).
- індекс реальної заробітної плати в області за 2018 рік до 2017 року становив 115,5% (в середньому по Україні – 112,5%) - за індексом реальної заробітної плати за звітний період область займає 3 місце в рейтингу регіонів України.

1.11. Освіта та наука

1.11.1. Освіта

В області функціонує 785 закладів дошкільної освіти (у тому числі 151 навчально-виховних комплексів) та 21 інший заклад освіти, що мають дошкільні відділення. Всього дошкільною освітою охоплено понад 55,7 тис. дітей.

Табл.29 Дошкільна освіта

	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість ДНЗ	779	786	799	805	785 (+21)
Чисельність дітей у закладах, тис.	56,1	56,3	56,6	57,2	55,7
Охоплення п'ятирічки ДНЗ різними формами	87,3 100	88,8 100	90 100	87,8 100	88,2 100
Охоплення від 3 до 6 років ДНЗ різними формами	83,6 94,4	84,5 95,3	85,4 95,3	85,4 95,4	86,4 95,4
Черга	2411	1938	1882	1729	1416
Відкриття ДНЗ всього	12	10	16	9	7
були ліквідовані	8	7	16	4	5
новобудови		<i>1 (приват)</i>		3	2
Відкриття груп	10	16	22	22	7
Створення додаткових місць для дошкільнят	793	860	957	972	466
Завантаженість ЗДО (чисельність дітей у ЗДО у розрахунку на 100 місць)	112	111	110	110	107

Охоплення дітей дошкільного віку від трьох до шести (семи) років закладами дошкільної освіти становить 86,4% (по Україні – 87,5%). В порівнянні з показниками на кінець 2014 року відбулось відповідно збільшення на 2,8% за рахунок створення додаткових місць в ЗДО. За цим показником область займає 15 місце.

Охоплення дітей дошкільного віку від трьох до шести (семи) років різними формами дошкільної освіти становить 95,4% (по Україні – 94,6%). В порівнянні з показниками на кінець 2014 року відбулось відповідно збільшення на 1%. За цим показником область посідає 10 місце.

Чисельність дітей у закладах дошкільної освіти у розрахунку на 100 місць становить 107 осіб (по Україні – 110 осіб), що на 5 од. менше ніж на кінець 2014 року - 7 місце в Україні.

За 2014 – 2018 роки відкрито 54 заклади дошкільної освіти (в тому числі 6 новобудов) та 77 груп у функціонуючих закладах. Всього створено 4048 додаткових місць для дошкільнят.

Загальноосвітню підготовку в області забезпечує 794 заклади, у яких навчається 161,7 тис. учнів (на 4,3 тис. більше, ніж у 2017-2018 н.р.

Із 794 закладів загальної середньої освіти: 631 школа (79,5%) функціонує в сільській місцевості (696 – 81% в 2016-2017 н. р.), 305 мають від 40 до 100 учнів (345), 104 до 40 учнів (123), тільки в 143 закладах більше 300 учнів (137). У 8-ми

школах наповнюваність менше 10 учнів. За ступенями школи розподіляються: I-III ст. – 481, I-II ст. – 252, I ст. – 43, спецшколи-інтернати – 18.

Середня наповнюваність шкіл 203,7 (183,1 в минулому році), класів 17,0 (16,6), у тому числі, у містах 25,2 (25,3), в селах 11,3 (11,1).

Для порівняння: середня наповнюваність шкіл в Україні – 218, класів – 18,4, у тому числі: місто – 24,4, село – 12,4 (дані 2016-2017 н.р.).

Рішенням Вінницької обласної Ради 31 сесії 7 скликання від 26 квітня 2018 року №616 створено комунальний заклад «Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді», який з 01.09.2018 року розпочав свою роботу на базі Вінницького національного технічного університету (188 учнів).

За показником загальної кількості закладів загальної середньої освіти область входить в 5-ку в Україні після Львівської та Дніпропетровської, Харківської, Одеської.

У 2018 році в області відбулися позитивні зміни в порівнянні із попереднім роком щодо створення опорних шкіл.

Станом на 01.12.2018 р. в області створено 35 об'єднаних територіальних громад, в яких створено 18 опорних шкіл, крім того у районах – 27. У 2017 році функціонувало 12 опорних закладів з 24 філіями з підвезенням 931 учня.

За оперативними даними, за результатами проведених заходів з оптимізації, мережа закладів загальної середньої освіти скоротилися на 102 заклади.

За 2014 – 2018 роки (починаючи з 2016 року) в області станом на 01.05.2019р. створено 45 опорних закладів з 62 філіями, з підвезенням учнів із сусідніх сіл.

Основний акцент у підготовці матеріально-технічної бази закладів освіти зроблений на впровадження енергозберігаючих технологій, дообладнання котелень альтернативними видами палива та виведення котелень з підвальних приміщень.

Табл.30 Матеріально-технічна база закладів освіти у Вінницькій області

Назва робіт	2014	2015	2016	2017	2018
Будівництво закладів освіти	0	0	Стрижавська СЗШ I-III ст. (II черга) на 210 уч. м. ДНЗ	ДНЗ № 15 м. Вінниця ДНЗ № 20 м. Вінниця	ЗОШ I-III ст. с.Зведенівка Шаргородського району - 144 уч. м. ЗОШ I-III ст. с. Михайлівка Гайсинського району - 144 уч. м.
Реконструкція	0	0	с. Цибулівка ДНЗ смт. Крижопіль ДНЗ м. Вінниця	ДНЗ № 7 м. Хмільник	ЗОШ I-III ст. с. Сосонка Вінницького району - 260 уч. м.
Виведення котелень з підвальних приміщень	0	8	7	13	2

Переведення на альтернативні види палива	66	23	22	16	0
Придбання шкільних автобусів (одиниць)	3	6	19	38	13
Використано (млн. грн.)	143,2	79,4	168,9	215,7	225,8

У Вінницькій області функціонує 32 заклади професійної (професійно-технічної) освіти із них: ВПУ -12, ЦПТО - 5, професійні ліцеї - 10, професійно-технічні училища - 2, центри професійної підготовки при установах виконання покарань – 3; за II атестаційним рівнем -15, III атестаційним рівнем -18. Загальний контингент складає – 12,3 тис. учнів.

В закладах професійної (професійно-технічної) освіти впроваджується дуальна форма навчання. Тристоронні угоди щодо організації виробничого навчання із 33 професій укладено між 18 закладами та 80 підприємствами.

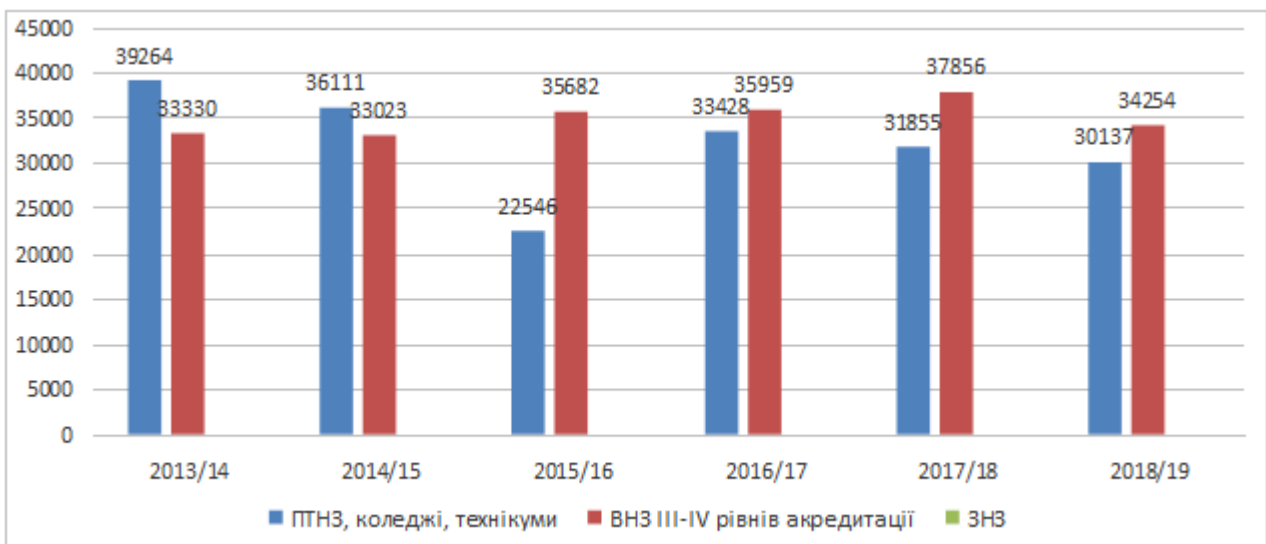

Рис. 80. Кількість учнів та студентів в навчальних закладах.

Мережа вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, в основному, залишалася стабільною: 16 – ВНЗ I-II рівнів акредитації, 7 – ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Впродовж 6 років на території м. Вінниці функціонує тимчасово переведений Донецький національний університет ім. Василя Стуса.

Через вплив кризових демографічних процесів попередніх років впродовж 2015-2019 років спостерігалась стійка тенденція до зменшення числа студентів у всіх ВНЗ. Так у ВНЗ I-II рівнів акредитації кількість студентів зменшилася на 7,5 тис. чол., у ВНЗ III-IV рівнів акредитації на 1,5 тис. чол. При цьому кількість студентів, які навчалися за державним замовленням залишалася відносно стабільною, а у відносному показнику мала тенденцію до зростання. Зменшилася кількість викладачів ВНЗ на 54 чол.

Кількість підготовлених спеціалістів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст» становила у 2018/2019 навчальному році – 3,6 тис. чол., «бакалавр» – 3,1 тис. чол., «магістр» - 3,6 тис. чол.

Залишається високим науковий потенціал вищих навчальних закладів області. Кількість докторів наук становить 329 чол., що на 38 більше, ніж у 2015 році. Кількість кандидатів наук зросла на 138 чоловік і становить 1826 чол.

1.11.2.Наука

В області розміщена значна частина науково-дослідної інфраструктури. Кількість організацій, які мають аспірантуру протягом 2014-2018 років збільшилась на 1 одиницю і становила 7 одиниць, при цьому відбулось зменшення кількості аспірантів з 710 осіб у 2014 році до 568 осіб у 2018 році (на 20%). У 2018 році 5 організацій мали докторантуру, кількість докторантів становила 16 осіб.

Система наукових організацій та підприємств області зазнала суттєвих змін в останні роки в процесі економічних перетворень. Кількість організацій та підприємств, які виконують наукові та науково-технічні роботи становила 19 одиниць у 2018 році. Значну частку у загальному обсязі наукових установ області становлять наукові організації, які працюють у галузі природничих наук.

За зазначений період загальний обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій області, складав 44,8 млн. грн. у 2015 році та 53,2 млн. грн. у 2018 році у фактичних цінах відповідних років.

За період 2014-2018 років в області зросла питома вага інноваційно-активних промислових підприємств із 14,2% у 2015 році до 15,4% у 2019 році. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості області складав 437,0 млн. грн. – у 2015 році та 901,5 млн. грн. – у 2018 році у фактичних цінах відповідних років.

Проміжні висновки:

- здійснюються заходи з модернізації мережі шкіл, створення опорних шкіл, які мають стати центрами якісної доступної освіти в сільській місцевості (проводиться робота щодо створення опорних шкіл в ОТГ);
- основний акцент у підготовці матеріально-технічної бази закладів освіти зроблений на впровадження енергозберігаючих технологій, дообладнання котелень альтернативними видами палива;
- розпочато здійснення заходів, пов'язаних із необхідністю реформуванням змісту і форм навчання у контексті підготовки необхідних фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей, що значно вплине на прискорення технологічного розвитку та економічного стану області.

1.12. Громадське здоров'я та медична допомога

Станом на 01.01.2019 року у Вінницькій області функціонують 136 медичних закладів (у 2014 році 116 закладів): 52 заклади первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких входить 310 амбулаторій загальної практики сімейної медицини (з яких 228 сільських) та 735 ФАПів та ФП, 48 закладів вторинної медичної допомоги та 36 закладів обласного підпорядкування.

За період з 2014 по 2018 роки кількість закладів первинної медичної допомоги Вінницької області зросла на 19 (з 33 до 52).

В рамках децентралізації у сфері охорони здоров'я на рівні об'єднаних територіальних громад в області створено, пройшли офіційну реєстрацію та функціонують 17 нових закладів первинної медико-санітарної допомоги.

За період з 2014 по 2018 роки кількість закладів вторинної медичної допомоги Вінницької області зросла на 5 (з 43 до 48).

На рівні ОТГ створено та функціонують 3 заклади вторинного рівня – Вапнярська, Дашівська та Гніванська міські лікарні. Рішенням сесії Козятинської міської ради створено Козятинську міську лікарню.

В рамках субпроєкту «Складова розвитку системи охорони здоров'я Вінницької області, направлена на покращення медичної допомоги хворим з серцево-судинною патологією» за ресурсної підтримки Проєкту Світового банку «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» в області створено Вінницький регіональний клінічний лікувально-діагностичний центр серцево-судинної патології.

За період з 2014 по 2018 роки кількість закладів обласного підпорядкування зменшилась на 4 (з 40 до 36).

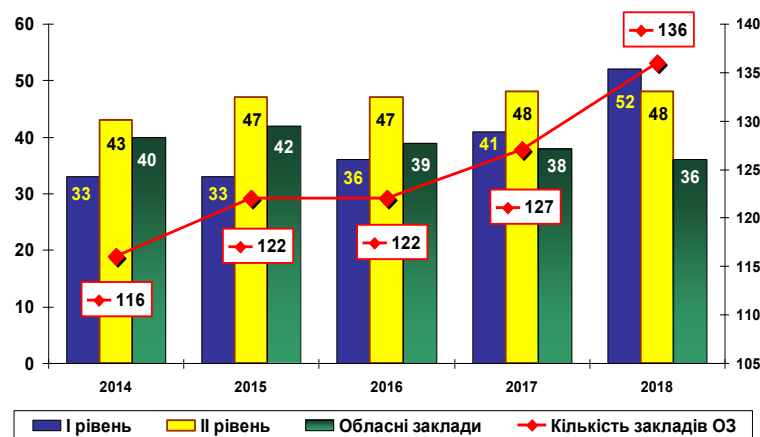

Рис. 81. Ресурси галузі охорони здоров'я.

У Вінницькій області амбулаторно-поліклінічну допомогу надають заклади первинної медико-санітарної допомоги, а також консультативні поліклініки лікарняно-профілактичних закладів вторинного, третинного рівнів.

За підсумками 2014-2018 років у Вінницькій області зареєстровано зменшення числа відвідувань на 1-го жителя до лікарів поліклініки з 7,2 (2014р.) до 6,3 (2018р.).

Динаміка зменшення числа відвідувань на 1-го жителя спостерігається і по Україні, а саме 9,3 у 2014 році, 8,6 у 2018р. Також зменшення показника відбувається в Житомирській області з 9,3 до 8,7, у Київській з 7,3 до 6,7, Хмельницькій області з 7,9 у 2014 році до 7,7 у 2018 році.

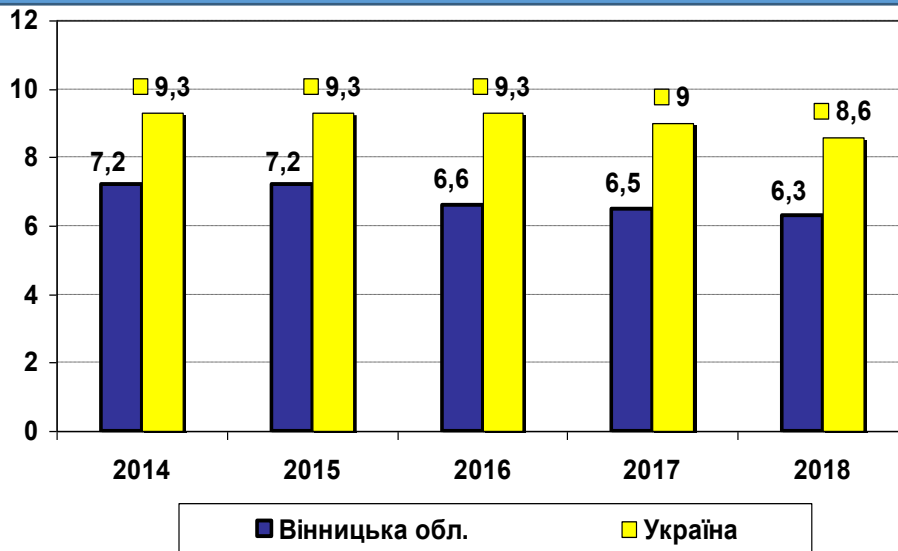

Рис. 82. Число відвідувань на 1-го жителя.

Мережа закладів охорони здоров'я включає лікарні з консультативними поліклініками, у складі яких функціонують спеціалізовані кабінети в яких приймають спеціалісти, яких немає на I рівні медичної допомоги. Спеціалізовані кабінети діють за 72 фахами, в тому числі 28 кардіологічних, 43 неврологічних, 29 онкологічних, 29 протитуберкульозних, 35 ендоскопічних.

Функціонування з наведеним навантаженням спеціалізованих кабінетів у складі консультативних поліклінік ЗОЗ II – III рівнів медичної допомоги регіону дозволяє забезпечити діагностику і лікування пацієнтів, а також оптимізувати (шляхом усунення дублювання медичних послуг) навантаження на високовартісне медичне обладнання та цілодобові стаціонари відповідного профілю.

Станом на 01.01.2019р. потужність ліжкового фонду області становить 10002 ліжка. Забезпеченість ліжками по області становить 63,8 на 10 тисяч населення проти 70,5 на 10 тисяч населення у 2014 році. В закладах охорони здоров'я області розгорнуто і функціонують 5760 ліжок вторинного рівня медичної допомоги (57,6% загальної потужності ліжкового фонду цілодобових стаціонарів, з них 1230 ліжок у обласному центрі), та 4242 ліжок на третинному рівні у обласних ЛПЗ.

Питома вага ліжкового фонду охорони здоров'я Вінниччини в структурі ЛПЗ МОЗ України складає 3,6%, частка стаціонарно пролікованих мешканців регіону серед госпіталізованих в межах країни – 4,2%. У досліджуваному періоді зареєстровано скорочення загальної чисельності пролікованих в стаціонарі - з 346,3 тис. осіб у 2014р. до 336,4 тис. пацієнтів у 2018 році, або на 2,9%. Забезпечено виконання нормативного показника зайнятості стаціонарного ліжка. Середній термін госпіталізації в стаціонар скоротився з 11,1 у 2014р. до 10,0 у 2018р. Показник летальності в цілому по області за цей період склав 1,0.

Табл.31 Окремі показники використання потужностей стаціонарного сектору охорони здоров'я

	К-ть ліжок (абс.)	Частка ліжок в структурі ліжкового фонду (%)	Забезпеченість ліжками на 10 тис. нас.	Рівень госпіталізації на 100 нас.	Зайнятість ліжка	Середній термін лікування
Вторинний рівень	5760	57,6	36,7	329,1	7,8	15,2
Третинний рівень	4242	42,4	27,0	337,7	15,2	6,2

В структурі ліжкового фонду ЗОЗ області переважають ліжка 7-ти профілів, сумарна потужність яких складає понад половину загального ліжкового фонду: терапевтичні 14,4%, психіатричні – 9,8%, неврологічні – 9,2%, хірургічні – 7,3%, педіатричні – 6,5%, травматологічні – 4,0%, кардіологічні – 3,7%.

В області розгорнуті і функціонують «інші ліжка для дітей та дорослих», в тому числі станом на 01.01.2019р. 261 зверхкошторисне АІТ для дітей та дорослих, 200 фізіотерапевтичних для дорослих, 54 хоспісних, 10 діагностичних для дорослих, 37 ліжок ЕМД.

За результатами аналізу ефективності використання потужностей ліжкового фонду, клінічної експертизи якості і доступності медичної допомоги населенню у 2014- 2018 роках скорочено наднормативні ліжка ЗОЗ II та III рівнів медичної допомоги. Загалом з початку 2014 року до 01.01.2019р. забезпеченість населення області цілодобовими ліжками скоротилась з 70,5 до 63,8 на 10 тис. нас.

Табл.32 Динаміка окремих показників використання потужностей цілодобових стаціонарів ЗОЗ Вінницької області

	Кількість ліжок (абс.)	Забезпеченість ліжками, на 10 тис. нас.	Рівень госпіталізації, на 1 тис. нас	Зайнятість ліжка	Середній термін лікування	Лікарняна летальність
2014	11290	70,1	211,8	337,9	11,1	1,0
2015	10770	67,2	214,1	338,1	10,7	1,0
2016	10568	66,3	217,5	332,9	10,3	1,0
2017	10463	66,1	215,3	337,2	10,1	1,0
2018	10002	63,8	214,5	332,9	10,0	1,0

Відповідно до Постанови КМ України від 30 листопада 2016 року №932 «Про затвердження Порядку створення госпітальних округів», розпорядження КМ України від 20.12.2017 року №953 «Про затвердження переліку та складу госпітальних округів Вінницької області» на Вінниччині створено 4 госпітальних округи: Північний, Південний, Східний, Західний.

На даний час у Вінницькій області створено Госпітальні Ради чотирьох госпітальних округів. Проводяться засідання Госпітальних Рад з детальним вивченням стану вторинної медичної допомоги в межах госпітальних округів з

подальшими розробкою та затвердженням Перспективних планів розвитку госпітальних округів терміном на 3-5 років.

Відповідно до Закону України «Про екстрену медичну допомогу» №5081-17, наказу МОЗ України «Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги» №370 та наказу УОЗ та К ОДА «Про реформування системи екстреної медичної допомоги» №955 в області на базі ЦРЛ у 2013 році створено 31 відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги шляхом реорганізації приймальних відділень.

Упродовж 2014 р.р. в області розпочато функціонування чотирьох відділень ЕМД з ліжками загальною потужністю 22 ліжка.

На виконання відповідних директивних документів МОЗ України станом на 01.01. 2019 р. відділення ЕМД загальною потужністю 37 ліжок розгорнуто у 10 ЦРЛ області, станом на 01.04.2019р. – у 12 – ти лікарняних закладах вторинного рівня загальною потужністю 42 ліжка.

За підсумками 2018 року відділення ЕМД працювали з відповідним навантаженням: робота ліжка 317,4, середній термін лікування - 4,4, обіг ліжка - 71,5, хірургічна активність – 10,5, лікарняна летальність - 6,0.

Пріоритетним напрямом реформування стаціонарного сектору ОЗ в регіоні залишається також подальший розвиток високоспеціалізованої медичної допомоги.

Станом на 01.01.2019р. спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу у стаціонарах згаданих профілів надають 19 обласних багатопрофільних та спеціалізованих ЛПЗ з цілодобовим стаціонаром, десять з яких функціонують у м. Вінниці.

В області розгорнуто 386 кардіологічних ліжок, в тому числі 2 відділення на вторинному рівні медичної допомоги (Вінницький регіональний ЦССХ на 113 ліжок та Жмеринська ЦРЛ на 40 ліжок) та кардіологічне відділення на 30 ліжок у ВОКЛ ім М.І.Пирогова. Решта кардіологічних ліжок функціонують у складі терапевтичних відділень 9 ЦРЛ адміністративних районів області.

Загальна потужність стаціонарів неврологічного профілю складає 982 ліжок, в т. ч. 917 для дорослих та 65 для дітей. Стаціонари для дорослих функціонують у 3-х обласних ЛПЗ (ГІВВ на 50 ліжок, ОПНЛ ім. ак. О.І. Ющенко на 130 ліжка, ОДРЗН на 30 ліжок) та у двох міських лікарняних закладах – МКЛ№1 на 55 ліжок та МКЛ ШМД на 30 ліжок, решта розгорнуто у ЦРЛ, ЛПЛ 25 –ти районів області. Дитячі неврологічні ліжка працюють у складі ОПНЛ ім. ак. О.І. Ющенко та ОДКЛ.

Онкологічні ліжка у складі 280 ліжок для дорослих та 80 радіологічних ліжок розгорнуті у Подільському регіональному центрі онкології, 15 ліжок для високоспеціалізованого лікування пацієнтів дитячого віку – у ВОДКЛ.

Нефрологічні ліжка (50 для дорослих та 20 для дітей) функціонують відповідно у складі ВОКЛ ім М.І.Пирогова та ВОДКЛ.

Ліжка ендокринологічного профілю (загальна потужність – 110 ліжок) розгорнуті у Вінницькому ВЕЦ (90 для дорослих та 10 для дітей), а також 10 ліжок для дорослих у Могилів -Подільській ЦРЛ.

Загальна потужність протитуберкульозних стаціонарів області складає 345 ліжок. Переважну їх більшість (315 ліжок) розгорнуто у складі ВОСТМО «Фтизіатрія», серед яких МРТБ, дитячі, торакальні, позалегеневі та інші типи ліжок. У Козятинській ОТЛ функціонують 30 ліжок паліативного лікування.

У Вінницькому Центрі профілактики та боротьби зі СНІДом функціонує цілодобовий стаціонар на 25 ліжок, з яких 21 ліжко інфекційного профілю та 4 хоспісних ліжка.

Крім згаданого ЗОЗ, хоспісні ліжка загальною потужністю 54 ліжок працюють у МКЛ №3 м. Вінниці (40 ліжок) та у Хмільницькій ЦРЛ (10 ліжок).

В області функціонують 37 ліжок екстреної медичної допомоги, розгорнуті на базі колишніх приймальних відділень ЦРЛ, а саме: Літинська ЦРЛ, М-Куриловецька ЛПЛ, Оратівська ЦРЛ, Піщанська ЛПЛ, Томашпільська ЦРЛ, Тиврівська ЦРЛ, Чернівецька ЛПЛ, Чечельницька ЛПЛ.

Показники використання потужностей спеціалізованих стаціонарних ліжок окремих профілів наведені нижче. По більшості профілів ліжок рівень забезпеченості населення регіону відповідає такому по Україні. Оптимізація діяльності ліжкового фонду здійснювалась за рахунок інтенсивної складової, інноваційної діяльності, впровадження модернізованих клінічних протоколів та стандартів лікування, що крім того, дозволило скоротити середні терміни лікування та лікарняну летальність (див. вище).

Табл.33 Порівняльний аналіз показників забезпеченості ліжками окремих профілів населення Вінницької області та України станом на 01.01.2019р. (на 10 тис. населення)

	Вінницька обл.		Україна*	
	дорослі	дитячі	дорослі	дитячі
Кардіологічні	2,5	0,1	3,2	0,2
Кардіохірургічні	0,01	-	0,2	0,04
Неврологічні	5,8	0,4	5,3	0,4
Онкологічні	1,8	0,1	1,9	0,2
Нефрологічні	0,3	0,1	0,3	0,2
Ендокринологічні	0,6	0,1	0,7	0,1
Протитуберкульозні	2,2	0,2	2,9	0,2
Хоспіс	0,3	-	-	-
Ліжка ЕМД	0,27	-	-	-

*Перевищення показника по Україні за рахунок державних закладів

Як засвідчує порівняльний аналіз функціонування лікарняних закладів Вінницької, Житомирської, Київської, Хмельницької областей та України загалом, у досліджуваному періоді на виконання законодавчо – нормативних документів в охороні здоров'я скорочено наднормативні потужності цілодобових стаціонарів,

забезпечено дотримання рекомендованих показників їх використання. Лікарняна летальність у Вінницькій області залишається нижчою відповідних обласних та середнього республіканського показників.

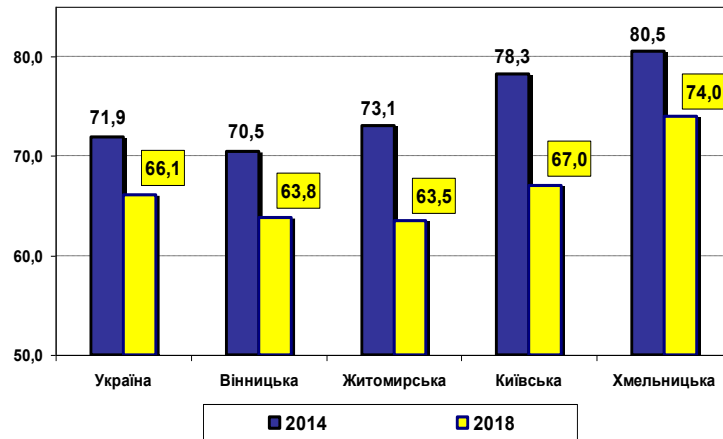

Рис. 83. Забезпеченість ліжками на 10 тис. населення

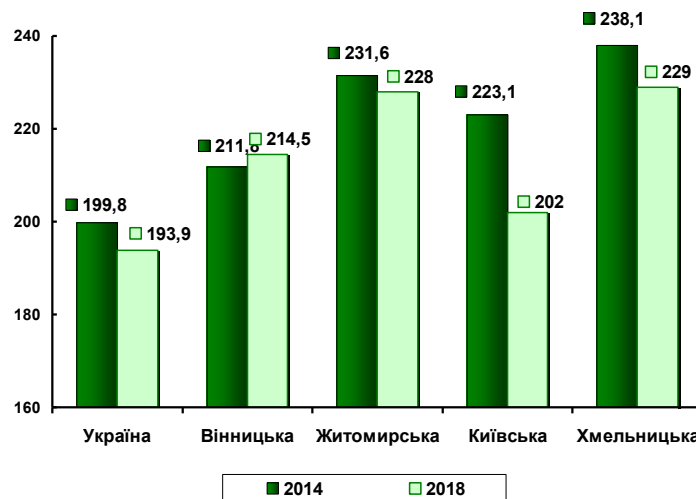

Рис. 84. Рівень госпіталізації на 1 тис. населення

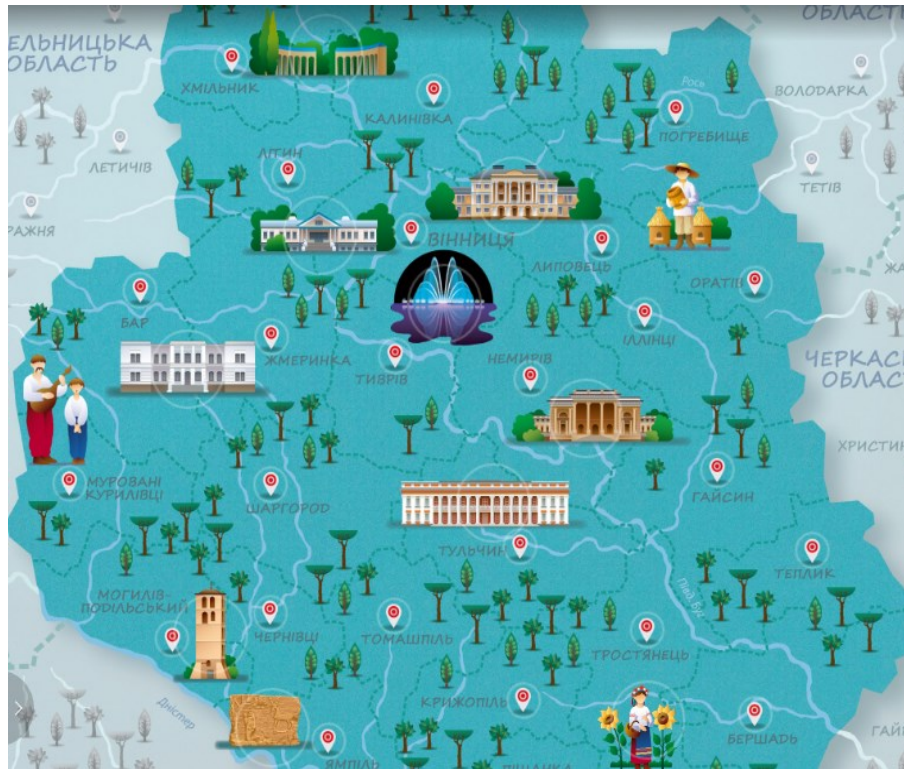
В області за 2014-2018 роки разом із скороченням наднормативних неефективно працюючих потужностей цілодобових стаціонарів відбувались реорганізація і перепрофілювання лікарняних закладів з подальшим розвитком високоспеціалізованої медичної допомоги, стаціонарозамінних форм лікування.

Проміжні висновки:

- на сьогоднішній день структура потреб у різних видах медичної допомоги виглядає наступним чином: 25%-первинка; 60% - вторинка, 12% - третинний рівень та 3% - державні заклади та науково-дослідні інститути - згідно до стандартів розвинутих країн ця структура має зовсім інший вигляд і доля первинки складає лівову частку надання всієї медичної допомоги – 75%, вторинка – лише 15%, третинний рівень поділено відповідно на 7%- обласні заклади охорони здоров'я та 3% - республіканські;

- відбуваються кардинальні зміни спеціалізованої медичної допомоги в рамках реалізації медичної реформи з метою поліпшення охорони здоров'я на службі у людей.

1.13. Туризм, культура, спорт

1.13.1. Туризм

Туристичні послуги у 2018 році у Вінницькій області надавали 87 суб'єктів господарювання (25 ліцензованих підприємств (туроператорів) та близько 62 туристичних агентів), а в 2017 році – 69 суб'єктів господарювання.

В області на державному обліку перебуває 4307 пам'яток культурної спадщини: 1739 – археології, 1893 – історії, 526 – містобудування та

архітектури, 101 – монументального мистецтва, 47 – садово-паркового мистецтва, 1 – ландшафтна.

Особливості географічного положення та рельєфу Вінниччини, сприятливий клімат, багатство флори і фауни, об'єкти санаторно-курортного лікування, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал, достатні людські ресурси, розвинута мережа транспортного сполучення, можливість авіасполучення сприяють розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму.

Табл.34 Динаміка кількості туристів, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області, (осіб)

	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснюють туристичну діяльність у тому числі	20744	22706	27485	38634	42178
туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	14553	13580	17550	30645	33816
внутрішні туристи	6191	9126	9935	7989	8360

Динаміка туристичних потоків у регіоні за останніх 5 років демонструє їх рівномірне зростання. Слід відмітити що кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснюють туристичну діяльність 2018 році становила 42178 осіб, що в порівнянні з 2014 роком збільшилась в 2 рази.

В 2018 році відбулося зростання кількості внутрішніх туристів в порівнянні 2014 роком на 35%.

Табл.35 Інформація щодо обсягів надходження туристичного збору по Вінницькій області, (тис. грн.)

	2014	2015	2016	2017	2018
Фактичне надходження	181,1	209,6	310,4	394,7	483,8

Аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2018 рік свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, зокрема, сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів збільшується з кожним роком.

Все більшим попитом серед туристів, які приїжджають оздоровитися в наш край, користуються санаторії м. Хмільник, м. Немирів. Адже Вінниччина багата якісними мінеральними та прісними підземними водами.

Далеко за межами не лише області, але й України відоме місто-курорт Хмільник, який ще називають “радоноюю скарбницею” та українським Баден-Баденом. Радоновим водам Хмільника немає рівних серед відомих мінеральних вод Європи. А це чималий потенціал для розвитку курортного туризму.

До складу бальнеологічного курорту входять 7 санаторно-курортних закладів та Хмільницька обласна фізіотерапевтична лікарня, що дає змогу щорічно оздоровлювати понад 50 тис. осіб, як з України, так і з-за кордону. Завдяки сучасному обладнанню, новітнім методикам, високому професійному рівню лікарського корпусу ефективність лікування на курорті Хмільник сягає 97%. У 2018 році кількість відпочиваючих в порівнянні з 2017 роком збільшилась на 30,4% та становить 55,2 тис. осіб.

Клінічний санаторій «Авангард» в м. Немирів - багатопрофільний лікувально-оздоровчий заклад, із столітньою історією, розкішним старовинним парком (1787р.) та палацом княгині М. Щербатової (1894-1914 рр.). Має власне родовище мінеральної радонової води з цілющими властивостями та м'якою дією на організм людини. В санаторії є кілька унікальних відділень, які офіційно визнані кращими у всій країні - пульмонологічне, ендокринологічне, опікове і паталогії вагітності з сучасними технологіями водолікування. Санаторій включений до переліку пам'яток у номінації «Перлини Поділля» та основних туристичних маршрутів Вінниччини.

Актуальним питанням для Вінниччини є розвиток сільського зеленого туризму. Сьогодні, в області послуги сільського зеленого туризму надають близько

30 сільських садиб, які пропонують комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля.

Для відпочиваючих широко представлені народні промисли: різьба по дереву, гончарство, вишивка, писанкарство, теслярство, лозоплетіння, каменотесний промисел, живопис, кераміка, флористика, лялька-мотанка, гобелен, плетіння.

У Вінницькій області діє проект «Гастрогід Вінниччини», головною метою якого є активізація місцевого гастрономічного середовища, вивчення особливості подільської кухні, запровадження смачних туристичних маршрутів та популяризація подільської кухні серед гостей області.

На Вінниччині варто відвідати:

Браїлівська скарбниця - Браїлів вважається найстарішим поселенням Поділля. Тут знаходиться Свято-Троїцький жіночий монастир (XVIII ст.) та палац родини фон Мекків (XIX ст.), у якому розташований Музей композитора П.І.Чайковського та меценатки Надії фон Мекк. Також у Браїлові в 1879 році побудований костел Святої Трійці - найвища будівля міста.

Державний історико-культурний заповідник «Буша» - який заснований у 2000 році і має площу 6,68 га. Тут розташовано біля десяти археологічних пам'яток, датованих IV тис. до н. е. – VII ст. н. е., скельний храм, фрагменти фортеці, стародавній цвинтар, підземні катакомби, а також парк історичної скульптури, де щороку на фестиваль збираються каменотеси. Відома пам'ятка комплексу – залишки скельного храму з художнім рельєфом, що був знайдений у 1824 році.

Біля річки Бушанки знаходиться «Гайдамацький яр» площею 96 га., який свою назву отримав завдяки історичним подіям під назвою Коліївщина.

«Історико-культурний центр духовності та злагоди» - в м. Шаргороді, де віками співіснують 2 християнські конфесії — католицька і православна, а до кінця XX ст. гармонійно вписалася єврейська культура.

В Шаргороді слід відвідати: костел Святого Флоріана Шарого у стилі бароко (1595 року), греко-католицький Миколаївський монастир XVIII ст., Шаргородську синагогу (1589 року) - одну з найчудовіших архітектурних пам'яток єврейських общин Поділля.

Національний музей-садиба М. І. Пирогова - відомого вченого, лікаря, педагога та громадського діяча, який чверть століття пропрацював в Україні. Музей було відкрито у 1947 році – і з того часу до нього завітало біля 7 млн осіб зі 169 країн світу. На території садиби розташований будинок, у якому жив хірург (тут знаходиться експозиція про його життя та діяльність), аптека з відтвореним інтер'єром та операційною, а також некрополь із забальзованим тілом вченого. На базі музею відбуваються наукові конференції та з'їзди.

Немирівське городище — Великі вали - які слугували захистом від ворогів і виникли у VII ст. до н. е., площею 100 га, висота валів сягає 9 м. На дві частини територію городища ділить ріка Мірка. Перші племена тут з'явилися у III ст. до н. е. Археологи виявили тут житла-землянки, глиняний посуд, бронзу, залізо, скіфські

поховання.

Палац Потоцьких — пам'ятка архітектури XVIII ст. – який знаходиться у м.Тульчин (у 1782 році збудований за проектом француза Лакруа). Ансамбль складається з палацу, театру, манежу, стайні, лазні, оранжереї, службових та житлових приміщень, двох бічних флігелів. Парк навколо палацу, де знаходилися ставки, фонтани та скульптури, був закладений у 1782 році. Садибу називали «подільським Версалем».

Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир – один з найдавніших скельних монастирів, що був заснований у XI ст., який знаходиться в селі Лядова Могилів-Подільського району. Називають його «Подільським Афоном». Висічений він у скелі над Дністром. Православний монастир складається з трьох печерних храмів: Усікновення Глави Іоанна Предтечі, Святої Параскеви П'ятниці та Святого Антонія Печерського. Тут навіть є могили ченців та джерела з цілющою водою. Існує легенда, що саме біля цього монастиря зупинявся Антоній Печерський, коли йшов з Афону до Києва.

Крім того, на Вінниччині цікаво відвідати:

- один з найбільших в Європі плаваючий мультимедійний фонтан ROSHEN;
- історико - меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму (ставка «Вервольф»);
- музей історії авіації та космонавтики - архітектурно-парковий комплекс «Маєток Грохольських-Можайських», пам'ятка архітектури XVIII ст. (сmt. Вороновиця Вінницький р-н);
- Кармелітський монастир (пам'ятка архітектури XVII ст. м.Бар);
- комплекс пам'яток архітектури і містобудування національного значення «Мури» (Домініканський та Єзуїтський монастирі XVII ст., м. Вінниця);
- пам'ятні місця М. Д. Леонтовича (меморіальний музей у м. Тульчин, музей у с. Марківка Теплицького району, музей «Літературна Немирівщина» у м. Немирів);
- Храм Покрови Пресвятої Богородиці (пам'ятка архітектури XVIII ст., с.Каташин Чечельницького району);
- «Подільський зоопарк» (м. Вінниця) та інші.

1.13.2.Культура

Культурно-мистецька інфраструктура області є однією із найбільших в Україні і нараховує 2104 одиниці, що відповідає державним нормативам.

Третьою за чисельністю в державі є клубна мережа, яка становить 1040 закладів. Творчі традиції Вінниччини зберігають понад 6,7 тис. колективів аматорського мистецтва, осередків народної творчості, студій сучасного мистецтва. В області діє 3,1 тис. дитячих творчих формувань, які своєю діяльністю охоплюють 53% дітей шкільного віку. За даними показниками область займає лідируючі позиції серед регіонів України.

Не менш потужною є бібліотечна мережа, яка нараховує 925 закладів і за своєю чисельністю поступається лише Львівській області. Один із найбільших в

Україні бібліотечний фонд книгозбірень області складає близько 4 млн. примірників і щорічно поповнюється більш ніж на 250 тис. одиниць.

Активно працює й музейний простір Вінниччини, який входить до п'ятірки найбільш відвідуваних в Україні. Щорічно 32 музеї області відвідують понад 500 тис. чол.

Важливим аспектом розвитку галузі є модернізація технічних ресурсів та зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури. За останні 4 роки на проведення ремонтних робіт закладів культури і мистецтв обласного підпорядкування було виділено 13,7 млн. грн.

Загалом в 2014-2019 роках в області відремонтовано 1685 закладів, що становить 79,2% від їх загальної чисельності на загальну вартість 326,4 млн. грн.

Значно зросли й доходи закладів культури і мистецтв обласного підпорядкування від надання платних послуг населенню. Якщо в 2015 році їх сума становила 7,9 млн. грн, то в 2018 році отримано 14,3 млн. грн.

В 2014-2018 роках реалізовано понад 680 конкурсних та фестивальних програм, серед яких 50 міжнародних, 85 всеукраїнських, 1100 обласних, 435 регіональних та районних проектів.

Увагу митців з України та багатьох країн Європи привернули фестиваль ім.П.І. Чайковського та Н.Ф. фон Мекк, мистецький пленер «Кращий художник / The best artist - 2018», Дні джазової музики, Vinnytsia Jazz Fest, свято народного мистецтва «Українська витинанка», Міжнародний фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало» та інші.

Щороку в м. Тульчині відбувається Міжнародний фестиваль OPERAFEST TULCHYN, який кожного разу розширює не тільки географію учасників, а кількість глядачів. Фестиваль є платформою для проведення Всеукраїнських конференцій із стратегії розвитку малих територій.

Значно покращився стан забезпечення й бібліотечних закладів області. За 2015-2018 рік до книгозбірень області надійшло понад 840 тис. примірників видань на суму понад 24 млн. грн.

З метою підвищення якості і ефективності праці бібліотекарів та швидкого отримання інформації читачами за 2015-2018 роки для бібліотек області придбано 310 комп'ютерів та додатково підключено до мережі Інтернет 121 книгозбірня. В порівнянні з 2015 роком кількість комп'ютеризованих бібліотек зросла з 31% до 48%.

Проведено перший етап дослідження пам'ятки історії місцевого значення «Залишки ставки «Вервольф», здійснено благоустрій екскурсійного маршруту, упорядковано санітарні зони.

Поряд з цим в 2017-2018 роках відкрито 8 музеїв, зокрема: Павла Муравського в с. Дмитріашківка Піщанського району, історії с. Гопчиця Погребищенського, Володимира і Олександра Куцих у с. Шарапанівка Крижопільського, народних ремесл і промислів с. Гальжбіївка Ямпільського районів та музею АТО у м. Гайсин та ін. Створення нових музеїв сприяє організації культурного життя на місцевому рівні та є потужним інструментом розвитку територіальних громад області.

Забезпечено репертуари театрів новими сучасними постановками, яких за звітний період випущено в прокат 30.

1.13.3. Спорт

На Вінниччині станом на початок 2019 року функціонувало 4293 спортивних споруд, в тому числі: 37 стадіонів з трибунами на 1500 місць для глядачів, 571 майданчик з тренажерним та нестандартним обладнанням, 454 футбольних полів, 697 спортивних залів, 164 стрілецьких тири, 74 майданчика з синтетичним покриттям та інші спортивні споруди.

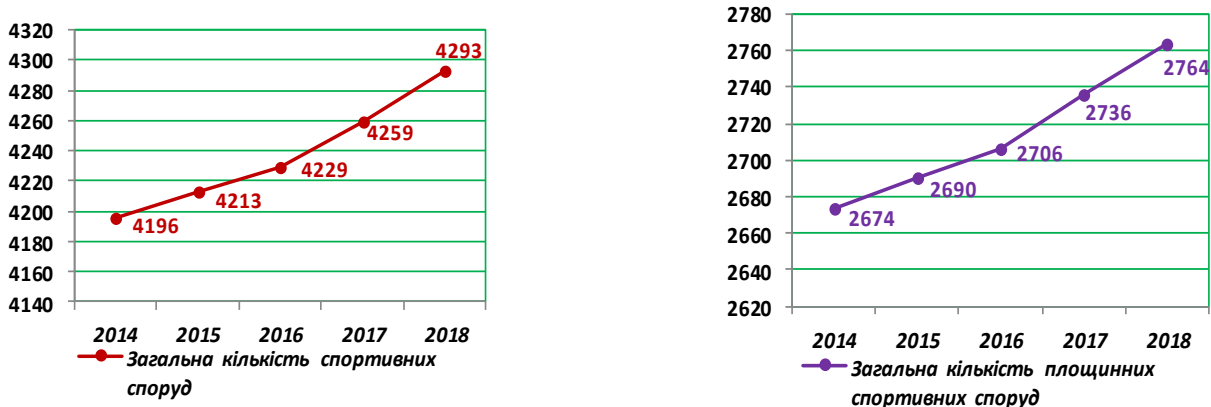

Рис. 85. Матеріально-технічна база галузі

До фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи залучено 20% вінничан від загальної кількості постійного населення області, що більше середнього показника в державі.

На Вінниччині забезпечено розвиток 95 видів спорту (28 – літніх олімпійських, 3 – зимових олімпійських, 46 неолімпійських видів спорту) та 18 видів спорту інвалідів, що дало можливість до занять видами спорту залучити 23259 осіб.

Рис. 86. Фінансування галузі, тис. грн.

Фінансування галузі «Фізична культура і спорт» у 2018 році склало майже 268 млн. грн., що у 2,75 рази більше ніж у 2014 році.

Вінницька область за розміром фінансування за 2018 рік займає 11 місце серед усіх регіонів України. Із року в рік збільшується фінансування галузі з усіх джерел фінансування, що дало можливість:

- покращити матеріальну базу обласних ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ (придбано спортивний інвентар, спеціалізований автомобільний транспорт, сучасні мікроавтобуси для перевезення спортсменів);
- здійснювати реконструкцію та будівництво спортивних баз обласного значення;
- стимулювати діяльність спортсменів шляхом виплати обласних стипендій та грошових винагород;
- забезпечити підготовку провідних спортсменів області до участі у всеукраїнських та міжнародних змаганнях;
- на новому, якісному рівні проводити обласні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи згідно календарного плану;
- підтвердити високий результат Вінниччини у Всеукраїнському рейтингу вищої спортивної майстерності.

В рамках виконання бюджетної програми «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України»:

- у 2017 році, збудовано 7 футбольних полів (введенні в експлуатацію у 2018 році), на які з державного бюджету було виділено 12,4 млн. грн., з місцевих бюджетів та інших джерел фінансування – 8,9 млн. грн.;
- у 2018 році, розпочато будівництво 18 футбольних полів (введення в експлуатацію передбачено у 2019 році), на які з державного бюджету виділено 14,1 млн. грн., а також з місцевих бюджетів та інших джерел фінансування – 14,9 млн. грн.

Державним фондом регіонального розвитку у 2015-2018 роках було виділено 22,2 млн. грн. на реконструкцію та будівництво 13 спортивних об'єктів. Станом на 01.01.2019 року закінчено 3 об'єкти.

Таб. 36. Наявність спортивних споруд по регіонах України

<i>Назва регіону</i>	<i>Кількість спортивних споруд, - усього</i>
Вінницька	4293
Миколаївська	4285
Полтавська	3621
Одеська	5090

Вінницька область за кількістю спортивних споруд станом на 01.01. 2019 року займає 6 місце серед усіх регіонів України.

Проміжні висновки:

- аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2018 рік свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, реалізовано ряд заходів по створенню конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту;
- забезпечено умови для повноцінного функціонування суб'єктів туристичної діяльності, залучення інвестицій, ефективного використання природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу, етнографічних особливостей;
- забезпечено діяльність мережі закладів культури і мистецтв області та проведена значна робота по створенню належних матеріально-технічних умов для надання культурних послуг;
- закладено підґрунтя для розвитку креативних індустрій та культурних стартапів; залученню громадських інституцій до культурно-мистецького життя регіону, що дозволить забезпечити якісний рівень надання послуг у сфері культури та вирішити низку нагальних питань реформування галузі;
- протягом 2014 – 2018 років збільшено фінансування галузі фізичної культури та спорту з усіх джерел фінансування, що дало можливість покращити матеріальну базу, здійснити реконструкцію (будівництво) спортивних об'єктів обласного підпорядкування та підтвердити високий результат Вінниччини у Всеукраїнському рейтингу вищої спортивної майстерності.

1.14. Бюджетний профіль Вінницької області

У 2018 році зведений бюджет області по доходах загального і спеціального фондів (з врахуванням всіх міжбюджетних трансфертів з державного бюджету) отримав 22 833,7 млн. грн., або 104,0% до плану на рік (план 21 954,8 млн. грн.) і проти 2017 року надходження збільшились на 2 224,9 млн. грн., або на 10,8%. При цьому, частка власних надходжень доходів місцевих бюджетів в загальному обсязі надходжень зведеного бюджету області становить 39,1%, а частка трансфертів з державного бюджету - 60,9%.

За 2018 рік до зведеного бюджету області (загальний і спеціальний фонди) надійшло доходів без трансфертів з державного бюджету в сумі 9324,6 млн. грн., що становить 112,3% до плану на рік (заплановано 8304,8 млн. грн.), порівняно з 2017 роком їх надходження збільшились на 1099,6 млн. грн., або на 13,4%, а проти 2014 року – збільшилось на 6213,2 млн. грн., або у 3 рази. Частка вказаних доходів у загальному обсязі надходжень зменшилась на 0,8 відсоткових пунктів – до 39,1%.

Зокрема, найбільше надійшло:

- податку на доходи фізичних осіб - 5 237,3 млн. грн. і збільшилось проти 2017 року на 1 208,4 млн. грн., або на 30,0% (в основному за рахунок зростання середньої заробітної плати), а проти 2014 року – збільшилось на 3263,0 млн. грн., або у 2,7 рази;

- єдиного податку - 1 160,0 млн. грн. і збільшилось проти 2017 року на 212,4 млн. грн., або на 22,4% (в основному за рахунок збільшення ставок цього податку для платників окремих груп та збільшення нормативу відрахувань до місцевих

бюджетів), а проти 2014 року – збільшилось у порівняних умовах на 909,7 млн. грн., або у 4,6 рази;

- плати за землю - 842,7 млн. грн. і збільшилось проти 2017 року на 88,4 млн. грн., або на 11,7%, а проти 2014 року – збільшилось на 502,8 млн. грн., або у 2,5 рази;

- акцизного податку (на пальне та з реалізації суб'єктами господарювання підакцизних товарів) - 462,0 млн. грн. і збільшилось проти 2017 року на 27,0 млн. грн., або на 6,2% (у 2014 році вказаний податок до місцевих бюджетів не надходив);

- власних надходжень бюджетних установ – 942,8 млн. грн. і зменшились проти 2017 року на 146,8 млн. грн., або на 13,5%, а проти 2014 року – збільшилось на 520,3 млн. грн., або у 2,2 рази.

Таб. 37. Структура податкових надходжень до бюджету області, %

Податкові надходження	2014	2015	2016	2017	2018
ПДФО	60,2	46,5	48,1	48,7	55,1
Акцизний податок	0,0	6,2	6,7	5,3	5,0
Плата за землю	10,9	11,5	11,1	9,1	9,0
Єдиний податок	8,0	11,6	12,6	11,5	12,4
Власні надходження бюджетних установ	13,6	13,2	11,5	13,2	10,1
Інші податки та збори	7,2	11,0	10,0	12,3	8,4

Найбільший обсяг в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) у 2018 році займав податок на доходи фізичних осіб – 55,1%, частка його у загальному обсязі надходжень проти 2014 року (коли він становив 60,2%) зменшилась на 5,1 відсоткових пунктів, що пов'язано із зменшенням нормативу відрахувань вказаного податку до місцевих бюджетів з 100% у 2014 році до 75% у 2015-2018 роках. Однак частка податку на доходи фізичних осіб в структурі доходів протягом 2015-2018 років неухильно зростала: від 46,5% у 2015 році до 55,1% у 2018 році.

Частка єдиного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зростає з 8,0% у 2014 році до 12,4% у 2018 році, або на 4,4 відсоткових пунктів.

Частка плати за землю в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 10,9% у 2014 році до 9,0% у 2018 році, або на 1,9 відсоткових пунктів.

Частка власних надходжень бюджетних установ в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) також зменшилась – 13,6% у 2014 році до 10,1% у 2018 році, або на 3,5 відсоткових пунктів.

Частка акцизного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 6,2% у 2015 році (у 2014 році вказаного податку не було) до 5,0% у 2018 році, або на 1,2 відсоткових пунктів.

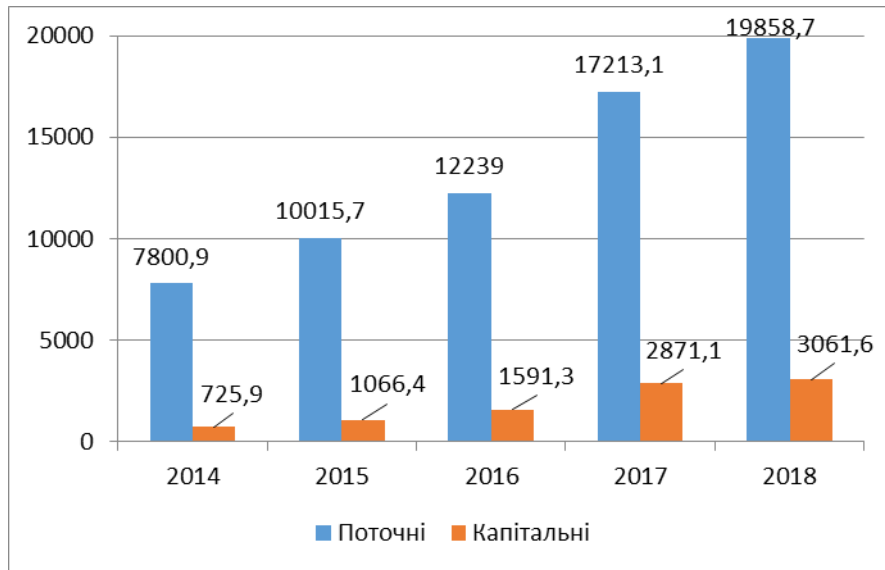

Рис.87. Поточні та капітальні видатки, млн. грн.

За 2018 рік по зведеному бюджету області (загальний і спеціальний фонди) проведено видатків в сумі 22920,3 млн. грн., і збільшились проти 2017 року на 2836,1 млн. грн., або на 14,1%, а проти 2014 року - на 14393,5 млн. грн., або у 2,7 рази. З них, проведено капітальних видатків в сумі 3061,6 млн грн., і збільшились проти 2017 року на 190,4 млн. грн., або на 6,6%, а проти 2014 року - на 14393,5 млн. грн., або у 4,2 рази.

При цьому частка капітальних видатків склала 13,4% загального обсягу видатків, і зменшилась проти 2017 року на 0,9 відсоткових пунктів, а проти 2014 року – збільшилась на 4,9 відсоткові пункти.

Таб. 38. Бюджет розвитку, млн. грн.

	2014	2015	2016	2017	2018
Доходи	270,7	104,9	81,7	105,4	133,9
Бюджет розвитку	547,6	985,1	1454,8	2392,3	2850,1

Власні доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів у 2018 році становили 133,9 млн. грн., і проти 2017 року збільшились на 28,5 млн. грн., або на 27,0%.

Однак проти 2014 року зменшились на 136,8 млн. грн., або на 50,5% у зв'язку з внесенням з 2015 року змін до Бюджетного кодексу України, згідно яких єдиний податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, були виведені зі складу доходів бюджету розвитку.

Видатки бюджету розвитку (без капітальних видатків за рахунок власних надходжень бюджетних установ, екологічного податку, надходжень до цільових

фондів) склали 2850,1 млн. грн. і збільшились проти 2017 року на 457,8 млн. грн., або на 19,1%, а проти 2014 року - на 2302,5 млн. грн., або у 5,2 разів.

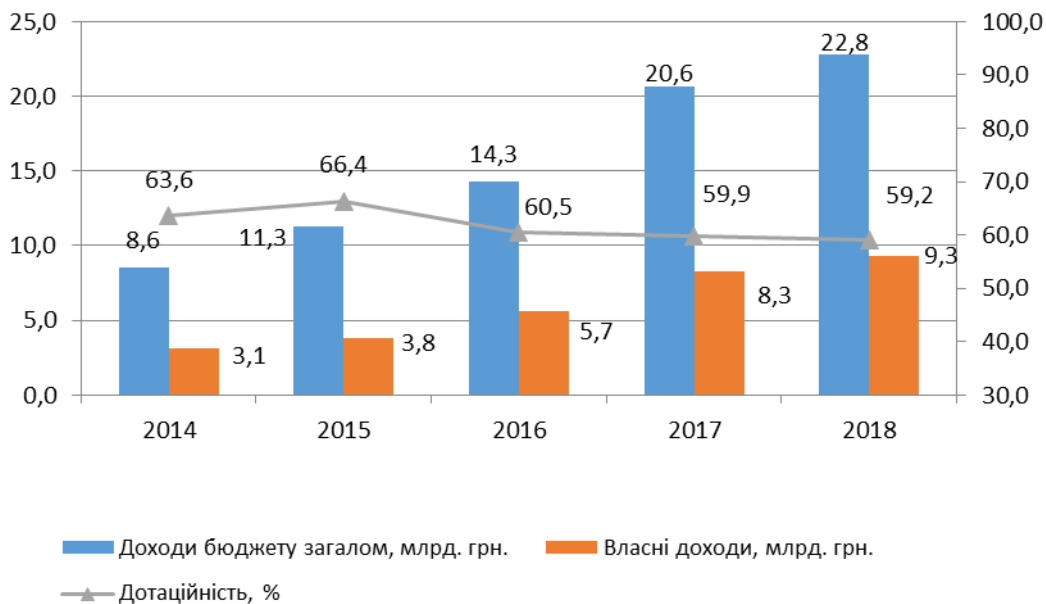

Рис. 88. Дотаційність зведеного бюджету області

У 2018 році до місцевих бюджетів області надійшло доходів разом з дотаціями і субвенціями з державного бюджету в сумі 22,8 млрд грн., у тому числі власних доходів – 9,3 млрд. грн., а дотацій і субвенцій – 13,5 млрд. грн. тобто дотаційність склала 59,2%, і зменшилась проти 2017 року на 0,7 відсоткових пунктів, а проти 2014 року – на 4,4 відсоткових пунктів.

Таким чином, протягом 2014 – 2018 років з року в рік зростали доходи і видатки місцевих бюджетів області, у тому числі випереджаючими темпами збільшувалися капітальні видатки, зменшилась дотаційність місцевих бюджетів, тобто підвищився рівень їх самодостатності.

Проміжні висновки:

- протягом 2014 – 2018 років з року в рік зростали доходи і видатки місцевих бюджетів області, у тому числі випереджаючими темпами збільшувалися капітальні видатки, зменшилась дотаційність місцевих бюджетів, тобто підвищився рівень їх самодостатності;
- необхідно поглибити децентралізацію фінансового ресурсу органів місцевого самоврядування шляхом наближення перерахування податку на доходи фізичних осіб за місцем податкової адреси фізичної особи – платника податку, який постійно проживає на території відповідного населеного пункту, що збільшить надходження до місцевих бюджетів та підвищить рівень їх самодостатності.